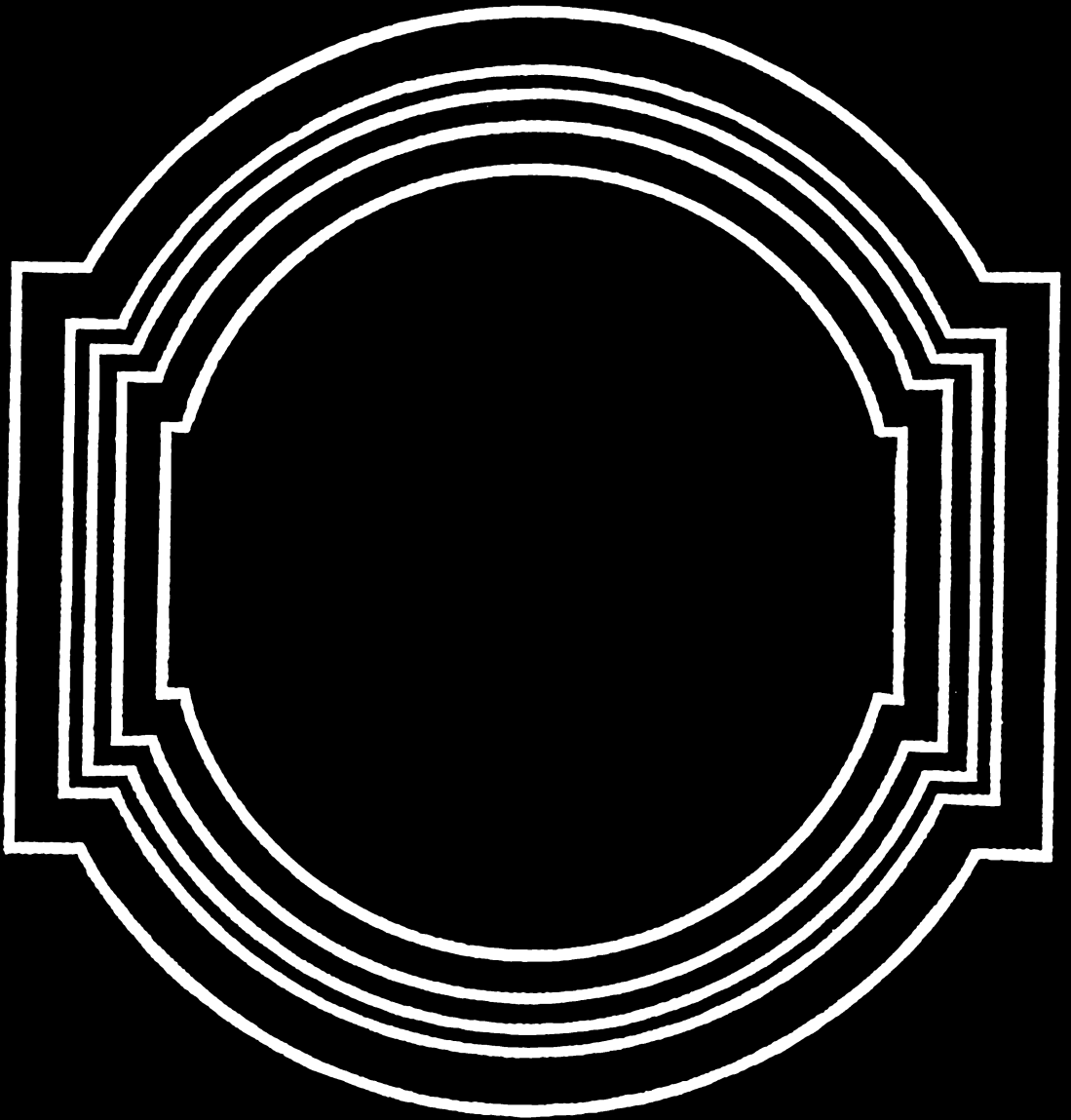

VERNE

**JULES
VERNE**

**TAJOMNÝ HRAD
V KARPATOCH**

**Mladé letá
1979**

JULES VERNE

TRANSLATION © JOZEF ORAVEC 1968
ILLUSTRATIONS © MILAN VESELÝ 1979

Tento príbeh nie je fantastický, hoci je veľmi nepravdepodobný. Žijeme v časoch, keď sa môže stať všetko. Ak nie dnes, tak určite zajtra, lebo budúcnosť patrí vede. Podkladom tohto románu je zvláštna história, ktorá sa odohrala v Sedmohradsku. 29. mája onoho roku pásol akýsi pastier svoje stádo na pokraji zelenej planiny pri úpätí Retezatu. Nižšie v údolí sa rozkladali úrodné polia a stráne porastené vysokými, štíhlymi stromami. Táto náhorná planina je vystavená severozápadným vetrom, ktoré v zime režú ako britva. Vtedy sa výstižne vraví, že kraj sa holí. Ten jednoduchý pastier sa volal Frik. Frik z dediny Verst. Staral sa práve tak málo o seba ako o svoje stádo. Býval v salaši na konci dediny.

Stádo sa pokojne páslo a Frik vylihoval na machnatom kopčeku, jedným okom bdel a druhým strážil s veľkou fajkou v ústach. Keď sa niektoré ovce vzdalovali z pastviny, zahvízdal na psov alebo zatrúbil na roh, až sa niesla od hôr mnohonásobná ozvena.

Boli štyri hodiny popoludní. Slnko sa začalo skláňať k obzoru. Na východe sa lesklo niekoľko horských vrcholov, ktorých úpätia sa ponárali do stúpajúcej hmly. Na juhozápade dve trhliny v horskej reťazi prepúšťali šikmý zväzok lúčov ako svetelný prúd, čo preniká pootvorenými dverami.

Toto pohorie patrilo k najdivokejšej časti Sedmohradska, známej pod menom Klužská župa.

Sedmohradsko, po maďarsky „Erdély“, čo znamená kraj lesov, bolo časťou Rakúsko-uhorskej monarchie. Na severe hraničilo s Uhorskom, na juhu s Valašskom a na západe s Moldavskom. Podobalo sa čiastočne Švajčiarsku, ale bolo o polovicu rozľahlejšie než švajčiarska krajina, hoci nemalo viac obyvateľov. Sedmohradsko malo žirne polia, bujné pastviny, rozmarne krivolaké údolia, hrdo sa vypínajúce horské štíty Karpát, ktorých sopečné výbežky prenikali do krajiny, zbrázdenej mnohými vodnými tokmi, čo sa vlievali do Tisy i nádherného Dunaja; jeho Železná brána uzavierala o niekoľko míľ ďalej na juh tiesňavu v Balkánskom pohorí na hraniciach Uhorska a tureckej ríše.

Taká bola starobylá krajina Dákov, ktorú dobyl Traján v prvom storočí nášho letopočtu. Za Jána Zápoľského a jeho nástupcov bola samostatná až do roku 1699, keď ju Leopold I. pripojil k Uhorsku. Obývali ju príslušníci rôznych plemien: žili tu vedľa seba Valasi alebo Rumuni, Maďari, Cigáni, Sikulovia moldavského pôvodu a Sasi, ale nesplynuli.

Ku ktorému z týchto národov patrila pastier Frik? Ťažko by sa to dalo určiť podľa jeho strapatých vlasov, brady zarastenej ako strnisko, hustého obočia ako dve kefky s červenkastými štetinami, zelenomodrých očí, ktorých vlhké kútiky lemovali starecké krúžky. Frik mal šesťdesiatpäť rokov, ako sám vrazil. Bol však vysoký, suchý, vzpriamený pod svojou vyplznutou žltkastou halenou. Nijaký maliar by nebol pohrdol načrtnúť jeho portrét, keď sa opieral o zahnutú bakoľu, nehybne ako skala, s kavyľovým klobúkom akoby vechťom slamy na hlave.

Vo chvíli, keď slnečné lúče prenikali západným sedlom, Frik sa obrátil, rukou si zaclonil oči, aby lepšie videl, a veľmi pozorne sa zahľadel do diaľky.

Na dobrú míľu vzdialenom jasnom obzore sa črtali obrysy nejakého hradu. Tento starý hrad stál na osamotenom hrebene Vulkánskeho priesmyku, na samom vrchu Orgalskej planiny. V žiarivom svetle ostro vynikal jeho reliéf. Jednako pastier musel mať veľmi prenikavý zrak, aby rozoznal nejakú podrobnosť na tej vzdialenej mase kamenia.

Zrazu vykrikoval, potriasajúc hlavou:

– Starý hrad!... Starý hrad!... Márne sa pýšiš na svojej skale! Ešte tri roky, a bude po tebe, lebo tvoj buk má už iba tri konáre!

Neskôr si vysvetlíme zmysel tých pastierových slov, ktoré vyvolala povesť o hrade. Buk, čo rástol na okraji jednej z hradných bást, sa tmavo vynímal na oblohe, ale na tú vzdialenosť sotva by ho bol niekto zbadal okrem Frika.

– Áno, – opakoval Frik, – tri konáre... Včera tam boli štyri, ale štvrtý spadol dnes v noci... Len kýpeľ zostal po ňom. Vidím z nich už iba tri v rázsochách koruny...

Už iba tri, starý hrad...!

Frika pokladali za čarodejníka, vyvolávača zlých duchov. Jedni tvrdili, že ho poslúchajú upíry a strigy, iní ho vraj zazreli za bezmesačných, tmavých nocí, ako sedí rozkročmo na mlynskom stavidle a zhovára sa s vlkmi, alebo zasnene hľadí na hviezdy.

Frik sa nebránil tým rečiam a využíval ich. Predával všelijaké čarodejné prostriedky. No treba poznamenať, že bol práve taký ľahkooverný ako jeho zákazníci, a hoci neveril vlastným čarodejníctvom, veril aspoň povestiam, ktoré kolovali po kraji.

Nemožno sa teda diviť, že vyslovil proroctvo o blízkom zániku starého hradu, ani tomu, že sa ponáhľal oznámiť tú novinku do Verstu.

Zhromaždil stádo, dúchajúc z plných pľúc do dlhej trúby z bieleho dreva, a vydal sa na cestu do dediny. Jeho psi bežali za ním a zavracali stádo. Boli to dvaja jedovatí a diví poloovčiaci kríženci, ktorí by zrejme radšej boli trhali barany, než ich strážili. V stáde bolo asi sto baranov a oviec, z nich dvanásť ročných jahniat.

Stádo patrilo verstskému sudcovi, richtárovi Koltzovi, ktorý platil obci veľký poplatok za chov oviec a veľmi si vážil svojho pastiera Frika. Poznal ho ako šikovného strihača a veľmi skúseného ošetrovateľa oviec chorých na plieseň papule, vodnateľnosť, motolicu, zdutie, slintavku, krívačku, bahennú nemoc, kiahne, nákazlivý zápal paprčiek a iné choroby, čo postihujú ovce.

Stádo sa valilo tesne pokope s vedúcim baranom a s najstaršou ovcou v čele a cengot ich spiežovcov splýval s bľakotom.

Z pašienky zišiel Frik na široký chodník, ktorý sa tiahol popri rozľahlých poliach. Tu sa vlnili nádherné obilné klasy na veľmi vysokých stebľách, tam zasa lány kukurice. Potom cesta viedla popri borovicovom a jedľovom lese so sviežim a tmavým porastom. Dolu nižšie sa valili lesklé prúdy rieky Šil, prečisťované štrkovitým dnom koryta, a po nich plávali drevené klady, narezané v pílach pri hornom toku.

Psi a ovce sa zastavili na pravom brehu rieky a začali hltavo piť, rozhrňajúc hustú šašinu.

Verst bol asi na tri dostrely puškou za hustou vrbinou, kde rástli vysoké vrby, a nie nízke zákrsky, čo vyrážajú vetvy na niekoľko stôp od zeme. Táto vrbina sa rozprestierala až po svahy Vulkánskeho priesmyku a dedina toho istého mena zaberala výbežok na južnom svahu Plesského pohoria.

V tom čase bol vidiek pustý. Roľníci sa vracali do svojich domovov iba za súmraku a Frik sa nemohol s nikým pozdraviť. Keď sa stádo napilo, chcel s ním zahnúť do krivolakého údolia, a tu pri ohybe Šilu, asi na päťdesiat krokov pred ním, objavil sa akýsi človek.

– Hej, priateľu! – zavolal na pastiera.

Bol to jeden z oných podomových obchodníkov, čo sa potulujú po trhoch celej župy. Možno na nich naďabiť v mestách, v mestečkách, ba aj v najmenších dedinách. Lahko sa dorozumejú s hocikým, lebo rozprávajú všetkými rečami. Bol to poľský žid, vysoký, chudý chlap s krivým nosom, so špicatou bradou, s vypuklým čelom a s veľmi živými očami.

Tento podomový obchodník predával okuliare, teplomery, tlakomery a malé

nástenné hodiny. To, čo nemal zabalené vo vaku, upevnenom silnými popruhmi na pleciach, viselo mu okolo krku a za pásom. Bol to ozajstný kramár, potulný obchodník.

Žid pozdravil Frika kývnutím ruky. Potom prehovoril po rumunsky, ale v jeho reči bolo cítiť cudzí prízvuk.

– Darí sa vám, priateľu?

– Áno, podľa počasia, – odpovedal Frik.

– Teda dnes sa máte dobre, lebo je pekné počasie.

– A zajtra sa budem mať zle, lebo bude pršať.

– Bude pršať? – zvolal obchodník. – Vo vašom kraji vari prší bez mračien?

– Mračná prídu v noci... a to tam odtiaľ... zo zlej strany hory.

– Podľa čoho to zisťujete?

– Podľa vlny oviec, ktorá je drsná a suchá ako vypracovaná koža.

– Bude to teda zlé pre tých, čo sú na dlhých cestách...

– Tým lepšie pre tých, čo zostanú doma.

– Ak majú strechu nad hlavou.

– Odkiaľ prichádzate? – vypytoval sa ďalej Frik.

– Zo Sibine.

Sibiň je jedno z dôležitejších miest Sedmohradska. Odtiaľ sa prechádza do údolia uhorského Šilu, ktoré sa tiahne až po mestečko Petrošeň.

– A kam idete?

– Do Kluže.

Cestou do Kluže treba ísť nahor smerom k údoliu Maruše, potom cez Karlovský Belehrad a popri výbežkoch Bihorských hôr sa dostaneme do hlavného mesta župy. Tá cesta je dlhá nanajvýš dvadsať míľ. Obchodníci s teplomermi, tlakomerami, hodinami a rôznym starým haraburdím sa zdajú zvláštnymi tvormi, je v nich niečo tajomné. Predávajú čas vo všetkých podobách, minulý, prítomný i budúci, tak ako iní obchodníci predávajú košíky, pletený alebo bavlnený tovar. Bezpochyby takým dojmom pôsobil žid aj na Frika, ktorý si udivene prezeral vyložené veci. Nikdy také čosi nevidel.

– Povedzte, obchodník, – spýtal sa a natiahol ruku, – načo je to haraburdie, čo vám štrkoce okolo pásu ako kosti starého obesenca?

– To sú cenné veci, – odpovedal trhovec.

– Každému? – zvolal Frik a zažmurkal, – aj pastierom?

– Aj pastierom.

– A tento prístroj?

– Tento prístroj, – povedal žid a obracal teplomer v rukách, – vám prezradí, či je teplo alebo zima.

– Ej, priateľu, to dobre viem, keď sa potím v plášti alebo keď drkocem zubami v halene. A táto veľká haraburda s ručičkou? – pokračoval a ukázal na kovový tlakomer.

– To nie je nijaká haraburda, to je prístroj, ktorý vám naznačí, či bude zajtra pekne, alebo bude pršať.

– Naozaj?

– Naozaj.

– Dobre, – odvetil Frik, – nechcel by som ho, keby ste mi ho dávali za grajciar. Vari neviem dvadsaťštyri hodín vopred, aké bude počasie, podľa mračien, ktoré sa plazia po horách, alebo sa vznášajú ponad najvyššie končiare? Nože, vidíte tú hmlu, akoby vystupovala zo zeme? Veď som vám už povedal, že to je zajtrajší dážď.

Pastier Frik ako veľký pozorovateľ prírody skutočne sa mohol zaobísť bez tlakomeru.

– Už sa vás ani nespýtam, či potrebujete hodinky, – pokračoval obchodník.

– Hodinky?... Mám jedny, ktoré idú samy od seba a visia mi nad hlavou. Je to slnko na oblohe. Hľadte, priateľu, keď dosiahne vrchol Rodyku, je poludnie, a keď zažiarí cez Egeltské sedlo, je šesť hodín. Moje ovce to vedia práve tak dobre ako ja a moji psi takisto. Nechajte si len to haraburdie.

– Keby som mal zákazníkov iba pastierov, – odpovedal obchodník, – ťažko by som zbohatol! Nepotrebujete teda nič?

– Celkom nič.

Ostatne, všetok ten lacný tovar boli veľmi chatrné výrobky. Tlakomery neukazovali rovnako a hodiny tiež išli všelijako. Bol to skrátka obyčajný jarmočný tovar. Pastier to akiste tušil a nevelmi sa mu chcelo kupovať. No keď už bral svoju bakufu, potriasol ešte akousi trubicou, čo visela na obchodníkovom popruhu, a opýtal sa:

– Na čo je táto rúra?

– To nie je rúra.

– Je to teda búchačka?

– Nie, – povedal žid, – je to ďalekohľad.

Bol to obyčajný ďalekohľad, ktorý zväčuje predmety päť až šesť ráz.

Frik odpäl nástroj, prezeral ho, potľapkával, obracal ho hore-dolu a zastrkoval do seba jeho valčeky. Potom pokrútil hlavou a spýtal sa:

-
- Ďalekohľad?
  - Áno, pastier, a to znamenitý. Náramne vám predlíži zrak.
  - Ó, priateľu, ja mám dobré oči. Keď je vyjasnené, rozoznám aj najvyššie skaly na vrchole Retezatu a najvzdialenejšie stromy hlboko vo Vulkánskom priesmyku.
  - Bez prižmúrenia oka?
  - Bez prižmúrenia. To robí rosa, keď spím od večera do rána pod šírým nebom. Dokonale vám prečistí zrenice.
  - Akože, rosa? – namietal obchodník. – Rosa skôr oslepuje.
  - Ale nie pastierov.
  - Nech je tak! No ak máte dobré oči, moje budú ešte lepšie, keď ich priložím na koniec ďalekohľadu.
  - To by som rád videl.
  - Presvedčte sa a priložte si k nemu oči.
  - Ja?
  - Skúste to.
  - Nebudem za to nič platiť? – spýtal sa Frik, od prírody veľmi nedôverčivý.
  - Nič... iba ak by ste sa rozhodli kúpiť ten prístroj.
- Takto upokojený Frik si vzal ďalekohľad, ktorý mu obchodník nastavil. Potom zavrel ľavé oko a k pravému si priložil okulár ďalekohľadu. Najprv sa zahľadel smerom k Vulkánskemu priesmyku. Potom sklonil nástroj a namieril ho na dedinu Verst.
- Ej, ej, – povedal, – je to predsa len pravda... Dovidím ním ďalej než svojimi očami... Tam je hlavná ulica... Poznávam ľudí... Hľa, lesník Nik Dek sa vracia z obchôdzky s torbou na chrbte a s puškou na pleci...
  - Veď som vám to vravel! – poznamenal obchodník.
  - Áno, áno... je to naozaj Nik! – pokračoval pastier. – A kto je tá dievčina, čo vychádza z domu pána Koltza v červenej sukni a čiernom živôtiku, akoby mu šla v ústrety?...
  - Pozrite sa lepšie, pastier, spoznáte dievčinu práve tak dobre ako mládenca...
  - Ó, áno!... je to Miriota... krásna Miriota! Ach, tí zaľúbenci... tí zaľúbenci! Tentoraz si musia dávať pozor, lebo ich mám na konci svojej rúry a zbadám každé ich objatie!
  - Čo poviete na môj prístroj?
  - Ej, ej!... že ním ďaleko dovidieť.
  - Nože, pastier, – pokračoval trhovec, – zamierte ďalekohľad ešte raz... a ďalej, než je Verst. Dedina je veľmi blízko. Pozerajte sa ďalej, oveľa ďalej, vravím vám!

– A nebude to drahšie ?

– Nebude.

– Dobre, pozriem sa smerom k uhorskému Šilu. Áno, tam je livadzelská zvonica. Poznám ju podľa kríža, na ktorom chýba jedno rameno... Za ňou v údolí vidím medzi jedľami petrošenskú zvonicu s jej kohútom z bieleho plechu, ktorý má otvorený zobák, akoby zvolával sliepky... A tam – tá veža, čo prevyšuje okolité stromy... To je akiste petrilská veža... Ale, obchodník, stále na to myslím, počkajteže, keď je to ešte vždy za jedny peniaze...

– Za jedny, pastier.

Frik sa obrátil k Orgalskej vysočine, potom ďalekohľadom sledoval stenu temných lesov na svahoch Plesského pohoria a zorné pole objektívu zachytilo vzdialenú siluetu hradu.

– Áno, – zvolal, – štvrtý konár je dolu... Dobre som videl! A nikto ho nepôjde zdvihnúť, aby si z neho urobil peknú svätójánsku fakľu... Nie, nikto... Ani ja nie! Žid možno chcel už požiadať o vysvetlenie tých slov, nepochopiteľných každému, kto nebol z Verstu alebo z okolia, keď tu Frik zvolal s hrôzou i prekvapením:

– Čože znamená tá hmla, čo stúpa z hradnej veže? Je to naozaj hmla?... Nie!... Zdá sa, že je to dym... To nie je možné. Už roky a roky sa nedymí z hradných komínov!

– Pastier, ak tam vidíte dym, tak to je istotne dym.

– Nie, obchodník, nie! To sa kalí sklo vášho prístroja.

– Utrite ho.

Frik obrátil ďalekohľad, a keď utrel rukávom sklá, priložil si ho znova k oku.

Bol to naozaj dym. Vznášal sa rovno hore v bezvetrí a jeho mračno splývalo s vysokými oblakmi.

Frik stál nehybne, bez slova. Celá jeho pozornosť sa sústredila na hrad, ktorý sa už začal zahaľovať do rastúceho tieňa od Orgalskej vysočiny.

Zrazu spustil ďalekohľad, strčil ruku do kapsy, čo mu visela pod plášťom, a spýtal sa:

– Čo žiadate za svoju rúru?

– Pol druha zlatky, – odpovedal obchodník.

Bol by dal ďalekohľad aj za zlatku, keby sa bol chcel Frik jednať. No pastier neváhal. Zjavne ešte ohúrený neočakávaným a nevysvetliteľným objavom vopchal ruku do kapsy a vytiahol z nej peniaze.

– Pre seba kupujete ten ďalekohľad? – spýtal sa trhovca.

– Nie... pre svojho pána, sudcu Koltza.

- Teda vám zaň zaplatí.
- Áno, dve zlatky.
- Akože? Dve zlatky?
- Pravdaže!... Teda dobrú noc, priateľu.
- Dobrú noc, pastier.

Frik zahvízdal na psov, popohнал stádo a rezko vykročil k Verstu.

Žid hľadel za ním, začudovane potriasal hlavou a šepkal si:

- Keby som to bol vedel, bol by som za ďalekohľad pýtal viac.

Potom si pripevnil tovar okolo drieku a na plecía a zamieril po pravom brehu Šilu ku Karlovskému Belehradu.

II

Keď pozorujeme zo vzdialenosti niekoľkých míľ skaly, nahromadené prírodou v geologických dobách a po posledných křčovitých otrasoch zemskej kôry, alebo stavby ľudských rúk, cez ktoré sa prevalili veky, sú si dosť podobné. Ťažko rozoznať, čo je surový a čo opracovaný kameň. Z diaľky majú rovnakú farbu, rovnaké tvary a línie skreslené perspektívou, rovnaké zafarbenie pod zelenosivou kôrou storočí.

Tak to bolo aj s Karpatským hradom. Ťažko by bolo rozpoznať jeho nezreteľné obrysy na Orgalskej vysočine naľavo od Vulkánskeho priesmyku. Nevyniká výrazne na pozadí hôr. Pozorovateľovi sa zdá, že vidí cimburie bašty, a možno je tam iba skalnatý hrebeň. Preto sa mnohí turisti domnievajú, že Karpatský hrad existuje len v obrazotvornosti ľudí toho kraja.

Prirodzene, najjednoduchšie by sa o tom človek presvedčil tak, že by si najal sprievodcu vo Vulkáne alebo vo Verste, prešiel priesmykom, vyliezol na horské sedlo a prezrel si celú stavbu. Ibaže nájsť sprievodcu by bolo ešte ťažšie než nájsť cestu vedúcu na hrad.

Pozrime sa však, čo by sme boli uvideli z tej starobylej stavby v zornom poli silnejšieho a dokonalejšieho ďalekohľadu, než bol ten brak, čo pastier Frik kúpil na účet svojho pána, sudcu Koltza.

Na osemsto až deväťsto stôp nad Vulkánskym priesmykom sa týči skalná stena pieskovcovej farby, porastená rôznym skalným rastlinstvom. Stena vyúsťuje na planinu a sú na nej dve rohové bašty. Z pravej bašty, na ktorej rástol povestný buk, vyčnievala končistá strecha strážnej vežičky. Naľavo sú zvyšky múrov, podopreté zubatými opornými piliermi, a zvonica kaplnky, ktorej puknutý zvon sa rozkolíše za prudkých víchric a jeho hlahol vždy náramne zdesí obyvateľov kraja. Uprostred stojí mohutná hradná veža s plochou strechou a cimburím a s troma radmi okien. Prvé poschodie veže má kruhovitú terasu. Na plochej streche je dlhá kovová žrdka s feudálnym znakom, akousi zástavkou, ktorú hrdza

pevne zlepila a posledný náraz severozápadného vetra ju natrvalo obrátil na juhovýchod.

Dlhé roky sa nevedelo, čo skrýva vnútro tejto skalnej hradby, narušenej na mnohých miestach, či tam sú nejaké obývateľné budovy, či tam je padací most a tajná bočná brána, ktorými sa dá vniknúť dovnútra. Popravde, hoci bol Karpatský hrad zachovalejší než vyzeral, chránila ho nákazlivá hrôza s poverčivosťou lepšie, než kedysi ťažké kanóny, skalomety, mažiare, ručné delá a iné delostrelecké zbrane.

A predsa Karpatský hrad by si zaslúžil, aby ho navštevovali turisti a milovníci starých pamiatok. Jeho poloha na hrebenei Orgalskej vysočiny je neobyčajne krásna. Z hornej plošiny hradnej veže dovidieť až po najvzdialenejšiu hranicu hôr. V pozadí sa vlní malebne členitá vysoká horská reťaz, ktorá tvorí hranicu Valaška. Vpredu sa v hĺbke vinie kľukatý Vulkánsky priesmyk, jediná schodná cesta medzi pohraničnými kraji. Za údolím obidvoch Šilov sa vynárajú mestečká Livadzel, Loňa, Petrošeň, Petrila, zoskupené pri vchode do šácht bohatých uhoľných baní. V pozadí vidieť podivuhodne členité horské hrebene, zalesnené pri úpäti, zelené na úbočiach, pusté na vrcholoch, z ktorých sa najvyššie vypínajú strmé štíty Retezatu a Paringu. Napokon ešte ďalej za údolím Hátszegu a riekou Marušou sa vynárajú z hmly vzdialené profily Álp stredného Sedmohradska.

Na dne tejto kotliny vytvoril kedysi pokles pôdy jazero, do ktorého vtekali obidva Šily, skôr než našli prechod cez pohorie. Teraz je tá kotlina iba uhoľným ložiskom. Vysoké tehlové komíny sa striedajú s korunami topoľov, jedlí a bukov; čierny dym zamoruje vzduch, nasýtený kedysi vôňou ovocných stromov a kvetín. Napriek tomu nestratila táto banská oblasť nič zo svojho prirodzene divokého rázu, hoci ju priemysel zvierá železnou rukou.

Karpatský hrad pochádza z 12. alebo 13. storočia. V tom čase, za vlády náčelníkov alebo vojvodov, kláštory, kostoly, paláce a zámky sa opevňovali práve tak starostlivo ako mestečká alebo mestá. Páni i sedliaci sa museli zabezpečiť proti všelijakým útokom. Preto mal hrad svoje hradby, bašty i hradnú vežu. Aký staviteľ ho vystaval na tej planine, v tej výške? Možno to bol Rumun Manoli, s veľkou slávou ospevovaný vo valašských legendách, ktorý vystaval v Curté d'Argis chýrny hrad Rudolfa Čierneho.

Ak sú pochybnosti o staviteľovi, niet nijakých o rodine, ktorej hrad patrilo. Od nepamäti pánmi toho kraja boli baróni Gortzovci. Zaplietli sa do všetkých vojen, ktoré krvou skropili sedmohradske kraje. Bojovali proti Maďarom, Sasom, Sikulom. Ich meno sa objavuje v národných spevoch, „dojnách“, kde sa

spomínajú tie nešťastné časy. V znaku mali chýrne valašské heslo: „Da pe maorte!“ (Dávaj až do smrti!). A oni dávali, prelievali krv za samostatnosť – krv, ktorú zdedili po Rimanoch, svojich predkoch.

Títo sedmohradskí Rumuni dúfali, že sa strasú jarma, že im patrí budúcnosť, a s nezdolnou dôverou opakovali slová, v ktorých sa sústreďovali všetky ich túžby: „Rôman no péré!“ (Rumun nemôže zahynúť!)

Okolo polovice 19. storočia posledným predstaviteľom Gortzovcov bol barón Rudolf. Narodil sa na Karpatskom hrade, videl zomierať svoju rodinu okolo seba v prvých rokoch svojej mladosti. Ako dvadsaťročný zostal sám na svete. Všetci jeho príbuzní hynuli z roka na rok ako konáre toho storočného buka, s ktorým ľudová povera spájala aj trvanie hradu. Čo asi robil barón Rudolf bez rodičov, ba možno povedať aj bez priateľov? Aké mal záľuby, náklonnosti, schopnosti? Vedelo sa iba to, že vášnivo miloval hudbu, najmä spev popredných umelcov tých čias. Preto jedného dňa zveril už veľmi ošarpaný hrad do opatery niekoľkým starým sluhom – a zmizol. Neskôršie vysvitlo, že obetoval svoj dosť veľký majetok, aby mohol cestovať po hlavných operných strediskách Európy, navštevovať divadlá v Nemecku, vo Francúzsku, v Taliansku, kde si mohol uspokojiť nenásytné chůtky milovníka umenia. Bol to výstredný človek, ak nie maniak. Jeho čudný život tomu nasvedčoval.

No spomienka na rodný kraj zostala hlboko vrytá v srdci mladého baróna Gortza. Na potulkách ďalekou cudzinou nezabudol na sedmohradskú vlasť. Vrátil sa domov, aby sa zúčastnil na krvavej vzbure rumunských sedliakov proti maďarskému útlaku.

Potomci starých Dákov boli premožení a víťazi si rozdelili ich územie.

Po tejto porážke barón Rudolf navždy opustil Karpatský hrad, ktorý sa už čiastočne rozpadával. Čoskoro zomreli aj poslední opatrovníci hradu a hrad zostal celkom opustený. O barónovi Gortzovi sa povrávalo, že vo vlasteneckom zápale sa pridá k povestnému Sándorovi Rózsovi, bývalému zbojníkovi, z ktorého vojna za samostatnosť urobila dramatického hrdinu. Po skončení bojov sa Rudolf Gortz na svoje šťastie s ním rozišiel. Bývalý zbojník sa stal zase vodcom zlodejov a napokon padol do rúk polície, ktorá ho predbežne zatvorila do väzenia v Szamosújvári.

Medzi ľuďmi kraja sa však šírila správa, že vraj baróna Rudolfa zabili pri zrážke Sándora Rózsu s pohraničnými strážnikmi. Nebola to pravda, hoci barón Gortz sa odvtedy už nikdy neukázal na hrade a hoci o jeho smrti nik nepochyboval.

Hrad bol teda opustený, zakliaty, strašilo v ňom. Živá obrazotvornosť ľudu

čoskoro ta uviedla mátohy, zjavovali sa tam strašidlá, v nočných hodinách sa ta vracali duchovia.

Ako sa aj mohla dedina Verst zriecť viery v nadprirodzené javy? Pop a učiteľ, z ktorých jeden sa staral o náboženské veci veriacich, druhý o výchovu detí, horlivo širili tie výmysly, keďže im naozaj verili. Odvolávali sa na spoľahlivé dôkazy a tvrdili, že po poliach behajú vlkolaci, že upíry pijú ľudskú krv, že po zrúcaninách blúdia strigy a škodia ľuďom, keď im každý večer neprinesú jedlo a pítie. Sú vraj čarodejnice, ktorým sa treba vyhnúť v utorok a piatok, v dva najhoršie dni v týždni.

Ak dakedy vystavali nejaký hrad, aby bol útulkom hostí z rumunských bájok, vari to nebol Karpatský hrad? Stál na osamotenej vysočine, prístupnej len z ľavej strany Vulkánskeho priesmyku, a teda nebolo pochybnosti, že bol útočiskom všelijakých mátoh a možno aj duchov z rodiny barónov Gortzovcov. Nikto si ani len nepomyslel, aby sa ho opovážil navštíviť. Šíril okolo seba nákazlivú hrôzu, tak ako šíri nezdravý močiar morovú nákazu. Ak sa niekto priblížil k nemu čo len na štvrt' míle, už ohrozoval svoj tuzemský život a svoje spasenie na druhom svete. Tomu učil denne v škole učiteľ Hermod.

Tento stav sa však mal skončiť, keď už nezostane ani jeden-jediný kameň zo starého hradu barónov Gortzovcov. A práve toho sa týka naša povesť.

Podľa najvierohodnejších občanov Verstu bolo trvanie hradu spojené s trvaním starého buka, ktorého konáre sa splietali nad náročnou baštou.

Od odchodu Rudolfa Gortza – dedinčania a najmä pastier Frik si to všimli – buk strácal každý rok jeden z hlavných konárov. Keď videli baróna Rudolfa Gortza posledný raz na hornej plošine hradnej veže, napočítali ich osemnásť v korune, a teraz mal už iba tri. Keď spadne posledný konár, hrad má navždy zaniknúť.

V skutočnosti bola to iba jedna z oných bájí, čo sa ľahko rodia v obrazotvornosti rumunského ľudu. Ťažko však bolo povedať, či starý buk skutočne strácal každý rok jeden konár, ako tvrdil pastier Frik. A hoci Frikovmu tvrdeniu neveľmi veril tak posledný sedliak, ako aj najväznejší občan Verstu, jednako nik nepochyboval, že hrad bude trvať už len tri roky, lebo na „strážnom buku“ boli už len tri konáre.

Pastier sa chystal na návrat do dediny, aby tam oznámil tú veľkú novinu, keď tu došlo k príhode s ďalekohľadom.

Nad hradnou vežou sa zjavil dym... To, čo by Frik nebol zbadal okom, zreteľne uvidel obchodníkovým prístrojom. Ale veď hrad je opustený. Už oddávna nikto neprešiel bočnou brámkou, ktorá je bezpochyby zatvorená, ani po padacom

moste, ktorý je akiste zdvihnutý. Ak v ňom niekto býva, môžu to byť len nadprirodzené bytosti...

Frik sa ponáhlal so stádom k ovčincu.

Niekoľkí sedliaci, ktorí sa oneskorili na poliach, pozdravili ho cestou, ale on ledvaže odpovedal. To ich vážne znepokojilo. Frik sa správal akosi čudne, mal vypleštené oči a bol veľmi vzrušený. Keby mu boli vlci a medvede ulúpili polovicu oviec, nebol by býval rozrušenejší. Akúže zlú novinu to prinášal? Sudca Koltz sa o nej prvý dozvedel. Len čo ho Frik zďaleka zbadal, zakričal mu:

- Na hrade horí, pane môj!
- Čo to vravíš, Frik?
- Hovorím, čo sa robí.
- Zbláznil si sa? Ako by mohol hrad horieť?
- Ak nehorí, teda sa z neho aspoň dymí.
- To je nejaká hmla.
- Nie, je to dym... Poďte sa pozrieť.

Obaja zamierili na hlavnú ulicu, čo prechádzala krajom planiny, ležiacej nad roklinami priesmyku, odkiaľ bolo dobre vidieť hrad.

Tam podal Frik ďalekohľad richtárovi Koltzovi.

No Koltz sa zrejme v tom prístroji nevyznan lepšie než jeho pastier.

- Čo je to? – spýtal sa.
- Prístroj, ktorý som kúpil pre vás za dve zlatky, pán môj, a ktorý je hoden aspoň štyri.
- Od koho?
- Od podomového obchodníka.
- A na čo je ten prístroj?
- Priložte si ho k oku, namierte ho priamo na hrad, dívajte sa a uvidíte.

Richtár namieril ďalekohľad k hradu a dlho ho prezeral.

Áno, z jedného komína hradnej veže vystupoval dym. V tej chvíli ho zrážal vietor a plazil sa po úbočí hory.

- Dym! – zvolal ohromený richtár Koltz.

Medzitým prišli k nim Miriota a lesník Nik Dek.

- Na čo je to? – spýtal sa mladý muž a vzal ďalekohľad do ruky.
- Na pozeranie do diaľky, – odpovedal pastier.
- Žartujete, Frik?
- Ani trochu nežartujem, lebo pred necelou hodinou som vás poznal, keď ste schádzali po ceste do Verstu, vy aj...

Nedokončil vetu. Miriota sa zapýrila a sklopila krásne oči. Pravdu povediac, nik predsa nemôže zakazovať počestnej deve, aby šla v ústrety svojmu snúbencovi. Ona i on, jeden po druhom si brali chýrny ďalekohľad do ruky a namierili ho na hrad.

Zatiaľ zo šiesti susedia prišli na terasu, vyzvedali sa, čo sa to robí, a brali prístroj z ruky do ruky.

Tí statoční ľudia by neboli bývali viac ohúrení, keby im boli povedali, že na vrchole Retezatu sa práve rozovrel kráter a chrlí podzemné pary.

III

Dedina Verst je taká bezvýznamná, že na väčšine máp nie je ani zaznačená. Administratívne je podriadená susednej obci Vulkán, pomenovanej podľa časti plesského horského masívu, na úbočí ktorého sú obidve malebne rozložené.

Čelá dedina je jedinou širokou ulicou a po jej strmých svahoch sa dosť ťažko stúpa nahor i schádza nadol. Tade prechádzajú stáda volov, oviec a bravov, obchodníci s čerstvým mäsom, ovocím a obilím, zriedkakedy aj cestujúci, ktorí sa odvážia cez priesmyk namiesto cestovania železnicou z Kluže a údolím Maruše.

Príroda naozaj štedro obdarila kotlinu, vyhlbenú medzi Bihorským pohorím, Retezatom a Paringom. Má veľmi úrodnú pôdu a jej útroby skrývajú veľké bohatstvo. V Torde sú soľné bane, kde sa ročne vyťaží vyše dvadsaťtisíc ton soli; kupola hory Parajd, ktorá má v obvode sedem kilometrov, je celá z chloridu sodného. V baniach Torocky, kde sa dolovalo už od 10. storočia, sa dobýva olovo, leštenec, ortuť a najmä železo. V baniach Vajdahunyadu sa ťaží ruda, z ktorej sa vyrába vynikajúca oceľ. Ľahká je ťažba v kamenouhoľných baniach, ktoré sa nachodia v horných vrstvách jazerných údolí v okrese Hátszeg, pri Livadzeli a Petrošeni. Sú tam rozsiahle ložiská, ktorých obsah odhadujú na dvestopäťdesiat miliónov ton. Napokon, zlaté bane sú pri mestečkách Offenbánya, Topanfalva, v oblasti ryžovačov zlata, kde nesmierne množstvo mlynov s jednoduchým zariadením prepiera piesok z Verespataku.

Dedina Verst je vystavaná po oboch stranách jedinej ulice, medzi šikmými svahmi priesmyku. Má zo šesťdesiat domov s rázovitými strechami, roztrúsene prikrčených k ulici. Pri domoch stoja ošarpané stodoly a chlievy. Tu i tam vidieť studňu s vahadlom, na ktorom visí vedro. Ale všetko to je svieže a pôvabné. Pri dverách a za oknami sú kvetiny, koberce zelene pokrývajú steny a kontrastujú s tmavou žltou slamených striech. Nad domami sa týčia topole, bresty, buky, jedle, javory. Za dedinou sa stupňovite dvíhajú stredné pásma pohoria a v diaľke modravé končiare vrchov splývajú s azúrovou oblohou. Vo Verste, práve tak ako v celej tejto oblasti Sedmohradska, ľud rozprával po rumunsky, a to aj niekoľké

cigánske rodiny, skôr pevne usadené než voľne táboriace v rôznych dedinách župy. Títo cudzinci prijali jazyk aj náboženstvo kraja. Verstskí Cigáni tvorili akýsi malý kmeň pod správou vajdu. Bývali vo svojich chatrčiach s húfmi detí a veľmi sa líšili zvykmi a usporiadaným životom od svojich súkmeňovcov, ktorí sa potulujú po Európe.

Verst bol najzaostalejšou dedinou Klužskej župy. Možno síce namietat, že vo Verste boli predsa učiteľ a sudca. To je pravda. Ale učiteľ Hermod mohol učiť len to, čo sám vedel, to jest trochu čítať, písať a počítať. Jeho vlastné vzdelanie ďalej nesiahalo. Pokiaľ ide o iné vedomosti – z dejepisu, zo zemepisu a z literatúry – poznal len ľudové piesne a povesti okolitého kraja. Pre tie veci mal znamenitú pamäť.

Čo sa týka sudcu, prichodí vysvetliť, ako prišiel k svojej hodnosti.

Sudca a hospodár Koltz bol muž nízkej postavy, päťdesiatpäť až šesťdesiatročný, pôvodom Rumun. Mal nakrátko ostrihané, prešedivené vlasy, ešte čierne fúzy, skôr mierne než živé oči. Bol mocne urastený ako nejaký horal, na hlave nosil plstený širák, na bruchu široký, ozdobne vybíjaný opasok, vestu bez rukávov, široké, krátke gaty, zastrčené do vysokých kožených čížiem. Bol skôr starostom než sudcom, hoci jeho úrad ho nútil zakročovať v mnohých sporoch medzi susedmi. Vykonával to veľmi dôstojne, a nie bez úžitku pre svoj mešec. V skutočnosti zo všetkých obchodných transakcií, kúp alebo predajov mu pripadal poplatok, nehovoriac o mýtnom, ktoré cudzinci, turisti alebo priekupníci ochotne platili do jeho vrečka.

Toto výnosné postavenie zaistilo Koltzovi určitý blahobyť. Úžerníci zdierali a vyciciavali väčšinu sedliakov v kraji a židovskí veritelia sa čoskoro mali stať skutočnými vlastníkmi ich pôdy. No sudca vedel uniknúť ich hrabivosti. Nebol nikomu nič dlžen, jeho majetok nebol zatažený hypotékou, „intabuláciou“, ako vravia v tom kraji. Bol by radšej požičal, než si vypožičiaval, a bol by to istotne robil bez zdierania chudoby. Mal mnoho lúk, výborné pašienky pre svoje stáda, náležite obrábané polia, hoci sa vzpíeral novým metódam v hospodárení, vinice, ktoré lichotili jeho márnivosti, keď sa prechádzal popri viničoch obťažných strapcami hrozna. Úrodu z viníc výnosne predával, no veľkú časť si nechával pre vlastnú potrebu.

Dom hospodára Koltza stál na rohu terasy, čo pretínala dlhú, strmú ulicu. Bol najkrajší v dedine. Bol to kamenný dom s priečelím obráteným do záhrady, s girlandami zelene, ktoré lemovali odkvap hustými snietkami, s dvoma vysokými bukmi, ktorých koruny sa rozvetvovali nad slamenu strechou, porastenou

skalnicou. Za domom bol ovocný sad s rovnými, štvorcovými záhonmi zeleniny a s radmi ovocných stromov, čo sa tiahli po svahu tiesňavy. Vnútri domu boli pekné, veľmi čisté miestnosti, jedálne a spálne, s krikľavo maľovaným nábytkom, stolmi, posteľami, lavicami, stoličkami a s policami, kde sa ligotali hrnce a misy. Na hradách povaly boli zavesené krčiažky, ozdobené stužkami a pestrofarebnými látkami. Okrem toho stáli v izbách ťažké truhlice, zakryté povlakmi a prešivanými prikrývkami. Používali ich ako bielizníky a skrine. Na bielych stenách viseli silne kolorované portréty rumunských vlastencov, medzi inými aj portrét národného hrdinu z 15. storočia, vojvodu z Vajdahunyadu.

Bol to rozkošný byt, priveľký pre jediného človeka. No hospodár Koltz nebol sám. Bol vdovcom už desať rokov, ale mal dcéru, krásnu Miriotu, ktorú veľmi obdivovali od Verstu až po Vulkán, ba aj ďalej. Bola to pôvabná dvadsaťročná deva, plavovláska s hnedými očami, nežného pohľadu, roztomilej tváre a príjemného správania sa. Popravde, mali ju prečo pokladať za najzvodnejšiu krásavicu so živôtikom červeno vyšívaným pri krku, na zápästiach a na pleciach, so sukňou, stiahnutou pásom so striebornou sponkou, s „katrincou“, dvojitou zásterou s belasými a červenými pásikmi, ktorá jej priliehala okolo drieku, s čižmičkami zo žltej kože, s ľahkou šatôčkou prehodenou cez hlavu, s dlhými, zvlínenými vlasmi zapletenými do vrkoča, ktorý si zdobila stužkou alebo kovovou sponkou.

Ano, Miriota Koltzová bola krásna deva, a navyše bohatá. Bola dobrou gazdinou, veď rozumne viedla otcovu domácnosť. A bola aj primerane vzdelaná. V škole učiteľa Hermoda sa naučila čítať, písať a počítať, a to bezchybne. Ďalej sa nedostala. Zato však nik sa jej nevyrovnal v znalosti rozprávok a sedmohradských povestí. Vedela ich toľko ako jej učiteľ a treba pripomenúť, že im aj verila. Poznala povesť o „Leányke“, Panenskej skale, kde sa mladá princezná akoby zázrakom zachránila pred prenasledovaním Tatármi; povesť o Dračej jaskyni v údolí „Kráľových schodov“; povesť o pevnosti Déva, ktorú postavili „za čias víl“; povesť o Detunate, chýrnej čadičovej hore, podobnej obrovským kameným husliam, na ktorých diabol hráva za búrlivých nocí; povesť o Retezate, ktorého vrchol zrazila čarodejnica; povesť o Tordskom priesmyku, ktorý vysekal mocným úderom meč svätého Ladislava.

Páčila sa mnohým mládencom. Ani si veľmi nevedomovali, že bola jedinou dedičkou sudcu, hospodára Koltza, prvého úradníka Verstu. Ostatne, márne by sa jej boli dvorili. Vari nebola snúbenicou Nikolu Deku?

Nikola, nazývaný Nik Dek, bol krásny typ Rumuna. Bol dvadsaťpäťročný, vysokej, silnej postavy, s hrdo vztýčenou hlavou, mal čierne vlasy, čiastočne

kryté bielou čiapkou, nenútené držanie tela. Nosil vestu z baranej kože, vyšívanú na švíkoch. Stál pevne na štíhlych, jeleních nohách a rozhodnosť sa prejavovala v jeho chôdzi a pohyboch. Povoláním bol lesníkom, čo znamená, že bol práve tak vojakom ako civilom. Keďže mal nejaké polia v okolí Verstu, páčil sa otcovi, a pretože sa správal vždy ako prívetivý a hrdý mládenec, zapáčil sa aj dcére, o ktorú by sa nikto nebol smel uchádzať, ba ani sa pozrieť zblízka na ňu.

Svadba Nika Deka a Mirioty Koltzovej sa mala sláviť o dva týždne, asi v polovici nasledujúceho mesiaca. Pri tej príležitosti mal byť v dedine sviatok. Hospodár Koltz vedel všetko zaobstarať, ako sa patrí. Nebol ani najmenej lakomý. Rád zarábala peniaze, no keď bolo treba, nezdráhal sa ich aj minúť.

Musíme sa zmieniť ešte o dvoch dôležitých osobách, o učiteľovi a lekárovi.

Učiteľ Hermod bol zavalitý, päťdesiatpäťročný muž s okuliarmi. Medzi zubami stále zvieral zahnutý pipasár porcelánovej fajky. Na sploštenej hlave sa mu ježili riedke, strapaté vlasy. Tvár mal vyholenú a ľavé líce sa mu kŕčovite zachvievalo. Hlavnou jeho prácou bolo orezávanie brk pre žiakov, ktorým zo zásady zakazoval písať oceľovými perami. Ako šikovne im narezával nožičky brk starým, dobre nabrúseným nožíkom! A napokon, s akou presnosťou rozrezával jediným rezom konček brka, prižmurujúc oko! Vyžadoval predovšetkým pekné písmo; o to sa všemožne staral, a podľa neho mal k tomu viesť žiakov každý učiteľ, keď chcel svedomite plniť svoje poslanie.

A teraz je na rade lekár Patak.

Najprv treba vysvetliť, ako prišiel k svojmu titulu.

Patak, človečik asi štyridsaťpäťročný, s vydutým bruškom, tučný a nízky, vykonával celkom zjavne lekársku prax vo Verste a na okolí. Svojím neochvejným sebavedomím, ohromujúcou výrečnosťou vzbudzoval nemešiu dôveru než pastier Frik. Predával rady a drogy, ale také neškodné, že nezhoršili ľahké choroby jeho pacientov, ktorí by sa boli aj bez nich vyliečili. Ostatne, na úbočiach Vulkánskeho priesmyku ľudia boli zdraví. Vzduch tam bol znamenitý, nákazlivé choroby tam nepoznali, a keď tam ľudia zomierali, bolo to len preto, že zomierať sa raz muselo aj v tomto privilegovanom kúte Sedmohradska. Pokiaľ ide o doktora Pataka, nuž áno, volali ho doktorom! Nemal však ani najmenšie lekárske vzdelanie. Bol to bývalý ošetrovateľ na karanténnej stanici a jeho úlohou bolo dozerať na cestujúcich, zadržaných na stanici dotiaľ, kým nedostali zdravotný pas. Nič viac. To zrejme stačilo málo priberčivým obyvateľom Verstu. Treba dodať, že doktor Patak bol slobodomyselný človek, ako sa patrí na každého, kto sa stará o zdravie svojich blížnych. Preto neveril poverám, ktoré kolovali

---

v karpatských krajoch, ani poverám o hrade. Smial sa im a žartoval o nich. A keď pred ním rozprávali, že od nepamäti nikto sa neopovážil priblížiť k hradu, vravel: – Nebolo by ma treba vyzývať, aby som išiel navštíviť tú vašu zrúcaninu! No keďže ho nik nevyzýval, ba sa báli čo len pobádať ho k tomu, doktor Patak nikam nešiel. Vďaka ľahkovernosti ľudu nepreniknuteľné tajomstvo ďalej zaháľovalo Karpatský hrad.

IV

Novina, ktorú priniesol pastier, sa rozletela za niekoľko minút po dedine. Richtár Koltz sa práve vrátil domov so vzácnym ďalekohľadom v ruke, sprevádzaný Nikom Dekom a Miriotou. Frik zostal na terase a hneď ho obklopilo zo dvadsať mužov, žien a detí, ku ktorým sa pripojili niekoľkí Cigáni. Zasypávali ho otázkami a pastier odpovedal hrdo a povýšene ako človek, ktorý práve uvidel niečo celkom neobyčajné.

– Áno, – opakoval, – z hradu sa dymilo, ešte sa dymí a bude sa dymiť dotiaľ, kým z neho bude kameň na kameni!

Všetci sa usilovali zazrieť dym na vrchole hradnej veže. Napokon, väčšina tvrdila, že ho zreteľne rozoznáva, hoci na tú vzdialenosť ho nebolo možné vidieť.

Tento zvláštny úkaz vyvolal nepredstaviteľný rozruch.

Vo Verste bol hostinec, kde sa schádzali pijani, no kde si radi zašli aj takí, čo nepili, aby si po dennej práci pobesedovali o svojich záležitostiach.

Kto bol majiteľom hostinca? Žid menom Jonáš, statočný šesťdesiatnik prívetivej tváre s čiernymi očami, zahnutým nosom, odutými perami, hladkými vlasmi a zvyčajnou kozou briadkou. Bol veľmi úctivý a úslužný, ochotne požičiaval kdekomu menšie sumy a pritom nebral úžernícke úroky, no žiadal, aby mu dlžník vrátil peniaze načas.

Bohužiaľ, znamenitý Jonáš bol výnimkou. Jeho súverci, kolegovia v povolani – lebo všetci boli krčmári, predávali nápoje a rozličný tovar – vykonávali úžernícke remeslo tak ziskuchtivo, že to ohrozovalo budúcnosť rumunského sedliaka.

Hostinec „U kráľa Matiáša“ – tak sa volala Jonášova krčma – zaberal roh terasy, čo pretínala hlavnú ulicu Verstu oproti richtárovmu domu. Bola to stará stavba, spola z dreva, spola z kameňa, miestami silne opravovaná, ale bohato obrastená zeleňou a na pohľad pôvabná. Mala len prízemie so zasklenými dverami, vedúcimi na terasu. Vo veľkej miestnosti boli stoly a stoličky pre hostí, dubová črvotočou prevrútaná polica, kde sa ligotali misy, hrnčeky a fľašky, a sčernetý drevený pult, za ktorým stával Jonáš, vždy ochotný obslúžiť svojich zákazníkov.

Do miestnosti vnikalo svetlo dvoma oknami v priečelí a dvoma oknami v náprotivnej, zadnej stene. Z týchto dvoch okien jedno bolo zahalené hustým závojom popínavých rastlín, takže prepúšťalo ledva trochu svetla. Druhým oknom, keď bolo otvorené, sa očarenému oku naskytl krásny výhľad na celé vulkánske údolie. Na niekoľko stôp pod spodným okrajom okna sa valili prudké vlny bystriny Nyadu. Bystrina pramení vysoko na Orgalskej planine a steká dolu svahmi priesmyku; po celý rok výdatne napájaná horskými potôčikmi, s hukotom sa rúti k riečištiu rumunského Šilu a stráca sa v jeho koryte.

Napravo od veľkej výčapnej miestnosti zo šesť susedných izbičiek stačilo na ubytovanie zriedkavých cestujúcich, keby si pred prechodom cez hranice želali odpočinúť v hostinci „U kráľa Matiáša“. Mali tam zabezpečené prívetivé prijatie za mierne ceny u pozorného a úslužného hostinského. Jonáš spával v úzkej manzarde s oknom v slamenej streche, zakvitnutej skalnicou. Okno bolo obrátené na terasu.

V tomto hostinci sa zišli večer 29. mája richtár Koltz, učiteľ Hermod, lesník Nik Dek, zo dvanásť významnejších obyvateľov dediny a pastier Frik, ktorý nebol najbezvýznamnejšou osobou z prítomných. Doktor Patak chýbal na tejto schôdzke. Veľmi súrne musel navštíviť svojho starého pacienta, ktorý iba naňho čakal, aby sa mohol odobrať na druhý svet. No doktor sľúbil, že príde, len čo pacient už nebude potrebovať ošetrovanie.

Kým hostia čakali na bývalého ošetrovateľa, rozprávali sa o poslednej vzrušujúcej udalosti a pritom jedli a pili. Jonáš podával jedným druh kukuričnej kaše známej pod menom „mamaliga“, ktorá je celkom chutná, keď sa zapíja čerstvo nadojeným mliekom. Druhým prinášal poháriky silnej pálenky, ale najmä poháriky rakije, silnej pálenky zo sliviek, ktorej sa veľa vypije v karpatských krajoch.

Treba poznamenať, že Jonáš podľa zvyku, ktorý si v hostinci zaviedol, obsluhoval iba tých hostí, čo si sadli za stôl, lebo zistil, že sediaci hostia viac vypijú než stojaci. A veru sa zdalo, že ten večer dobre zarobí. Hostia opretekly obsadzovali všetky stoličky. Preto chodil Jonáš od stola k stolu s kanvicou v ruke a nalieval do pohárikov, čo hostia jednoducho vyprázdňovali.

Bolo pol deviatej večer. Už od súmraku ľudia živo debatovali, ale nemohli sa dohodnúť, čo by sa malo urobiť. No zhodli sa aspoň v tom, že ak na Karpatskom hrade bývajú nejaké neznáme bytosti, stáva sa pre dedinu Verst práve takým nebezpečným ako pracháreň na okraji mesta.

– Je to veľmi vážne! – povedal richtár Koltz.

– Veľmi vážne! – opakoval učiteľ, bafkajúc pritom zo svojej nerozlučnej fajky.

- Veľmi vážne! – opakovali všetci prítomní.
- Je nepochybné, – ozval sa Jonáš, – že zlá povest' narobila kraju veľa škody...
- A teraz to bude oveľa horšie! – zvolal učiteľ Hermod.
- Cudzinci sem prichádzali iba zriedka... – povedal richtár Koltz s povzdychom.
- A teraz už vôbec neprídu! – dodal Jonáš a tiež vzdychol.
- Mnohí obyvatelia sa už zamýšľajú vysťahovať! – poznamenal jeden z hostí.
- Ja prvý, – vyhlásil akýsi sedliak z okolia, – a odídem, len čo predám vinice.
- Na ktoré však nenájdete kupcov, priateľu! – odvetil krčmár.

Popri strachu o svoj život si vážení občania uvedomovali, že sa žalostne poškodzujú ich záujmy. Nebolo už cestujúcich, a Jonáš to trpko pocítil na príjmoch z hostinca. Nebolo cudzincov, a richtár Koltz utrpel škodu, lebo výnos z mýtného postupne klesal. Už nebolo záujemcov o pozemky vo Vulkánskom priesmyku, a majitelia ich nemohli predať ani za babku. Trvalo to niekoľko rokov a hrozilo nebezpečenstvo, že ten biedny stav sa ešte zhorší.

Tu si pastier Frik pokladal za povinnosť prehovoriť, no začal dosť váhavo:

- Možno by bolo treba...
- Čo? – spýtal sa hospodár Koltz.
- Ísť sa tam pozrieť, pane môj.

Všetci pozreli jeden na druhého, potom sklopili oči. Nikto neodpovedal.

Napokon Jonáš sa obrátil k richtárovi Koltzovi a povedal rozhodne:

- Váš pastier nám práve naznačil to jediné, čo treba urobiť.
- Ísť na hrad...
- Áno, priatelia, – prisvedčil hostinský. – Ak sa dymí z komína hradnej veže, rozložili tam oheň, a ak rozložili oheň, nejaká ruka ho zapálila...
- Njaká ruka... – len či to nebol pazúr! – namietal starý sedliak a potriasal hlavou.
- Ruka alebo pazúr, – povedal hostinský, – na tom málo záleží. Musíme sa dozvedieť, čo to znamená. Odvtedy, čo odišiel z hradu barón Rudolf Gortz, sa z hradného komína dymí po prvý raz...
- Možno sa už predtým dymilo, ale nikto to nezbadal, – poznamenal richtár Koltz.

– To nikdy nepripustím! – namietal živo učiteľ Hermod.

– No je to veľmi pravdepodobné, – upozornil richtár. – Nemali sme ďalekohľad, aby sme mohli zistiť, čo sa robí na hrade.

Tá poznámka bola správna. Ale nech už bol spomínaný úkaz nový alebo nie, bolo

nepochybné, že na Karpatskom hrade bývajú ľudské bytosti. Obyvatelia Vulkánu a Verstu mali teda veľmi znepokojujúce susedstvo.

Učiteľ si však pokladal za povinnosť vysloviť námietku:

– Ľudské bytosti, priatelia? Dovoľte mi, aby som tomu neveril ani zamak. Prečo by si ľudské bytosti zmysleli hľadať útulok na hrade? Ako by sa ta boli dostali?

– Za čo chcete pokladať tých votrelcov? – zvolal Koltz.

– Za nadprirodzené bytosti, – odpovedal učiteľ Hermod presvedčivo. – Prečo by to neboli duchovia, čarodeji, raráškovia, ba možno nebezpečné nočné príšery...

Za tohto vypočítavania sa všetky pohľady obracali k dverám, k oknám, ku kozubu výčapnej miestnosti „U kráľa Matiáša“. Každý sa v duchu spytoval, či sa mu zaraz nezjaví niektorá z oných príšer, čo učiteľ vymenoval.

– Ale, priatelia, – opovážil sa poznamenať Jonáš, – ak tie bytosti sú duchovia, nechápem, prečo by zakladali oheň...

– A čo ich čary? ... – odpovedal pastier. – Vari zabúdate, že k čarodejníctvu je potrebný oheň?

– Pravdaže! – dodal učiteľ tónom, ktorý nepripúšťal námietky.

Nik Dek sa až dovtedy nezúčastnil na rozhovore, iba pozorne počúval, čo hovorili jedni i druhí. Starý hrad svojimi tajomnými múrmi, starobylosťou a feudálnym vzhľadom vzbudzoval v ňom zvedavosť i úctu. A keďže bol odvážny, neraz prejavil túžbu dostať sa za jeho hradby.

Možno si predstaviť, ako vytrvale ho Miriota odrádzala od takého dobrodružného zámeru. Keby si to bol zmyslel ešte vtedy, keď mohol slobodne konať, nech by si robil po svojom! No snúbenec už nesmie myslieť len na seba. Iba blázon alebo človek, ktorému na ničom nezáleží, by sa mohol odvážiť na také dobrodružstvá. Jednako tá krásna deva sa stále obávala, že lesník uskutoční svoj zámer. Trocha ju upokojovalo vedomie, že Nik Dek výslovne nevyhlásil, že pôjde na hrad. Potom by ho nik nemohol zadržať. Vedela, že je to zanovitý a rozhodný mládenec, ktorý vždy dostojí danému slovu. Preto by Miriota bola trpla strachom, keby bola aspoň tušila, o čom vtedy Nik premýšľal.

Keďže Nik Dek tiež mlčal, zdalo sa, že nikto sa nechce vracieť k pastierovmu návrhu. Kto by sa opovážil, ak len nezblaznel, navštíviť Karpatský hrad vtedy, keď v ňom strašilo? Každý vymýšľal najvážnejšie dôvody, aby nemusel ísť. Richtár mal už svoje roky a nemohol sa odvážiť na takú namáhavú cestu. Učiteľ sa musel starať o školu. Jonáš dozerať na hostinec, Frik pásť ovce, ostatní sedliaci sa museli venovať svojmu dobytku a senu.

Nie, ani jeden z nich nebol ochotný obetovať sa a každý si pomyslel:

„Kto by sa opovážil ísť na hrad, možno by sa z neho nikdy nevrátil!“

Vtom sa dvere hostinca prudko otvorili na veľké zdesenie prítomných. Našťastie to bol doktor Patak.

Keďže jeho pacient zomrel – čo svedčilo o jeho lekárskej prezieravosti – doktor Patak pribehol na besedu do hostinca „U kráľa Matiáša“.

– Konečne je tu! – zvolal richtár Koltz.

Doktor Patak náhlivo podával všetkým ruku, akoby rozdával lieky, a prehovoril dosť ironicky:

– Priatelia, stále vás znepokojuje hrad... ten čertov hrad! Ó, vy zbabelci!... No ak ten starý hrad chce dymiť, nechajte ho, nech si dymí! Vari náš učený Hermod nedymí celý deň? Celý kraj bledne hrôzou. Za mojich návštev všetci len o tom hovorili. Strašidlá tam rozložili oheň? A prečo nie, ak majú nádchu!

Napokon rozprával doktor Patak náramne chvastavo kopu žartov, ktoré obyvateľom Verstu neboli ani trochu po chuti. No nechali ho hovoriť.

Potom sa ho richtár spýtal:

– Doktor, vás teda vôbec neznepokojuje to, čo sa robí na hrade?

– Ani trocha, richtár Koltz.

– Vari ste nepovedali, že by ste boli ochotný tam ísť... keby vás na to vyzvali?

– Ja? – čudoval sa bývalý ošetrovateľ, zrejme akosi namrzený, že mu pripomínajú jeho slová.

– Hľadmeže! Nepovedali ste to aj viac ráz? – naliehal naňho učiteľ.

– Povedal som to... bezpochyby... a skutočne... ak ide o to, aby som to opakoval...

– Ide o to, aby ste to vykonali, – riekol Hermod.

– Aby som to vykonal?

– Áno... a už vás na to nevyzývame, ale vás o to prosíme, – dodal richtár Koltz.

– Chápete, priatelia... isteže... taký návrh...

– Nuž, keďže váhate, – zvolal krčmár, – neprosíme vás o to, ale vás na to vyzývame!

– Vyzývate ma?

Áno, doktor.

Jonáš, zachádzate príďaleko, – vyčítal mu richtár. – Pataka netreba vyzývať. Vieme, že je to muž, ktorý splní záväzky... a ak povedal, že by to urobil, tak to urobí, už aj preto, aby preukázal službu dedine a celému kraju.

Akože, myslíte to vážne?... Chcete, aby som šiel na Karpatský hrad? – spýtal sa doktor a červená tvár mu silne zbledla.

-
- Nemôžete sa tomu vyhnúť, – odpovedal rozhodne richtár Koltz.
- Prosím vás, dobrí priatelia... prosím vás... uvažujme!...
- Všetko sme uvážili, – odvetil Jonáš.
- Posúďte rozumne... Načože by som tam mal ísť... a čo by som tam našiel? Niekoľko statočných ľudí, ktorí hľadali útulok na hrade... a ktorí nikoho neobťažujú.
- Nuž ak sú to statoční ľudia, – namietal učiteľ Hermod, – nemusíte sa ich báť, ba budete mať príležitosť ponúknuť im svoje služby.
- Keby ich potrebovali, – odpovedal doktor Patak, – keby poslali po mňa, neváhal by som... verte mi... Ale nechodím nikam bez pozvania a nenavštevujem chorých zadarmo...
- Zaplatia vám za námahu, – povedal richtár Koltz, – a to hneď.
- A kto mi to zaplatí?
- Ja... my... koľko budete chcieť! – odpovedala väčšina Jonášových hostí. Bolo zrejmé, že doktor, hoci sa stále chvastal, je prinajmenej taký zbabelý ako jeho verstskí krajanovia. Keďže predtým predstieral slobodomyselnosť a posmieval sa povestiam kraja, bol teraz vo veľkých rozpakoch. Nijako sa mu nepáčilo ísť na hrad, i keby mu cestu hneď zaplatili. Pokúšal sa teda namietiť, že návšteva hradu by nemala nijaký zmysel, že dedina by sa zosmiešnila, keby ho vyslala na prieskum, ale nikoho nepresvedčil.
- Počujte, doktor, – pokračoval učiteľ Hermod, – nazdávam sa, že celkom nič neriskujete, keďže neveríte v duchov...
- Nie, neverím v nich.
- Teda ak to nie sú duchovia, usadili sa tam ľudské bytosti. Zoznámite sa s nimi. Učiteľ logicky uvažoval; ťažko bolo niečo vyvracať.
- Súhlasím, Hermod, – odpovedal doktor Patak, – ale čo ak ma na hrade zadržia?
- Nuž, znamenalo by to, že vás tam dobre prijali, – odvetil Jonáš.
- Pravdaže... No keby som sa tam dlhšie zdržal a niekto by ma v dedine potreboval...
- Sme tu všetci zdraví ako buk, – odpovedal richtár Koltz. – Vo Verste niet jediného chorého odvtedy, čo sa váš posledný pacient pobral na druhý svet.
- Povedzte úprimne... Rozhodli ste sa ísť? – spýtal sa hostinský.
- Namojveru, nie! – odvetil doktor. – Ach, nie že by som sa bál... Dobre viete, že neverím všetkým tým čarom... Popravde, zdá sa mi to nezmyselné a smiešne. Len preto, lebo dym vychádzal z komína hradnej veže... a ktovie, či to bol dym... Rozhodne nie!... Nepôjdem na Karpatský hrad.

- Pôjdem teda ja!

To lesník Nik Dek sa zamiešal do rozhovoru tými slovami.

- Ty, Nik? – zvolal richtár Koltz.

- Ja, no len vtedy, ak pôjde Patak so mnou.

To bola priama výzva doktorovi.

- Čo si si to zmyslel, lesník? – vyskočil Patak. – Ja ťa mám sprevádzať? Isteže... bola by to príjemná prechádzka pre nás oboch... keby niekomu prospela... a keby bola možná... Počuj, Nik, dobre vieš, že na hrad už nevedie ani jediná cesta... Nedostali by sme sa ta...

- Povedal som, že pôjdem na hrad, – odpovedal Nik Dek, – a keďže som to povedal, pôjdem.

- Ale ja... ja som to nepovedal! – zvolal doktor a metal sa, akoby ho boli chmatli za golier.

- Ba áno, povedali ste to, – odvetil Jonáš.

- Áno, áno! – prisviedčali jednohlasne prítomní.

Bývalý ošetrovateľ nevedel, ako uniknúť, lebo ho zvierali zo všetkých strán. Ach, ako ľutoval, že sa svojím chvastaním tak neopatrne zaviazal. Nikdy by si nebol pomyslel, že ho budú brať vážne a vyžadovať od neho, aby riskoval život... Teraz už nemohol uhnúť, lebo vo Verste by sa mu posmievali a po celom vulkánskom kraji by ho nemilosrdne ohovárali. Rozhodol sa teda mužne čeliť osudu.

- Nuž... keďže to chcete, – povedal, – pôjdem s Nikom, hoci je to zbytočné!

- Výborne, doktor Patak, výborne! – zvolali všetci hostia „U kráľa Matiáša“.

- A kedy sa vydáme na cestu, lesník? – spýtal sa naoko ľahostajne doktor Patak.

- Zajtra ráno, – odpovedal Nik Dek.

Po tých slovách sa dosť dlho nikto neozval. To naznačovalo, že richtár Koltz i ostatní boli skutočne veľmi vzrušení. Poháre boli prázdne, džbány tiež, a jednako nikto nevstával, nikto nepomýšľal vyjsť z krčmy a pobrať sa domov, hoci už bolo neskoro. Preto si Jonáš myslel, že je vhodná príležitosť naliať ešte všetkým hosťom pálenky.

Zrazu zaznel do úplného ticha dosť zreteľný hlas a bolo počuť tieto slová:

„Nikola Dek, nechod' zajtra na hrad! Nechod' tam... lebo ťa stihne nešťastie!“

Kto to prehovoril? Odkiaľ prichádzal ten hlas, ktorý nik nepoznal a ktorý akoby vychádzal z neviditeľných úst? Mohol to byť iba hlas ducha, nadprirodzený hlas, hlas z druhého sveta...

Zdesenie vrcholilo. Nikto sa neopovážil pozrieť okolo seba, nikto sa neopovážil prehovoriť jediné slovo...

Najodvážnejší z nich – bol to, pravdaže, Nik Dek – chcel zvedieť, na čom je. Bolo isté, že slová vyslovili v tej miestnosti. A lesník najprv smelo priskočil k truhlici a otvoril ju.

Nikto.

Prezrel izby na prízemí, ktoré susedili s krčmou.

Nikto.

Otvoril dvere, vyšiel von, prebehol po terase až po hlavnú ulicu Verstu...

Nikto.

O chvíľu všetci odišli – richtár Koltz, učiteľ Hermod, doktor Patak, Nik Dek, pastier Frik i ostatní. V krčme zostal iba Jonáš, ktorý rýchlo zamkol na dva západy.

Tej noci sa obyvatelia Verstu dôkladne zabarikádovali vo svojich domoch.

Na celú dedinu zaľahla hrôza.

V

Nik Dek a doktor Patak sa chystali na cestu, aby mohli vyraziť na druhý deň ráno okolo deviatej. Lesník chcel vyjsť hore po úbočí Vulkánskeho priesmyku a zamieriť najkratšou cestou k podozrivému hradu.

Nemožno sa diviť, že obyvatelia Verstu boli vo vytržení. Videli dym nad hradnou vežou a počuli záhadný hlas v hostinci „U kráľa Matiáša“. V domácnostiach rozprávali len o tom, no iba pošepky. V Jonášovej krčme bolo zo pätnást najvieryhodnejších občanov, ktorí počuli tie čudné slová. Nedalo sa tvrdiť, že boli obeťami zmyslového klamu. O tom niet pochybnosti. Záhadný hlas výslovne varoval Nika Deka, že ho stihne nešťastie, ak sa nevzdá zámeru preskúmať Karpatský hrad.

No mladý lesník sa predsa chystal odísť z Verstu, hoci ho nikto nenútil. Ba všetci dedinčania veľmi naliehali, aby Nik Dek odvolal svoje slová a zriekol sa svojho zámeru. Skormútená a zúfalá Miriota so slzami v očiach ho prosila, aby sa vzdal toho dobrodružstva. Bolo to povážlivé už pred výstrahou tajomného hlasu. Po výstrahe to bolo šialenstvo. Nik Dek bol pevne rozhodnutý riskovať život. Nemohla ho zadržať ani jeho snúbenica, hoci pred ním kľačala na kolenách.

Ani ostré výčitky priateľov, ani Miriotine slzy neúčinkovali na lesníka. Ostatne, to nikoho neprekvapilo. Poznali jeho neskrotnú povahu, jeho zanovitosť, ba tvrdohlavosť. Povedal, že pôjde na Karpatský hrad, a nič mu v tom nemohlo zabrániť.

Ano, pôjde na hrad, i keby sa odtiaľ už nemal nikdy vrátiť!

Keď nadišla chvíľa odchodu, Nik Dek naposledy objal Miriotu.

A čo doktor Patak?... Nuž doktor Patak sa pokúšal vyklízuť, ale to sa mu nepodarilo. Uviedol všetky možné námietky! Bránil sa oným výslovným zákazom nejsť na hrad, ktorý v krčme zreteľne počuli...

Tá hrozba sa vzťahuje len na mňa, – odvrkol mu Nik Dek.

A keby ťa stihlo nešťastie, lesník, vari ja by som vyviazol bez pohromy? – spýtal sa doktor Patak.

– Pohroma sem, pohroma tam, sľúbili ste, že pôjdete so mnou na hrad, a pôjdete, pretože ja tam idem.

Keďže Iudia z Verstu pochopili, že lesníkovi nič nezabráni dodržať slovo, schvaľovali jeho neústupnosť. Lepšie bolo, keď sa nevydával nebezpečenstvu sám. Namrzený doktor zistil, že už nemôže cúvnuť. Ohrozil by tým svoje postavenie v dedine a vysmiali by sa mu. Preto sa celý zdesený zveril osudu. No pevne sa rozhodol, že využije i najmenšiu prekážku, na ktorú naďabia, a prinúti svojho spoločníka, aby sa vrátili.

Nik Dek a doktor Patak sa teda vydali na cestu a richtár Koltz, učiteľ Hermod, Frik a Jonáš ich odprevadili až k zákrute hradskej.

Odtiaľ richtár Koltz namieril svoj ďalekohľad, ktorý vždy nosil so sebou, na hrad. Nijaký dym sa neobjavoval nad hradnou vežou. Za krásneho jarného rána by ho bol ľahko zbadal na čistej oblohe. Malo to znamenať, že hostia hradu zmizli, keď zistili, že lesník nedbá na ich hrozby? Podaktorí z dedinčanov si to mysleli.

Stisli si ruky, nato Nik Dek a doktor zmizli za zákrutou priesmyku.

Mladý lesník mal služobný odev ako pri obchôdkach, čiapku so širokým štítkom, kabátec s opaskom a na ňom dlhý nôž v pošve, široké nohavice, okované čizmy, pri bokoch sumky a na pleci dlhú pušku. Právom ho pokladali za výborného strelca. Cestou mohli naďabiť na nejakých tulákov, čo sa ponevierajú pri hraniciach, alebo na dajakého medveďa, preto museli byť pripravení na obranu.

Doktor sa nazdával, že sa musí vyzbrojiť starou pištoľou na kresací kamienok, z ktorej tri výstrely z piatich obyčajne zlyhali. Mal aj sekerku, čo mu dal spoločník, lebo bolo pravdepodobné, že miestami si bude musieť kliesniť cestu hustými krovinami. Oblečený mal hrubý cestovný plášť, na hlave širák, aký nosia vidiečania, na nohách silné okované čizmy. No ani táto príťaž by mu nebránila, aby zdupkal, keby sa naskytla príležitosť.

Obaja mali v kapsách zásoby jedla a nápojov.

Keď zašli za zákrutu, pustili sa po pravom brehu Nyadu, proti prúdu. Keby boli šli po ceste, ktorá sa hadí horskými úžľabinami, boli by sa odchýlili priveľmi na západ. Výhodnejšie bolo ísť popri bystrine, čím by si skrátili cestu o tretinu, lebo Nyad pramení v roklinách na úbočí Orgalskej planiny. No sprvu schodné riečište sa hlboko zarezávalo do úbočia, viedlo strmými rokľami, ktoré boli zavalené vysokými skaliskami. Ďalej museli zahnúť doľava, prejsť nižším lesným pásmom a až potom sa vracaf na cestu vedúcu na hrad.

Ostatne, hrad bol prístupný len z tej strany. Keď na hrade býval Rudolf Gortz, cesta medzi Verstom, Vulkánskym priesmykom a valašským Šilom viedla úzkou

tiesňavou, ktorú tade prerazili. No za dvadsať rokov tá umelá tiesňava zarástla bujným rastlinstvom. Zapchávala ju nepreniknuteľná spleť krovín, a tak márne by tam boli hľadali stopy po nejakom chodníčku alebo cestičke.

Keď opúšťali breh hlbokého koryta, ktorým sa s hukotom valili vody Nyadu, Nik Dek zastal, aby sa orientoval. Už nebolo vidieť hrad. Mal sa objaviť až za lesným pásmom, ktoré sa tiahlo po nižších svahoch hory, ako je to všade v karpatských horách. Ťažko bolo teda zisťovať polohu bez orientačných značiek. Mohli ju určiť len podľa slnka, ktorého lúče vtedy ožarovali vzdialené horské hrebene na východe.

- Vidíš, lesník, vidíš! – povedal doktor. – Niet tu ani cesty, lepšie povedané, už jej tu niet!

- Objaví sa ďalej, – odpovedal Nik Dek.

- To sa ľahko povie, Nik...

A ľahko stane, Patak.

Si teda ešte vždy odhodlaný?...

Lesník iba prikývol a dal sa pomedzi stromy.

V tej chvíli mal doktor náramnú chuť vrátiť sa, no jeho spoločník sa obrátil a tak rozhodne pozrel naňho, že ten zbabelec si netrúfal zostať pozadu.

Doktor Patak mal ešte poslednú nádej, že Nik Dek čoskoro zabľúdi v tých hustých lesoch, kam nikdy nechodieval na služobné obchôdzky. No nerátal s oným podivuhodným čuchom, s lesníckym pudom, s onou takmer „zvieracou“ schopnosťou, ktorá umožní orientáciu aj podľa najnepatrnejších znakov, podľa sklonu konárov tým či oným smerom, podľa nerovnosti pôdy, sfarbenia kôry stromov, rôzneho odtienku machu. Nik Dek sa výborne vyznal vo svojom povolání, nanajvýš prezieravo vykonával svoju službu, aby nezabľúdil ani v tých miestach, čo nepoznal. Bol by býval súperom Koženej Pančuchy alebo Čingačgúka z Cooperových románov.

V nižších polohách rástli bresty, buky, nádherné duby a niekoľko tých javorov, ktoré nazývajú nepravými platanmi. Na hôrnom úbočí priesmyku zasa brezy, smreký a jedle. Tieto veľkolepé stromy s mohutnými kmeňmi, s vetvami nasýtenými novou miazgou, s hustými korunami, navzájom spletenými, tvorili súvislú zelenú hradbu, ktorou slnečné lúče nemohli preniknúť.

Koľko prekážok čakalo našich dvoch odvážlivcov v lese! Ako sa museli namáhať, aby ich zdolali, predierať sa ostružím, chrániť sa pred množstvom pichliačov, ktoré sa pri najslabšom dotyku do nich zabodávali! Ostatne, Nik Dek sa preto neznepokojoval, nedbal ani na nejaké škrabnutie, len aby sa mohol dostať cez les.

Za tých podmienok, pravda, postupovali len veľmi pomaly. Mrzelo ich to, lebo obaja chceli ešte popoludní prísť k hradu. Mohli by si ešte za denného svetla prezrieť hrad a pred zotmením sa vrátiť do Verstu.

Preto lesník so sekerou v ruke usilovne kliesnil cestu medzi vysokým krovím, pokrytým pichľavým rastlinstvom. Nohy sa im klzali v nerovnom, hrboľatom teréne, potkýnali sa o korene a pne, alebo sa zabávali do vlhkej vrstvy napadaného lístia. Nesmierne množstvo strukov pukalo a vystreľovalo zrnká ani hrášky na doktorovo veľké zdesenie. Vyskakoval, obzeral sa napravo i naľavo, naľakane cúval, keď sa mu nejaká ratolesť zachytila o kabát, akoby ho bol chcel nejaký pazúr zadržať. Nie, ten chudák sa nemohol upokojiť. No teraz by sa už nebol opovážil vrátiť. Usiloval sa, aby nezaostával za svojim zanovitým spoločníkom. Občas sa nenazdajky zjavovali rúbaniská, kde prenikala záplava slnečných lúčov. Dvojice čiernych bocianov, vyrušené v pokojnej samote, vzlietali z vysokých korún stromov a odletovali, mocne mávajúc krídlami. Prechod týmito rúbaniskami bol ešte namáhavejší. Boli tam nahromadené ako obrovské drevené hračky stromy, ktoré vyvrátila víchrica alebo padli starobou. Ležali tam obrovské zhnité kmene, ktoré píla už nikdy nerozreže na klady a ktoré nikdy nezvezú k riečištiu valašského Šilu. Nik Dek a jeho spoločník mali čo robiť s prekážkami, ktoré len ťažko zdolávali. Mladý, hybký, pružný a mocný lesník ich vedel prekonávať, no udychčaný, upachtený doktor Patak, s krátkymi nohami a tučným bruchom, sa nevyhol pádom. Lesník mu musel pomáhať.

– Uvidíš, Nik, že si nakoniec zlomím nohu alebo ruku! – opakoval.

– Však si ich vyliečite.

– Počúvaj, lesník, maj rozum! Netreba sa šialene vrhať do nemožnej veci.

No Nik Dek bol zase vpredu, a keďže doktor nič nedosiahol, ponáhľal sa za ním. Bol smer, ktorým dovtedy šli, správny a privedie ich k hradu? To by boli ťažko zistili. No keďže terén stále stúpал, mali sa blížiť k okraju lesa. O tretej hodine ho vskutku dosiahli.

Ďalej, až po Orgalskú vysočinu, tiahlo sa zelené pásмо stromov, ktoré stále redli, tak ako sa zvyšoval svah.

V tých miestach sa medzi skaliskami zase objavoval Nyad. To uistilo mladého lesníka, že šiel správnou cestou, lebo pramienok zrejme vyvieral z útrobov Orgalskej vysočiny.

Nik Dek nemohol doktorovi odprieť hodinový oddych na brehu bystriny. Ostatne aj žalúdok si žiadal svoje tak naliehavo ako nohy. Kapsy boli dobre zásobené jedlom, doktorov a Nikov kulač plný rakije. Okrem toho na niekoľko

krokov od nich tiekla priezračná, čerstvá voda, prečistená na zvariakoch koryta. Čo si mohli ešte želať? Vyčerpali veľa síl, museli stratu nahradiť.

Od odchodu nemal doktor kedy pohovoriť si s Nikom Dekom, ktorý ho stále predbiehal. Ale vynahradil si to, len čo si obaja sadli na breh Nyadu. Jeden bol síce málovravný, no druhý veľmi rád hovoril. Preto nie div, že otázky boli veľmi obširne a odpovede veľmi stručné.

- Pozhovárajme sa trochu, lesník, a pozhovárajme sa vážne, – riekol doktor.
- Počúvam vás, – odpovedal Nik Dek.
- Myslím, že sme sa tu preto zastavili, aby sme nabrali nové sily...
- Ako sa patrí.
- Na spiatočnú cestu do Verstu...
- Nie... na cestu k hradu.
- Hľadže, Nik, ideme už šesť hodín, a neprešli sme ani polovicu cesty.
- To znamená, že už nesmieme márniti čas.
- Ale kým prídeme k hradu, bude tma, a myslím, lesník, že nebudeš taký šialený, aby si sa odvážil ďalej za tmy. Budeme musieť čakať do svitania...
- Počkáme.
- Teda nechceš sa zriecť toho zámeru, čo je proti zdravému rozumu?...
- Nie.
- Akože! Sme tu zmorení, potrebovali by sme dobrú večeru v slušnej miestnosti a dobrú posteľ v príjemnej spálni, a ty chceš nocovať pod holým nebom?
- Áno, ak nám nejaká prekážka zabráni dostať sa k hradu.
- A ak nebude nijakej prekážky?
- Vyspíme sa v izbách hradnej veže.
- V izbách hradnej veže? – zvolal doktor Patak. – Nazdávaš sa, že budem ochotný stráviť celú noc v tom prekliatom zámku?
- Isteže, ak len nezostanete radšej sám vonku.
- Sám, lesník? Tak sme sa nedohodli, a keď sa máme rozísť, bude lepšie, keď sa to stane hneď tu, aby som sa mohol vrátiť do dediny.
- Doktor Patak, dohovorili sme sa, že pôjdete so mnou až tam, kam ja pôjdem.
- Áno, vo dne... ale nie v noci!
- Tak teda môžete sa vrátiť, ale dávajte pozor, aby ste nezablúdili vo vysokých lesoch.

Práve to znepokojovalo doktora. Uvedomoval si, že ponechaný sám na seba nenájde cestu do Verstu, lebo si nezapamätal nekonečné okľuky po lesoch. Okrem toho nebolo mu po vôli byť sám, keď nastane noc – možno veľmi tmavá

noc. Riskoval by, že sa zrúti na dno nejakej rokle. Bolo lepšie ísť s ním až po úpätie hradieb. No doktor sa chcel ešte posledný raz pokúsiť zdržať svojho spoločníka.

– Milý Nik, – prihovárať sa, – dobre vieš, že nikdy by som nebol ochotný odlúčiť sa od teba... Keďže chceš ísť na hrad, nenechám ťa ísť samotného.

– Výborne, doktor Patak, a myslím, že by ste mali vytrvať v tom predsavzatí.

– Nie... – ešte niekoľko slov, Nik. Sľúb mi, že ak prídeme k hradu za tmy, nebudeš sa usilovať vniknúť dnu...

– Doktor, sľubujem vám iba to, že urobím všetko, aby som sa ta dostal, že necúvnem ani o krok dotiaľ, kým nezistím, čo sa tam robí...

– Čo sa tam robí, lesník? – zvolal doktor Patak a pokrčil plecami. – A čože chceš, aby sa tam robilo?...

– O tom nič neviem, ale keďže som sa rozhodol, že sa to dozviem, budem to vedieť...

– Najprv sa musíme dostať k tomu diablovmu hradu, – namietol doktor, ktorý už vyčerpával posledné dôvody. – No keď uvážim ťažkosti, ktoré sme dosiaľ prekonali, a čas, čo sme stratili pri prechode plesskými lesmi, zdá sa mi, že sa zotmie, skôr než uvidíme hrad....

– Myslím, že to tak nebude, – odpovedal Nik Dek. – Vo vyšších horských polohách jedľové lesy sú menej zarastené krovím než brestové, javorové a bukové lesy.

– Ale terén bude pristrmý!

– Čo na tom záleží, len aby bol schodný!

– No vraveli mi, že v okolí Orgalskej vysočiny môžeme naďabiť na medvede!

– Mám pušku a vy pištoľ na obranu, doktor.

– Ale keď sa zvečerí, hrozí nám nebezpečenstvo, že v tme zablúdime.

– To nie, lebo teraz máme sprievodcu. Dúfam, že nás už neopustí.

– Sprievodcu? – zvolal doktor.

Prudko vstal a znepokojene sa obzeral okolo seba.

– Áno, – odpovedal Nik Dek, – a tým sprievodcom je bystrina Nyad. Prichodí nám iba držať sa jej pravého brehu, a dostaneme sa na hrebeň vysočiny, kde pramení. Ak sa hneď vydáme na cestu, myslím, že za necelé dve hodiny budeme pred bránou hradu.

– Za dve hodiny? Len aby to nebolo šesť hodín.

– Nože, ste pripravený?

– Už, Nik, už? Veď sme oddychovali ledva niekoľko minút.

– Z tých niekoľko minút je dobrá polhodina. Posledný raz sa vás pýtam, či ste pripravený.

– Pripravený... ale ako, keď mám nohy ťažké ako olovo... Dobre vieš, Nik Dek, že nemám lesnícke nohy, pružné ako ty. Mám ich opuchnuté, a si bezcitný, ak ma nútiš, aby som šiel s tebou...

– Už toho mám po krk, Patak! Ste voľný, môžete ma opustiť! Šťastnú cestu!

A Nik Dek vstal.

– Preboha, lesník, – zvolal doktor Patak, – vypočuj ma ešte!

– Vypočuť vaše hlúposti?

– Hľaď, keďže je už neskoro, prečo by sme nezostali tu, prečo by sme sa nemohli utáboriť pod týmito stromami? Zajtra by sme šli ďalej hneď za brieždenia a mali by sme celé predpoludnie na cestu k hradu...

– Doktor, – odpovedal Nik Dek, – opakujem vám, že chcem prenocovať na hrade.

– Nie! – zvolal doktor, – nie, Nik, to neurobiš! Istotne ti budem vedieť v tom zabrániť.

– Vy?

– Zavesím sa na teba!... Odvlečiem ťa!... Zmlátim ťa, ak bude treba.

Nešťastný Patak už nevedel, čo hovorí.

Nik Dek mu ani neodpovedal, prehodil si pušku krížom cez prsia a vykročil k brehu Nyadu.

– Počkaj, počkaj! – volal žalostne doktor Patak. – Čertovský chlapík!... Ešte chvíľku!... Nohy mi stúpajú... Kĺby sa mi nehýbu...

No čoskoro sa rozhybali, lebo bývalý ošetrovateľ musel bežať, aby dohonil lesníka, ktorý sa ani len neobzrel.

Boli štyri hodiny. Šikmé slnečné lúče prenikali nad samým hrebeňom Plesského pohoria, ktorý ich čoskoro zadrží, a ožarovali najvyššie vetvy jedľovej hory. Nik Dek mal veľmi vážny dôvod, keď sa ponáhľal, lebo na sklonku dňa dolná časť lesa za chvíľu stemnie.

Zvláštne a na pohľad zaujímavé sú tieto lesy s neprehľadným množstvom divokého alpského porastu. Miesto skrivených, poprehýbaných znetvorených stromov týčia sa tu rovné, rozložené kmene, holé od koreňov do výšky päťdesiat až šesťdesiat stôp, hladké, bez uzlov, a rozostierajú ako klenbu stále zelené koruny. Pod nimi bolo málo krovín a spleť travín. Dlhé korene sa plazili po povrchu zeme ako mrazom skrehnuté hady. Zem bola pokrytá žltkastým machom, popretkávaným snietkami a posiatym šuškami, ktoré praskali pod nohami. Strmý svah bol

zbrázdený kryštalicými skalami, ktorých ostré hrany prerežú aj najhrubšiu kožu. Asi štvrt' míle dlhé stúpanie týmto jedľovým lesom bolo namáhavé. Na preliezanie cez skalné balvany bolo treba ohybné boky, silné nohy a isté, šikovné údy, čo doktor Patak nemal. Nik Dek by bol na to potreboval iba hodinu, keby bol býval sám, no so spoločníkom ako záťažou stratil ďalšie dve hodiny. Musel sa zastavovať a čakať naňho, pomáhať mu občas pri preliezaní balvanov, čo boli privysoké pre jeho krátke nohy. Doktor sa hrozne bál, že zostane sám v tej pochmúrnej hore. Svah bol čoraz strmší, ťažšie sa po ňom vystupovalo, ale stromy začali rednúť. Vytvárali už iba menšie, osamelé lesíky.

Medzi týmito lesíkmi sa objavovala čiara horských hrebeňov, ktoré sa ešte vynárali z večernej hmly a jasne sa črtali proti oblohe.

Bystrina Nyad zrejme vyvierala niekde nablízku, lebo už bola iba nepatrným potôčikom. Niekoľko sto stôp nad poslednými úžľabinami sa vypínala kruhovitá Orgalská vysočina a na jej plochom vrchole sa týčila hradná stavba.

Napokon po poslednom nápore Nik Dek sa dostal na planinu, no po tomto vypätí síl doktor bol už len nevládnou hmotou. Úbožiak by sa už nebol vládal doplaziť ani na dvadsať krokov.

Nik Dek nepocítoval takmer nijakú únavu po tom ťažkom výstupe. Nehybne stál a dychtivo hľadel na Karpatský hrad, ku ktorému sa predtým nikdy nepriblížil. Pred zrakom sa mu vinuli zúbkovité hradby, chránené hlbokou priekopou. Padací most bol pritiahnutý k bočnej bráne, obloženej vypuklými kameňmi. Okolo hradieb, na povrchu Orgalskej vysočiny, všetko bolo pusté a tiché.

Hrad sa iba hmlisto črtal vo večernom súmraku. Nikto sa neobjavoval ani na hradbách, ani na hradnej veži, ani na kruhovitej terase prvého poschodia. Ani vlákenko dymu sa nevinulo okolo čudného veterníka, rozožraného storočnou hrdzou.

– Tak ako, lesník, – spýtal sa doktor Patak, – pripúšťaš, že nie je možné dostať sa cez priekopu, spustiť padací most a otvoriť tú bočnú bránu?

Nik Dek neodpovedal. Uvedomoval si, že si budú musieť oddýchnuť pod múrmi hradu. Ako by sa mohol v tej tme spustiť na dno priekopy, vyliezť po hradnom múre a vniknúť do hradu? Zrejme najmúdrejšie bolo vyčekať svitanie.

Lesník bol preto veľmi mrzutý, doktor bol však náramne spokojný.

VI

Strieborný kosáčik mesiaca zmizol takmer hneď po západe slnka. Mračná, čo sa privalili od západu, postupne zahalili posledné záblesky večerných zôr. Tiene stúpajúce z hlbokých údolí znenáhla zastreli kraj. Temnota zahladila rokliny okolitých hôr a obrysy hradu čoskoro zmizli pod závojom noci.

Zdalo sa, že noc bude veľmi tmavá, no nič nenaznačovalo, že by hrozil dážď. Bolo to šťastie pre Nika Deka a jeho spoločníka, ktorí sa chystali nocovať pod holým nebom.

Na Orgalskej planine nebolo nijakých stromov, iba nízke krovie. Zato tam bolo nadostač balvanov, niektoré spolu zahrabané v zemi, iné v takej vratkej polohe, že pri slabom náraze sa mohli skotúľať až k jedľovému lesu.

Jediná rastlina, ktorá bujne rástla na tej skalnatej pôde, bol hustý bodliak.

Museli si nájsť nejaké miestečko, kde by sa utiahli do svitania a zabezpečili sa proti nočnému chladu, ktorý je v tej výške dosť citeľný.

– Máme si čo vyberať! – zahundral doktor Patak.

– Len sa postážujte! – odvetil Nik Dek.

– Pravdaže sa sťažujem! Veď tu môžem nachytať poriadnu nádchu alebo reumu, ktorú si nebudem vedieť vyliečiť.

Bolo to úprimné priznanie od bývalého ošetrovateľa na karanténnej stanici. Ach, ako želel za svojim pohodlným domčekom, za svojou bezpečnou spálňou, za znamenitou posteľou s poduškami a paplónmi!

Práve začal podúvať silný juhozápadný vietor. Nik Dek hľadal chránené miesto medzi balvanmi, čo ležali na Orgalskej planine. Čoskoro našiel vhodnú skrýšu za širokou skalou, navrchu rovnou ako stôl, a doktor prišiel za ním.

Bola to akási kamenná lavica, pokrytá lomikameňom a inými skalnými rastlinami. Takéto kamene sa hojne vyskytujú pri ohyboch ciest vo valaských krajoch. Pocestný si tam môže posediať a zároveň uhasiť smäd vodou, ktorá je v nádobe na kameni a ktorú vidiečania denne naplňajú. Kým na hrade býval barón Rudolf Gortz, na skale bola vždy nádoba, a barónovi sluhovia dbali na to, aby nikdy

nebola prázdna. Teraz však bola znečistená spráchnivenými smetami a po najslabšom náraze by sa bola rozsypala na prach.

Na konci lavice čnel žulový stĺp, zvyšky starého kríža. Spola zodretý žliabok na jeho zvislej časti naznačoval chýbajúce vodorovné ramená. Doktor Patak ako slobodomyselný človek sa nemohol utešovať, že kríž ich ochráni pred nadprirodzenými javmi.

Keď si doktor pomyslel, že mu prichodí stráviť noc neďaleko od tajomného hradu, triasol sa od strachu. Potom si náhle uvedomil niečo, na čo nepomyslel pri odchode z Verstu. Bol utorok večer, a v ten deň sa obyvatelia kraja neopovážia vyjsť z domu po západe slnka. Každý vie, že utorok je prekliaty deň. Povrávalo sa, že keby vtedy niekto vyšiel von, vystavil by sa nebezpečenstvu, že stretne nejakého zlého ducha. Preto v utorok po západe slnka každý čušal doma. A hľa, doktor Patak bol nielen ďaleko od svojho domu, ale v blízkosti hradu, kde straší, na dve či tri míle od dediny! Tam bude musieť vyčkať svitanie... ak bude ešte svitať aj preňho.

Tu doktor, pohrúžený do takých myšlienok, zbadal, že lesník si vytiahol z kapsy kus studeného mäsa, ale prv si poriadne glgol z kulača. Pomyslel si teda, že najlepšie bude, keď tiež tak urobí. Husacie stehno, veľký krajec chleba a dúšok rakije ho posilnili. Utíšil hlad, no nemohol utíšiť strach.

– Teraz budeme spať, – povedal Nik Dek, len čo si uložil kapsu dolu ku skale.

– Spať, lesník?

– Dobrú noc, doktor.

– Lahko ti je priať dobrú noc, no ja sa bojím, že táto noc sa zle skončí.

Nik Dek nemal veľa chuti na rozhovor, preto neodpovedal. Keďže bol zvyknutý vo svojom zamestnaní spávať v lese, pritiahol sa čo najtesnejšie ku skalnej lavici a čoskoro tvrdo zaspal. Zato doktor iba ticho šomral, keď počul pravidelný dych svojho spoločníka.

No on sám zaspáť nemohol. Hoci bol unavený, jednostaj sa obzeral a načúval. Mozog mu opantali čudné vidiny, aké sa rodia za mučivej nespavosti. V hustej tme videl nejasné obrysy okolitých balvanov, roztratené mraky na oblohe, ledva pozorovateľnú siluetu hradu. Potom sa mu zdalo, že balvany na Orgalskej vysočine poskakujú v akomsi pekelnom tanci. Čo keby sa otriasali v základoch, zrútili dolu svahom, privalili oboch nedbanlivcov a rozmliaždili ich pod bránou hradu, do ktorého im zakázali vstúpiť?

Nešťastný doktor sa vzpriamil, počúval zvuky, čo sa šírili po vysokých planinách, znepokojujúce šumenie, čo sa podobalo šepotu a zároveň stenaniu a vzdychom.

Počul aj príšery, ako zbesilým mávaním krídel narážajú na skaly, dva či tri páry zlovestných kuvikov, ktorých škrekot sa rozliehal ako nárek. Zrazu sa mu všetky svaly krčovite sťahovali, telo sa mu chvelo a zalieval ho studený pot.

Tak uplynuli dlhé hodiny až do polnoci. Keby si bol mohol uľaviť výčitkami, bol by sa menej bál. Ale Nik Dek len spal a spal hlbokým spánkom. Tak prišla polnoc – najstrašnejšia hodina, hodina duchov a zaklínania.

Čože sa stalo?

Doktor vyskočil. Nevedel, či bdie, alebo sa mu to len marí.

Zdalo sa mu, že tam hore vidí čudné tvory, osvetlené príšerným svetlom, ako letia od jednej strany obzoru k druhej, stúpajú, znižujú sa, klesajú s mračnami. Vyzeralo to ako obludy, draky s hadím chvostom, velikánske upíry, ktoré sa rútili, akoby ho chceli chmatnúť do pazúrov alebo zhltnúť obrovskými čelistami.

Potom sa mu zdalo, že na Orgalskej vysočine sa všetko hýbe. K ušiam mu doliehali zreteľné údery, opakované po pravidelných prestávkach.

– Zvon, – zašepkal, – hradný zvon.

Áno, istotne to bol zvon hradnej kaplnky, a nie zvon kostola vo Vulkáne, ktorého hlahol by vietor unášal opačným smerom.

A údery silneli. Bolo to vyzváňanie na poplach, čo sa ozývalo až na sedmohradských hraniciach.

Keď doktor Patak počúval to trúchlivé hučanie zvona, zachvátila ho hrôza, strašné zimomriavky mu zmrazovali celé telo.

No strašný hukot prebudil aj lesníka. Vystrel sa, kým doktor Patak sa krčil od strachu.

Nik Dek načúval a usiloval sa preniknúť zrakom hustú temnotu, ktorá zahaľovala hrad.

– Ten zvon, ten zvon!... – opakoval doktor Patak. – To sám čert na ňom vyzvára! Úbohý doktor bol celý bez seba.

Lesník stál nehybne a neodpovedal mu.

Náhle zaznel krajom rev, podobný hučaniu lodných sirén pred vplávaním do prístavu. Široké okolie sa otriasalo ohlušujúcim hukotom.

Potom z hlavnej hradnej veže vyšľahla prudká žiara. Z akého ohniska sa šírilo to mohutné svetlo, ktoré zaplavovalo dlhými žiarivými pruhmi celú Orgalskú planinu? Svetelný prúd akoby bol zapaľoval skaly a zároveň ich oblieval zvláštnou sinavou farbou.

– Nik, Nik! – zvolal doktor. – Pozri sa na mňa! Som aj ja taká mŕtvola ako ty? Naozaj obaja vyzerali mŕtvolne. Tvár mali bledú, oči vyhasnuté, očné jamky

akoby prázdne, líca sivozelené, vlasy podobné onomu machu, ktorý podľa povesti rastie na lebke obesencov.

Nik Dek bol ohromený tým, čo videl a čo počul. Doktor Patak bol už vrcholne zdesený, všetky svaly mu ochabli, chĺpky po tele mal zježené zimomriavkami, zrenice rozšírené.

Nanajvýš minútu trval ten strašný úkaz. Potom sa planina zase ponorila do ticha a tmy.

Ani jeden, ani druhý sa už nepokúšal zaspáť. Doktor bol zmorený úžasom, lesník stál opretý o skalnú lavicu a tak čakal na brieždenie.

Čo si myslel Nik Dek o tých úkazoch, ktoré sa mu zrejme zdali nadprirodzené? Neotriasli jeho rozhodnutím pokračovať v tom odvážnom dobrodružstve? Vari nebolo dosť, že prišiel až po neprekročiteľné hradby, že vzbudil hnev duchov a vyvolal to besnenie živlov?

Zrazu sa doktor vrhol k nemu, chytil ho za ruku, ťahal ho a pritom opakoval priduseným hlasom:

– Poď!... Poď!...

– Nie! – vyhlásil Nik Dek.

A sám zadržal doktora Pataka, ktorý klesal na zem po poslednom vypätí síl.

Noc sa napokon skončila. Ani lesník, ani doktor si neuvedomovali čas, čo uplynul do svitania.

Na východnom obzore, za údolím oboch Šilov, sa črtal ružový pás nad hrebeňom Paringu. Roztratené biele obláčiky sa vznášali vysoko na oblohe, pruhovanej ako zebria koža.

Nik Dek sa obrátil k hradu. Videl jeho jasnejúce obrysy, hradnú vežu, ako sa vynárala z hustej hmly, ktorá už klesala do Vulkánskeho priesmyku, kaplnku, kryté chodby, spojovací múr. Na rožnej bašte sa črtal buk a jeho listy šumeli v rannom vánku.

Nič sa nezmenilo na zvyčajnom vzhľade hradu. Zvon i stará feudálna veterná koruhvička boli nehybné. Nijaký dym sa nekúdolil z komínov hradnej veže a jej mrežované okná boli stále zatvorené.

Nad hradnou plošinou poletovali nejakí vtáci a občas prenikavo zaškriekali.

Nik Dek pozoroval hlavný vchod do hradu. Padací most, zdvihnutý k múru, uzavieral bočný vchod medzi dvoma kamennými piliermi, ozdobenými erbom barónov Gortzovcov.

Rozhodol sa lesník dokončiť tú dobrodružnú výpravu? Áno, a svoje rozhodnutie nezmenil ani po nočných udalostiach. Vieme, že jeho heslom bolo: Čo povieme,

to máme aj vykonať. Ani záhadný hlas, ktorý sa výslovne jemu vyhrážal v hostinci „U kráľa Matiáša,“ ani nevysvetliteľné zvukové a svetelné úkazy, čo sa odohrali v noci, mu nemohli zabrániť, aby prekročil hradné múry. Za hodinu by prebehol krytými chodbami, prezrel hradnú vežu a potom, po splnení sľubu, by sa vrátil do Verstu, kam by mohol prísť ešte predpoludním.

Doktor Patak už nemal síl ani len na odpor. Bol by šiel tam, kam by ho boli postrčili. Keby bol padol, nebol by vládal vstať. Hrôzy tej noci mu celkom otupili zmysly, takže nič nenamietal, keď lesník ukázal na hrad a povedal:

– Poďme!

Bolo už svetlo a doktor by sa bol mohol vrátiť do Verstu bez obáv, že zablúdi v plesských lesoch. No nemyslime si, že dobrovoľne zostal s Nikom Dekom. Neopustil svojho spoločníka a nevrátil sa do dediny len preto, lebo si už neuvedomoval situáciu a nemal vlastnú vôľu. Preto sa nevzpieral, keď ho lesník zavliekol k svahu priekopy pod hradnými múrmi.

Nik Dek chcel predbežne zistiť, či možno vniknúť do hradu len bočnou bránou alebo aj inakade.

Na spojovacom múre nebolo nijakého otvoru, nijakého prielazu ani trhliny, ktorými by sa bol mohol dostať cez hradby. Prekvapovalo ho, že tie staré múry sú také zachovalé. Týčili sa nad priekopou do výšky štyridsiaticich stôp. Zdalo sa, že Nik Dek natrafil na neprekonateľnú prekážku.

Na šťastie – alebo na jeho veľké nešťastie – bola nad bočnou bránou akási strieľňa alebo skôr výklenok, kde kedysi zasadzovali hlaveň ručného dela. Pružný a silný človek by sa mohol ľahko vyšplhať až k tomu výklenku po jednej z reťazí padacieho mosta, čo visela až po zem. Výklenok bol dosť široký a Nik Dek by sa bezpochyby mohol cezeň dostať do hradu, ak znútra nebol zamrežovaný.

Lesník na prvý pohľad pochopil, že to je jediná možnosť, preto zišiel po strmom svahu k vnútornej strane násypu. Ohúrený doktor ho nasledoval.

Obaja zostúpili na dno priekopy, posiatej kamením a zarastenej bujným rastlinstvom. Nevedeli, kde stúpiť, či sa pod porastom vlhkej priekopy neskrývajú jedovaté hady.

Uprostred priekopy a rovnobežne so spojovacím múrom bolo vyhlbené koryto starého kanála, ktorý bol už takmer vyschnutý. Ľahko sa dal preskočiť.

Nik Dek nestratil nič zo svojej telesnej a duševnej sily, konal chladnokrvne, no doktor šiel za ním mechanicky ako hoviadko ťahané na povraze.

Keď lesník preskočil kanál, prešiel popri základoch spojovacieho múru zo dvadsať krokov a zastavil sa pod bočnou bránou, na mieste, kde visel koniec

reťaze. Keď si pomôže nohami, ľahko sa vyšplhá ku kamennému výklenku pod striedňou.

Nik Dek, pravdaže, nepomýšľal nútiť doktora Pataka, aby sa pokúsil vyliezť na hradby. Iba ním prudko zatriasol, aby sa spamätal, a prikázal mu, aby sa ani nepohol na dne priekopy.

Potom Nik Dek začal liezť po reťazi, čo bolo iba hračkou pre jeho horalské svaly. No keď Patak zistil, že je sám, zrazu si aspoň čiastočne uvedomil situáciu. Poobzeral sa, a keď zbadal svojho spoločníka, ako visí už zo dvanásť stôp nad zemou, vykrikol priškrteným hlasom :

– Prestaň... Nik... prestaň!

No lesník ho neposlúchol.

– Vráť sa... vráť sa, lebo odídem, – zastenal doktor, ktorému sa podarilo postaviť na nohy.

– Len si choď, – odpovedal Nik Dek.

A pomaly sa ďalej šplhal po reťazi padacieho mosta.

Doktor Patak v záchvate zdesenia chcel vyliezť po strmom svahu násypu, aby sa dostal na vrchol Orgalskej planiny, a bežať, čo by mu nohy stačili, do Verstu.

Ale nejakým zázrakom sa nevládal pohnúť z miesta. Niečo mu zadržovalo nohy, akoby mu ich zverák chmatol do čeľustí. Prirástli mu k zemi podpätkami a podrážkami čižiem. Úbožiak bol prikovaný na mieste, pripútaný k zemi... Nevládal už ani kričať, iba zúfalo vystieral ruky, akoby sa chcel vyslobodiť zo zovretia nejakej obludy.

Medzitým sa Nik Dek vyškriabal až do výšky bočnej brány a práve kládol ruku na kovanie, do ktorého bol zapustený čap padacieho mosta...

Zrazu bolestne vykrikol, potom sa hodil dozadu, akoby ho blesk zasiahol, sklzol po reťazi, ktorej sa pudove zachytil, a zvalil sa na dno priekopy.

– Ten hlas dobre povedal, že ma postihne nešťastie! – zašepkal a stratil vedomie.

VII

Ako opísať strach, ktorý zachvátil dedinu Verst po odchode mladého lesníka a doktora Pataka?

Richtár Koltz, krčmár Jonáš, učiteľ Hermod a ešte niekoľkí ďalší občania boli stále na terase. Všetci vytrvale pozorovali vzdialený hrad, čakali, či sa zase objaví nejaký kúdol nad hradnou vežou. Ďalekohľad bol stále namierený na hrad. Ale nijaký dym sa neukazoval. Dve zlatky za ten prístroj boli naozaj dobre využité. Richtár, hoci veľmi lipol na peniazoch a nerád ich vydával, nikdy ani najmenej neľutoval, že minul peniaze na takú užitočnú vec.

O pol jednej popoludní, keď sa pastier Frik vrátil z pastviska, dychtivo sa ho vypytovali, či niečo vie.

Frik odpovedal, že práve prešiel údolím valaského Šilu, ale nezbadal nič podozrivé.

Po obede okolo druhej hodiny každý sa vrátil na pozorovateľňu. Nikomu by nebolo zišlo na um zostať doma a najmä nik nepomýšľal vkročiť ku „Kráľovi Matiašovi“, kde bolo počuť výhražné hlasy.

Statočný krčmár sa mal prečo obávať, že ľudia sa budú vyhýbať jeho krčme, a to ho veľmi znepokojovalo. Aby upokojil obyvateľov Verstu, urobil dôkladnú prehliadku všetkých miestností, prekútal izby aj pod posteľami, poprezeral skrine a policu, starostlivo preskúmal kúty a skryté zákutia v hostinci, v pivnici, na povale, odkiaľ by dajaký zlomyseľný vtipkár bol mohol klamať verejnosť. Nič! Nič neobjavil ani na priečelí nad Nyadom. Okná tu boli privysoko, takže nebolo možné dostať sa k ich výklenku z vonkajšej strany, kde strmý múr mal základy až v prudkých vlnách bystriny.

Vráťme sa však k mladému lesníkovi a k jeho spoločníkovi, doktorovi Patakovi. Pamätáme sa, že Nik Dek pred odchodom z Verstu sľúbil Miriote, že sa nezdrží dlho pri prehliadke Karpatského hradu. Zamýšľal vrátiť sa hneď zvečera. Čakali ho teda veľmi netrpezlivo. Veď ani dievčina, ani jej otec, ani učiteľ nemohli

predvídať, že lesník musel prekonávať cestou veľké ťažkosti, a preto sa nedostal pred zotmením na vrchol Orgalskej planiny.

Znepokojenie vyvrcholilo večer, keď na vulkánskej zvonici odbilo osem hodín, čo zreteľne počuli aj vo Verste. Čo sa stalo, prečo sa Nik Dek a doktor nevrátili? Nikomu ani na um nezišlo ísť domov, kým sa obaja nevrátia. Čakali, že čochvíľa sa objavia v zákrute cesty.

Richtár Koltz a jeho dcéra zašli na koniec ulice, kde vyčkával pastier, ktorého už predtým poslali na stráž. Viac ráz sa im marilo, že v diaľke medzi stromami zbadali akési postavy... No bol to číry prelud. Priesmyk bol pustý ako zvyčajne, lebo ľudia z pohraničia sa len zriedkakedy tadiaľ odvážili v noci. A navyše bol utorok večer, utorok zlých duchov, a vtedy Sedmohradčania neradi vychádzali do poľa po západe slnka. Nik Dek akiste zblaznel, že si zvolil takýto deň na prehliadku hradu. Popravde, mladý lesník o tom nepremýšľal a ani nikto v dedine si to vtedy neuvedomil.

Iba Miriota na to myslela. Strašné predstavy sa jej vynárali v mysli. V duchu sledovala svojho snúbenca cestou cez husté plesské lesy, pri výstupe na Orgalskú vysočinu... Potom, keď sa zotmelo, zdalo sa jej, že ho vidí za hradbami, ako sa pokúša uniknúť duchom, ktorí strašia na Karpatskom hrade. Alebo ho videla uväzneného v hlbokom podzemnom žalári... či dokonca mŕtveho.

Chuderka, čo by bola obeťovala, len aby mohla ísť za Nikom Dekom! A keďže to nemohla urobiť, chcela ho aspoň celú noc čakať tam na ceste. Ale otec ju prinútil, aby sa vrátila. Nechal na stráži pastiera a pobrali sa domov.

Len čo sa Miriota ocitla sama vo svojej izbietke, úprimne sa rozplakala. Lúbila statočného Nika celým srdcom. Mladý lesník si ju nevybral za oných čudných okolností, keď sa obyčajne rozhoduje o manželstvách na sedmohradskom vidieku.

Na sviatok svätého Petra sa každoročne koná „trh na nevesty“. V ten deň sa tam schádzajú všetky devy z kraja. Prichádzajú v najkrajších kočoch, s najlepším záprahom. Privádzajú so sebou aj výbavu, vlastnoručne pradenú, šitú i vyšívanú, zavretú v skvele maľovaných truhliciach. Spreádzajú ich príbuzní, priateľky a susedky. Potom prichádzajú mládenci, vyobliekaní v najlepších šatách, opásaní hodvábnym pásom. Hrdo sa prechádzajú po trhovisku ako pávy. Vyberú si devu, ktorá sa im páči. Na znak zásnub jej dajú prsteň a šatku a sobáš sa koná do roka. Nik Dek sa nezoznámil s Miriotou na takom trhu. Ich známosť nebola náhodná. Obaja sa poznali už od detstva. Ach, prečo mal Nik Dek takú rozhodnú, neústupnú povahu, prečo bol taký zanovitý a chcel splniť nerozvážny sľub!

Užialená Miriota preplakala celú noc v úzkostiach. Nechcela si ani na chvíľu ľahnúť. Vyklonená z okna uprene hľadela do strmej ulice a zdalo sa jej, že počuje hlas:

„Nikola Dek nedbal na výstrahy!... Miriota už nemá snúbenca!“

Bol to len ošiaľ rozrušených zmyslov. Nijaký hlas sa neozval v nočnom tichu.

Na druhý deň vyšli obyvatelia Verstu už za svitania z domov. Chodili hore-dolu po ulici od terasy až po zákrutu priesmyku. Pastier Frik vraj zašiel na dobrú míľu od dediny, no nešiel plesskými lesmi, ale po ich okraji, a vraj to nerobil bez príčiny. Bolo ho treba vyčkať. Richtár Koltz, Miriota a Jonáš išli na kraj dediny, aby sa s ním skôr zišli.

O pol hodiny sa Frik objavil na ceste na niekoľko sto metrov od nich.

Keďže sa neponáhľal, tušili, že prináša zlé správy.

– Nože, Frik, čo vieš?... Čo si sa dozvedel? – spýtal sa ho richtár Koltz, len čo k nim prišiel.

– Nič som nevidel... nič som sa nedozvedel! – odpovedal Frik.

– Nič! – zašepkalo dievča so slzami v očiach.

– Za svitania, – pokračoval pastier, – zbadal som dvoch mužov asi na míľu odtiaľto. Sprvu som si myslel, že je to Nik Dek s doktorom, no neboli to oni.

– Vieš, kto sú tí chlapi? – spýtal sa Jonáš.

– Dvaja cudzí cestujúci, ktorí práve prešli cez rumunské hranice.

– Rozprával si sa s nimi?

– Áno.

– Idú k nám do dediny?

– Nie, poberajú sa smerom k Retezatu. Chcú vyliezť na jeho vrchol.

– Sú to dvaja turisti?

– Vyzerajú tak, pán môj.

– Keď tejto noci prechádzali Vulkánskym priesmykom, nespozorovali nič zvláštne v okolí hradu?

– Nie, lebo boli ešte na druhej strane hraníc.

– Nemáš teda nijaké správy o Nikovi Dekovi?

– Nijaké.

– Božemôj! – vzdychla si Miriota.

– Napokon, o niekoľko dní sa budete môcť spýtať priamo tých cestujúcich, – dodal Frik, lebo pred odchodom do Kluže chcú si vo Verste oddýchnuť.

„Len aby im nikto nič zlé nepovedal o mojom hostinci!“ dumal ustarostený Jonáš. „Možno by sa im odnechcelo tu bývať.“

Už tridsaťšesť hodín trápili tohto vzorného hostinského obavy, že sa už nijaký cestujúci neopováži jesť a nocovať v hostinci „U kráľa Matiaša“.

Celý rozhovor medzi pastierom a jeho pánom nijako neobjasnil situáciu. Keďže sa ani mladý lesník ani doktor Patak neobjavili do ôsmej hodiny rannej, bolo možné dúfať, že sa ešte niekedy vrátia?

Miriota sa už nevládala po bezsennej noci udržať na nohách. Bola celá bez seba a ledva sa vliekla. Otec ju musel zaviesť domov. Tam sa zase rozplakala. Srdcelomným hlasom volala Nika... Chcela ísť za ním... Dalo sa očakávať, že ochorie.

Bolo však treba rýchlo sa nejako rozhodnúť, bez meškania ísť lesníkovi a doktorovi na pomoc. Bolo to povinnosťou práve tak ich priateľov, ako ostatných obyvateľov dediny.

Najsmelší z nich by iste neváhali vniknúť do plesských lesov a vyjsť hore až ku Karpatskému hradu.

Napokon po dlhom uvažovaní a rokovaní sa prihlásili traja najsmelší: richtár Koltz, pastier Frik a krčmár Jonáš. Učiteľ Hermod náhle pocítil reumatické bolesti v nohe a musel sa natiahnúť na dve stoličky v učebni svojej školy.

Okolo deviatej hodiny sa richtár Koltz a jeho dvaja spoločníci vydali na cestu Vulkánskym priesmykom, z opatrnosti dobre ozbrojení. Na mieste, kde Nik Dek zišiel z cesty, aj oni odbočili a vnikli do hustého lesa.

Správne sa domnievali, že ak sa lesník a doktor vracajú do dediny, pôjdu cez plesské hory tou istou cestou, ktorou šli k hradu.

Dúfali, že nájdu stopy po nich, a skutočne, zbadali ich, len čo vošli do lesa.

Na chvíľu ich opustíme, vrátíme sa do Verstu, kde ľudia náhle zmenili mienku, len čo im richtár Koltz a jeho spoločníci zmizli z očí. Sprvu sa nazdávali, že je nevyhnutné, aby ochotní záchrancovia šli pomôcť Nikovi Dekovi a Patakovi, no keď odišli, pokladali to za neslýchanú neopatrnosť. Domnievali sa, že sa to môže skončiť druhou pohromou, lebo nikto už nepochyboval, že lesník a doktor zaplatili životom za svoj odvážny pokus. Teda načo sa richtár Koltz, Frik a Jonáš vystavujú nebezpečenstvu, že sa stanú obeťami svojej oddanosti? Získa obec niečo, keď Miriota bude oplakávať aj otca, tak ako už oplakala snúbenca, keď si pastierovi a krčmárovi priatelia budú musieť vyčítať, že ich vohnali do záhuby? Obyvatelia Verstu boli náramne prekvapení, keď ich okolo dvoch hodín popoludní zazreli v diaľke na ceste. Hneď to oznámili Miriote, ktorá im nedočkavo bežala v ústrety.

Neboli však traja, ale štyria. Vysvitlo, že ten štvrtý je doktor.

– Nik... môj úbohý Nik! – vykrikla dievčina. – Nik nie je tu?

Ba áno... Nik Dek tam bol, vystretý na nosidlách z konárov, ktoré Jonáš a pastier ledva niesli.

Miriota sa vrhla k svojmu snúbencovi, sklonila sa nad neho, zovrela ho do náručia.

– Je mŕtvy... – zvolala, – je mŕtvy!

– Nie, nie je mŕtvy, – odpovedal doktor Patak, – ale zaslúžil by si to... a ja tiež!

V skutočnosti mladý lesník iba stratil vedomie. Údy mu stuhli, tvár zbledla a prsia sa mu len slabo dvíhali. Doktorova tvár pri namáhavej chôdzi dostala svoj zvyčajný červenkastý odtieň.

Ani Miriotin nežný a žalostný hlas nemohol prebrať Nika Deku z úplnej skleslosti. Neprehovoril jediné slovo ani vtedy, keď ho priniesli do dediny a uložili v izbe richtára Koltza. O nejakú chvíľu však otvoril oči, a keď zbadal dievčinu, sklonenú nad záhlavím jeho postele, úsmev sa mu mihol na perách. No keď sa pokúsil zdvihnúť, nevládal sa ani pohnúť. Časť tela mu ochromela, akoby ho bolo porazilo.

No aby Miriotu upokojil, prehovoril k nej veľmi slabým hlasom:

– To prejde... to prejde!

– Nik... chudáčik Nik!... – opakovala deva.

– Som len trocha unavený, drahá Miriota, trocha rozrušený... To rýchlo prejde... keď ma budeš ty opatrovať...

Chorý však potreboval pokoj a odpočinok. Preto richtár Koltz vyšiel z izby a nechal Miriotu pri mladom lesníkovi, ktorý by si nebol mohol želať starostlivejšiu ošetrovateľku. Čoskoro aj zaspal.

Krčmár Jonáš medzitým rozprával zvedavcom, čo sa stalo od ich odchodu.

Keď richtár Koltz, pastier Frik a on našli v lese cestičku, ktorú si prekliedli Nik Dek a doktor, zamierili ku Karpatskému hradu. Už dve hodiny liezli po úbočiach a okraj lesa bol už len na pol míle pred nimi, keď sa zrazu zjavili dvaja muži. Boli to doktor a lesník. Jednému nohy celkom vypovedali službu, druhý bol úplne vysilený a práve vtedy klesol ku kmeňu stromu.

Zaraz pribehli k doktorovi, vypytovali sa ho na všetko, no doktor bol taký ohúrený, že nemohli z neho dostať jediné slovo. Urobili teda z konárov nosidlá, uložili na ne Nika Deku, pomohli Patakovi na nohy a potom richtár Koltz a pastier vzali nosidlá – občas im pomáhal aj Jonáš – a vydali sa na cestu späť do Verstu. Ani krčmár, ani richtár Koltz, ani pastier Frik nevedeli povedať, prečo je Nik Dek v takom žalostnom stave a či preskúmal zrúcaniny hradu. Doktor sa ešte natoľko nespamätal, aby mohol ukojiť zvedavosť poslucháčov.

No keď sa Patak šťastne dostal do dediny, musel prehovoriť.

– Nože, spamätajte sa, doktor, – vyzýval ho richtár Koltz, – rozpomeňte sa na všetko!

– Chcete... aby som hovoril...

– Prikazujem vám to v mene obyvateľov Verstu!

Poriadny pohár rakije, čo priniesol Jonáš, rozviazal doktorovi jazyk. Začal prerývane rozprávať:

– Vybrali sme sa na cestu dvaja... Nik a ja... Šialenci... Trvalo nám celý deň, kým sme sa dostali cez tie prekliate lesy... Prišli sme iba zvečera pred hrad... Ešte teraz sa trasiem... a budem sa celý život triasť!... Nik chcel vniknúť dnu...

Doktor Patak hovoril takým čudným hlasom, že poslucháči sa začali chvieť.

– Nesúhlasil som... – pokračoval, – nie... nesúhlasil som s tým!... A čo by sa bolo stalo... keby som bol schválil to, čo chcel Nik Dek!... Vlasy mi dupkom vstávajú, keď na to pomyslím!...

A doktor mal naozaj zježené vlasy, lebo si ich mimovoľne rukou strapatil.

– Nik napokon privolil, že prespíme na Orgalskej vysočine... To bola noc... priatelia, to bola noc!... Skúste spať, keď vám duchovia nedovolia zdriemnuť ani na hodinku... veru nie, ani len na hodinku... Zrazu sa objavili ohnivé obludy medzi chmárkami, ozajstné draky!... Vrhali sa na planinu, aby nás zožrali...

Všetky zraky sa obrátili k nebu a pozorovali, či po ňom necvávajú nejaké príznaky.

– O chvíľu nato, – pokračoval doktor, – rozkolísal sa zvon v hradnej kaplnke. – Náhle, – zvolal, – hrozný rev zaznel po celom okolí... Potom jasné svetlo zažiarilo v oknách hradnej veže... Pekelný plameň osvietil celú planinu až k jedľovému lesu. Pozreli sme sa s Nikom na seba... Ach, aký strašný príznak!... Podobali sme sa dvom mŕtvolám... dvom mŕtvolám, sklábiacim sa na seba v tom príšernom svetle!...

A doktor Patak s kŕčovite stiahnutou tvárou a vypleštenými očami naozaj vyzeral, akoby sa bol vrátil z druhého sveta, kam poslal už veľa svojich blízkych.

Museli mu dopriať oddychu, lebo by nebol vládol ďalej rozprávať. Jonáša to stálo druhý pohár rakije, ktorá bývalému ošetrovateľovi zrejme vrátila časť rozumu, o ktorú ho pripravili duchovia.

– Ale čože sa stalo tomu chudákovi Nikovi Dekovi? – spýtal sa richtár Koltz.

Richtárovi veľmi záležalo na doktorovej odpovedi, lebo tajomný hlas v krčme „U kráľa Matiáša“ sa vyhrážal výslovne mladému lesníkovi.

– Poviem vám všetko, na čo sa pamätám, – odpovedal doktor. – Svitalo... Prosil som Nika Deka, aby sa zriekol svojich zámerov... Veď ho poznáte... Nemožno

nakriatnuť takého tvrdohlavca... Zliezol do priekopy... musel som ísť za ním, lebo ma vliekol so sebou... Ostatne, už som si neuvedomoval, čo robím... Potom Nik podišiel až k bočnej bráne... Chytil sa reťaze padacieho mosta a liezol po nej popri spojovacom múre... V tej chvíli som si uvedomil situáciu... Ešte bolo kedy zadržať tohto pochábla... Posledný raz som ho vyzval, aby zliezol dolu a vrátil sa so mnou do Verstu... „Nie!“ zakričal mi... Chcel som ujsť, áno... priatelia... priznávam sa... chcel som ujsť, a na mojom mieste by každý z vás na to myslel!... Ale márne som sa pokúšal odtrhnúť od zeme... Nohy som mal prikované, pribité, akoby boli zapustili korene... Chcel som ich vytrhnúť... nemohol som... zmietal som sa... všetko márne.

A doktor Patak napodobil zúfalé pohyby človeka, chyteného za nohy, ktorý vyzerá ako líška lapená do pasce.

Potom pokračoval:

– V tej chvíli sa ozval výkrik... a aký výkrik! To Nik Dek vykrikoval. Ruky, ktorými sa držal reťaze, mu povolili, a zrútil sa na dno priekopy, akoby ho bola zrazila neviditeľná ruka.

Je isté, že doktor rozpovedal všetko tak, ako sa stalo. Jeho obrazotvornosť, i keď bola veľmi rozrušená, k tomu nič nepridala.

Čo sa stalo po páde Nika Deka? Lesník zamdlel a doktor Patak mu nemohol pribehnúť na pomoc, lebo čižmy mal pribité k zemi a opuchnuté nohy si nemohol z nich vytiahnuť. Zrazu neviditeľná sila, čo ho zväzovala, povolila... Mal voľné nohy... Vrhol sa k svojmu spoločníkovi a – čo bolo od neho veľmi statočné – pretrel tvár Nika Deka vreckovkou, ktorú namočil do vody kanála. Lesník sa prebral z bezvedomia, ale ľavá ruka a časť tela mu ochromeli od strašného úderu pri páde. No s doktorovou pomocou sa mu podarilo vstať, vyliezť z priekopy a vrátiť sa na planinu. Potom sa vydali na cestu do dediny... Po hodinovej chôdzi Nika tak silne rozbolela ruka i bok, že sa museli zastaviť... Napokon, keď sa doktor už chystal ísť po pomoc do Verstu, prišli v poslednej chvíli richtár Koltz, Jonáš a Frik.

Doktor Patak vyhýbavo odpovedal na otázky, či je zranenie mladého lesníka vážne, hoci obyčajne veľmi presne a spoľahlivo zisťoval choroby.

Iba sebedovome vyhlásil:

– Ak človek ochorie na prirodzenú chorobu, je to vážna vec. No ak ide o nadprirodzenú chorobu, ktorú vám čert pošle do tela, len sám čert ju môže vyliečiť!

Na šťastie jeho slová sa nemohli brať vážne. A napokon, koľkí lekári sa zmýlili od

---

Hippokratových a Galenových čias! Denne sa mýlia aj významnejší lekári než Patak. Mladý lesník bol mocný chlapík. So svojou telesnou konštrukciou mohol dúfať, že z toho vyviazne aj bez diablovho zásahu, a najmä ak sa nebude pridrižovať predpisov bývalého ošetrovateľa na karanténnej stanici.

VIII

Také vysvetlenie nemohlo upokojiť poľakaných obyvateľov Verstu. Už nepochybovali, že hrozby, ktoré vyslovili tajomné ústa v hostinci „U kráľa Matiáša“, neboli plané. Záhadne ranený Nik Dek bol potrestaný za svoju neposlušnosť a smelosť. Vari to nebola výstraha pre všetkých, ktorí by sa opovážili nasledovať jeho príklad? Z tohto žalostného pokusu bolo treba vyvodiť záver, že je výslovne zakázané pokúšať sa vniknúť do Karpatského hradu. Každý, kto by sa o to pokúsil, riskoval by život. Keby sa lesníkovi bolo podarilo dostať cez hradby, celkom iste by sa už nikdy nebol vrátil do dediny.

Preto ľudia vo Verste i vo Vulkáne, ba aj v údolí oboch Šilov, boli takí zdesení ako nikdy predtým. Hovorili len o tom, že odídu z kraja.

Prvý júnový týždeň sa nikto neopovážil vyjsť z dediny, ba ani pracovať na poli.

Aj pastier Frik sa bál vyhnať ovce na pastviny pri Šile.

Dedina žila v strachu. Na poliach nik nepracoval. Ľudia čušali doma za zavretými dverami a oknami. Richtár Koltz nevedel, čo si má počať, aby vnukol svojim občanom sebadôveru, ktorá, ostatne, aj jemu chýbala.

A čo dym? Objavil sa znova nad komínom hradnej veže? ... Áno, viac ráz ho zbadali ďalekohľadom medzi mrakmi, čo sa plazili po Orgalskej vysočine.

A keď sa zotmelo, oblaky sa sfarbili červenkastým odtieňom, ktorý vyzeral ako odlesk plameňov požiaru. Zdalo sa, akoby ohnivé jazyky vírili nad hradom.

A čo ten rev, ktorý tak poľakal doktora Pataka? Juhozápadné vetry prinášali napriek veľkej vzdialenosti strašný hukot. Rozliehal sa plesskými horami a desil obyvateľov Verstu.

Okrem toho pobláznení ľudia tvrdili, že zem sa zachvievala od podzemných otrasov, akoby sa bola rozhorela nejaká vyhasnutá sopka na horskej reťazi Karpát. No vo všetkom, čo obyvatelia Verstu údajne videli, počuli a pocítili, akiste bolo hodne zveličovania.

Pochopiteľne, že hostinec „U kráľa Matiáša“ bol aj naďalej pustý. Ľudia sa mu vyhýbali väčšími než nemocnici za epidémie. Nikto sa neopovážil prekročiť jeho

prah, a Jonáš hútal, či ho nebude musieť zavrieť, keď tu príchod dvoch cestujúcich zmenil situáciu.

Večer 9. júna, asi o ôsmej hodine, niekto podvihol zvonku závoru dvier, no dvere nemohol otvoriť, lebo znútra boli zahasprované.

Jonáš, ktorý bol už vo svojej manzarde, rýchlo zišiel dolu. K nádeji, ktorá v ňom skrášala, sa pojil strach, aby tým hosťom nebolo nejaké hrozné strašidlo.

Jonáš teda neotvoril, ale začal opatrne vyjednávať cez zatvorené dvere.

– Kto je tam? – spýtal sa.

– Dvaja cestujúci.

– Živí?

– Celkom živí.

– Ste si tým istí?

– Takí živí, ako len môžeme, pán hostinský, ale zaraz zomrieme od hladu, keď budete taký ukrutný a necháte nás vonku.

Jonáš sa odhodlal odtrhnúť zástrčku, a dvaja muži prekročili prah krčmy.

Ledva vošli, hneď ho požiadali o dve izby, lebo chceli zostať vo Verste dvadsaťštyri hodín.

Pri svetle lampy Jonáš si veľmi pozorne prezrel oboch hostí a presvedčil sa, že sú to naozaj ľudské bytosti. Aké to šťastie pre „Kráľa Matiáša“.

Mladší cestujúci mohol mať asi tridsaťdva rokov. Bol vysokej postavy, mal ušľachtilú a peknú tvár, čierne oči, tmavogaštanové vlasy, elegantne pristrihnutú hnedú bradu, výraz tváre trochu smutný, ale hrdý. Všetko naznačovalo, že je to šľachtic. Taký bystrozraký krčmár, ako bol Jonáš, sa nemohol mýliť.

Ostatne, keď sa ich spýtal, aké mená má zapísať, mladší odpovedal:

– Gróf František Telek a jeho sluha Rocko.

– Z akého kraja?

– Z Craiovy.

Craiova je jedno z väčších rumunských miest a hraničí so Sedmohradskom južne od horskej reťaze Karpát. František Telek bol teda rodom Rumun, čo Jonáš zbadal na prvý pohľad.

Rocko bol muž asi štyridsaťročný, vysoký a silný, mal husté fúzy, bujné vlasy. Oblečený bol celkom po vojensky, ba mal aj vojenskú torbu, pripevnenú na pleciah remeňmi, a v ruke držal ľahký cestovný kufrík.

To bola celá batožina mladého grófa, ktorý cestoval ako turista najčastejšie peši. Dalo sa to poznať podľa jeho odevu, zvinutého pláštá, čapice s kožušinovou podšívkou, vlnenej blúzy, stiahnutej v drieku opaskom, na ktorom visela pošva

s rumunským nožom, gamaší, čo tesne priliehali k pohodlným topánkam s hrubými podrážkami.

Boli to tí istí cestujúci, ktorých asi pred dvanástimi dňami stretol pastier Frik v priesmyku, keď sa uberali k Retezatu. Prešli tým krajom až po Marušu, vyliezli na vrchol hory a teraz si prišli odpočinúť do Verstu pred cestou po údolí oboch Šilov.

– Môžete nám dať izby? – spýtal sa František Telek.

– Dve... tri... štyri... koľko sa bude páčiť pánu grófovi, – odpovedal Jonáš.

– Dve nám postačia, – povedal Rocko, – len aby boli vedľa seba.

– Tieto vám budú vyhovovať? – spýtal sa Jonáš, otvárajúc dvoje dverí na zadnej strane hostinca.

– Úplne, – odpovedal František Telek.

Jonáš sa nemusel báť nových hostí. Nie! Tento šľachtic sa predstavil ako význačná osobnosť, ktorej návšteva je poctou pre každého hostinského. Šťastná okolnosť mohla zase privábiť hostí ku „Královi Matiášovi“.

– Ako ďaleko je odtiaľto Kluž? – spýtal sa mladý gróf.

– Zo päťdesiat míľ hradsťou, ktorá vedie cez Petrošeň a Karlovský Belehrad, – odvetil Jonáš.

– Je to namáhavá túra?

– Veľmi namáhavá pre chodcov, a ak pán gróf dovoľí, odporúčal by som mu viacdenný odpočinok, ktorý akiste potrebuje...

– Môžeme dostať večeru? – spýtal sa František Telek, rýchle ukončiac krčmárove rady.

– Ráďte mať pol hodinky strpenie, a budem mať česť poslúžiť pánu grófovi večerou, ako sa patrí...

– Chlieb, víno, vajcia a studené mäso nám dnes večer postačia.

– Zaraz vás obslúžim.

– Čo najskôr.

– Ihneď.

Jonáš sa chystal odbehnúť do kuchyne, no zdržala ho grófova poznámka.

– Zdá sa, že v hostinci nemávate veľa hostí, – povedal František Telek.

– Naozaj... teraz tu niet nikoho, pán gróf.

– Veď v tomto čase si vidiečania prichádzajú vypiť a zafajčiť z fajočky.

– Je už neskoro... pán gróf... Vo Verste chodia ľudia spať so sliepkami.

Ani za nič by nebol prezradil, prečo niet v hostinci „U kráľa Matiáša“ jediného hosta.

- Vaša dedina má zo štyristo až päťsto obyvateľov, však?
- Približne toľko, pán gróf.
- No keď sme šli po hlavnej ulici, nestretli sme ani živú dušu.
- Viete... dnes...dnes je sobota... a pred nedeľou...

Na šťastie sa František Telek ďalej nevypytoval, lebo Jonáš už nevedel, čo by mal odpovedať. Za nič na svete by sa nebol odvážil priznať, čo je vo veci. Cudzinci by sa to skoro dozvedeli a ktovie, či by hneď neodišli z dediny.

„Len aby ten hlas nezačal tárať, keď budú večerať!“ hútal Jonáš, prestierajúc na stôl prostred miestnosti.

O chvíľu jednoduchá večera, čo si mladý gróf objednal, bola na stole. František Telek si sadol za stôl, prikrytý čistým bielym obrusom, a Rocko oproti nemu, ako to zvyčajne robievali na cestách. Obaja jedli s veľkou chuťou, a keď sa navečerali, uchýlil sa každý do svojej izby.

Keďže mladý gróf a Rocko prehovorili pri večeri ledva desať slov, Jonáš sa nijako nemohol zamiešať do ich rozhovoru, čo ho náramne mrzelo. Ostatne, František Telek bol v reči zrejme veľmi zdržanlivý. Jonáš starostlivo pozoroval Rocka a pochopil, že by sa od neho nič nedozvedel o rodine jeho pána.

Jonášovi teda prichodilo len zaželať hosťom dobrú noc. No skôr než vyšiel do svojej manzardy, poprezeral celú krčmu, znepokojene načúval, či sa neozve najnepatrnejší šum vnútri alebo zvonka, a hundral si:

„Len aby ich ten odporný hlas nezobudil zo spánku!“

Noc sa minula pokojne.

Na druhý deň už za svitania sa rozletela novina, že sa v hostinci „U kráľa Matiaša“ ubytovali dvaja cestujúci. Pred krčmou sa zbehol huf dedinčanov.

František Telek a Rocko, veľmi unavení z výletu, ešte spali. Bolo málo pravdepodobné, že sa im bude chcieť vstať pred siedmou alebo ôsmou hodinou.

Zvedavci boli preto veľmi netrpezliví, no neopovážili sa vojsť do krčmy, kým hostia nevyšli zo svojich izieb.

Napokon, presne o ôsmej hodine sa obaja zjavili.

Nič nepríjemné sa im nestalo. Ľudia ich mohli pozorovať, ako sa sem a tam prechádzajú po krčme. Potom si sadli k raňajkám. To muselo každého upokojiť.

Jonáš stál na prahu dvier, prívetivo sa usmieval a pozýval svojich starých hostí dnu. Veď cestujúci, ktorý poctil „Kráľa Matiaša“ svojou návštevou, bol šľachtic, rumunský šľachtic, a to z jednej z najstarších rumunských rodín. Čoho sa teda mohli báť v takej urodzenej spoločnosti?

Napokon richtár Koltz, nazdávajúc sa, že jeho povinnosťou je dať príklad, odvážil sa vstúpiť.

Okolo deviatej hodiny trochu váhavo vošiel. Takmer hneď za ním vošiel aj učiteľ Hermod, po ňom traja či štyria denní hostia a pastier Frik. Doktora Pataka nemohli nahovoriť, aby šiel s nimi.

– Nikdy nevkročím k Jonášovi, – odpovedal, – keby mi zaplatil čo aj desať zlatiek za návštevu.

Tu musíme pripomenúť dôležitú okolnosť. Richtár Koltz bol ochotný vojsť ku „Kráľovi Matiášovi“ nie preto, aby ukojil svoju zvedavosť, ani z túžby po zoznámení s grófom Františkom Telekom. Nie! Priviedla ho ta najmä jeho ziskuchtivosť.

Popravde mladý gróf bol povinný ako cestujúci zaplatiť poplatok za prechod krajom za svojho sluhu i za seba. Ako už vieme, tieto poplatky šli priamo do vrecka prvého úradníka Verstu.

Richtár si teda šiel veľmi slušne vyžiadať poplatok a František Telek, hoci ho tá žiadosť trochu prekvapila, zaraz jej vyhovel.

Ba pozval richtára Koltza a učiteľa Hermoda, aby si na chvíľu prisadli k jeho stolu.

Obaja prijali pozvanie, veď nemohli odmietnuť takú zdvorilú ponuku.

Jonáš im hneď priniesol najlepšie pálenky, čo mal v pivnici. Niekoľkí verstskí občania si dali tiež naliať.

Keď František Telek zaplatil cestovný poplatok, chcel vedieť, či to richtárovi veľa vynáša.

– Nie toľko, koľko by sme si želali, pán gróf, – odpovedal richtár Koltz.

– Vari cudzinci len zriedkakedy navštevujú tieto končiny Sedmohradska?

– Skutočne len zriedkakedy, – odpovedal richtár, – a kraj by si veru zaslúžil, aby si ho prezreli.

– Aj ja si tak myslím, – prisvedčil mladý gróf. – To, čo som z neho videl, mohlo by upútať pozornosť turistov. Z vrcholu Retezatu som obdivoval údolie Šilu, mestečká na východe a ten horský veniec, čo za nimi vytvára pohorie Karpát.

– Je to veľmi krásne, pán gróf, veľmi krásne, – prihovoriť sa aj učiteľ Hermod, – na dovŕšenie výletu odporúčam vám výstup na Pering.

– Obávam sa, že nebudem mať dosť času, – odpovedal František Telek.

– Jeden deň by na to stačil.

– Bezpochyby, ale odchádzam do Karlovskeho Belehradu a zamýšľam vyjsť zajtra ráno.

– Akože? Pán gróf nás chce tak skoro opustiť? – povedal Jonáš a tváril sa čo najprívetivejšie.

Nebol by sa veru hneval, keby si jeho hostia boli predĺžili pobyt v hostinci „U kráľa Matiáša“.

– Musí to byť, – odpovedal gróf Telek. – Napokon, čo by som mal z pobytu vo Verste?

– Verte mi, že turistovi sa vyplatí pobudnúť na nejaký čas v našej dedine! – poznamenal richtár Koltz.

– Zdá sa mi však, že ju navštevuje málo ľudí, – odvetil mladý gróf, – a pravdepodobne preto, že v okolí niet ničoho, čo by mohlo zaujímať...

– Naozaj nič zaujímavé... – prisvedčil richtár a pomyslel si na hrad.

– Nie, nič zaujímavé... – opakoval učiteľ.

– Ó, ó! – zvolal Frik, ktorému ten výkrik ukĺzol mimovoľne.

Richtár Koltz i ostatní hrozivo naňho zagánili, najmä krčmár. Vari bolo treba prezradiť cudzincovi tajomstvá kraja? Odhaliť mu, čo sa deje na Orgalskej planine, upozorniť ho na Karpatský hrad? Veď by ho tým poľakal! Kofkí cestujúci by potom boli ochotní ísť do Sedmohradska Vulkánskym priesmykom? Veru ten pastier dokázal, že nemá viac rozumu než jeho posledný baran.

– Mlč, ty hlupák, čuš! – zašepkal mu Koltz.

No v mladom grófovi sa už prebudila zvedavosť. Obrátil sa rovno na Frika a spýtal sa ho, čo znamenalo to jeho zvolanie.

Pastier nebol z tých, čo ustupujú, a vlastne možno si myslel, že František Telek by mohol dobre poradiť, čo by dedine prospelo.

– Povedal som: „Ó, ó!“ pán gróf, – odvetil, – a neodvolávam to.

– Je v okolí Verstu nejaká zvláštnosť, čo by sa vyplatilo pozrieť? – spýtal sa mladý gróf.

– Akáže zvláštnosť? – namietal richtár Koltz.

– Nie je, kdeže!... – zvolali prítomní hostia.

Desili sa myšlienky, že druhý pokus vniknúť do hradu by iste priniesol ďalšie nešťastie.

František Telek trochu prekvapene pozoroval tváre tých statočných ľudí, na ktorých sa výrazne zračil strach.

– Tak o čo ide? – spýtal sa.

– O čo ide, pán môj? – povedal Rocko. – Nuž zdá sa, že ide o Karpatský hrad.

– Karpatský hrad?

– Áno! To meno mi tento pastier zašepkal pred chvíľou do ucha.

Rocko pritom ukázal na Frika, ktorý vrtel hlavou a len ukrajomky poškuľoval na richtára.

Tým sa urobil prielom do súkromného života poverčivej dediny a tým prielomom sa rýchle prevalil celý jej príbeh.

Richtár Koltz sa s tým zmieril, ba sám chcel oboznámiť mladého grófa so situáciou. Rozpovedal mu všetko, čo vedel o Karpatskom hrade.

Pochopiteľne, František Telek nemohol zatajiť úžas.

Hoci mal len priemerné vzdelanie z prírodných vied, tak ako mladí India jeho stavu, žijúci vo svojich zámkoch na valaskom vidieku, bol to rozumný muž. Preto málo veril v strašidlá a rád sa posmieval povestiam. Hrad, kde strašia duchovia, v ňom vzbudil hneď podozrenie. Domnieval sa, že vo všetkom, čo mu rozprával richtár Koltz, nie je nič zázračné. Nanajvýš niekoľko nedostatočne overených skutočností, ktoré obyvatelia Verstu pokladajú za nadprirodzené. Ten dym nad hradnou vežou i zvon bijúci na poplach možno vysvetliť veľmi jednoducho. Žiara a rev, čo sa šírili z hradieb, bol asi číry prelud, zmyslový klam.

František Telek to otvorene povedal a pritom žartoval, nad čím sa poslucháči veľmi pohoršovali.

– No je tu ešte niečo iné, pán gróf, – poznamenal richtár Koltz.

– Niečo iné?

– Áno! Do Karpatského hradu sa nedá vojsť.

– Naozaj?

– Náš lesník a náš doktor sa obetovali pre dedinu a pred niekoľkými dňami chceli preliezť hradné múry, no len-len že draho nezaplátili za svoj pokus.

– Čo sa im stalo? – spýtal sa František Telek dosť ironicky.

Richtár Koltz podrobne vyrozprával dobrodružstvá Nika Deka a doktora Pataka.

– Teda, – poznamenal mladý gróf, – keď chcel doktor vyjsť z priekopy, niečo mu tak silne zadržalo nohy pri zemi, že nemohol urobiť ani krok? ...

– Ani krok dopredu, ani dozadu! – prisvedčil učiteľ Hermod.

– Váš doktor si to namýšľal, – namietal František Telek, – to mu strach vrazil do nôh... až do piat!

– Nech je tak, pán gróf, – pokračoval richtár Koltz. – Ale ako vysvetliť, že Nik Dek dostal strašný úder, keď položil ruku na kovanie padacieho mosta?

– Bol obeťou nejakých zlomyseľných nástrah...

– Takých zlomyseľných, – dodal richtár, – že odvtedy leží.

– Dúfam, že nie je na smrť chorý, – spýtal sa dychtivo mladý gróf.

– Na šťastie nie...

Popravde bola to hmatateľná, nepopierateľná skutočnosť, a richtár Koltz čakal, ako ju František Telek vysvetlí.

Gróf ju vysvetlil veľmi zreteľne.

– Znova tvrdím, že vo všetkom, čo som práve počul, niet nič neobyčajné. Nepochybujem o tom, že na Karpatskom hrade teraz niekto býva. Kto? ... To neviem. Rozhodne to nie sú duchovia, ale ľudia, ktorí sa majú prečo skrývať, a na hrade si našli útulok ... bezpochyby nejakí zločinci.

– Zločinci? ... – zvolal richtár Koltz.

– Je to pravdepodobné, a keďže sa obávajú, aby ich odtiaľ nevydurili, usilujú sa vyvolať dojem, že v hrade strašia nadprirodzené bytosti.

– Akože, pán gróf? – čudoval sa učiteľ Hermod, – domnievate sa? ...

– Domnievam sa, že tento kraj je veľmi poverčivý a že to obyvatelia hradu vedia, preto tak chceli zabrániť návštevám dotieravcov.

Toto vysvetlenie bolo pravdepodobné, ale vo Verste ho nikto nechcel uznať za správne.

Mladý gróf spozoroval, že nijako nepresvedčil svojich poslucháčov, preto iba dodal:

– Páni, keďže sa nechcete dať presvedčiť mojimi dôvodmi, verte si ďalej o Karpatskom hrade, čo sa vám páči.

– Veríme tomu, čo sme videli, pán gróf, – odpovedal richtár Koltz.

– A tomu, čo je, – doložil učiteľ.

– Dobre, ale úprimne ľutujem, že tomu prípadu nemôžem venovať jeden deň. Zašiel by som si s Rockom na ten váš chýrny hrad a uistujem vás, že čoskoro by sme sa dozvedeli, na čom sme.

– Šli by ste na hrad? – zvolal richtár Koltz.

– Bez váhania, a ani sám diabol by nám nezabránil dostať sa do hradu.

Keď prítomní počuli grófove rozhodné, ba aj posmešné slová, všetkých sa zase zmocnilo zdesenie. Neprivolajú opovážlivé reči o duchoch hradu nejaké nešťastie na dedinu? ... Nepočuli tí duchovia všetko, čo sa hovorilo v krčme „U kráľa Matiáša“? ... Nezaznie tu ten tajomný hlas aj druhý raz?

Preto richtár Koltz hneď vysvetlil mladému grófovi, za akých okolností sa tajomný hlas vyhrážal strašným trestom výslovne lesníkovi, keby sa pokúsil odhaliť tajomstvá hradu.

František Telek iba pokrčil plecami. Potom vstal a vyhlásil, že v miestnosti nikdy nijaký taký hlas nemohli počuť. Uistoval prítomných, že hlas straší len v obrazotvornosti priveľmi ľahkoverných hostí, ktorí si trochu viac prihli.

Nato sa podaktorí hostia brali k dverám, lebo nechceli ďalej zostať v miestnosti, kde sa mladý rúhač opovážil tvrdiť také veci.

František Telek im kývol, aby zostali.

– Páni, jasne vidím, – povedal, – že v tejto dedine panuje strach.

– A nie bez príčiny, pán gróf, – poznamenal richtár Koltz

– Nuž celkom jednoducho možno skoncovať so zázrakmi, ktoré sa dejú, ako tvrdíte, na Karpatskom hrade. Pozajtre budem v Karlovskom Belehrade, a ak si prajete, upozorním na to úrady v meste. Pošlú vám oddiel žandárov alebo policajtov a ručím vám, že tí chlapíci už vniknú do hradu, aby buď vyhnali figliarov, ktorí si zahrávajú s vašou ľahkovernosťou, alebo aby zatkli zločincov, ktorí sa možno chystajú vyparatiť nejakú ničomnosť.

Bol to veľmi prijateľný návrh, a jednako nebol po chuti popredným občanom Verstu. Boli presvedčení, že ani žandári, ani polícia, ba ani vojsko by nepremohlo tie nadprirodzené bytosti, ktoré sa môžu brániť nadprirodzenými prostriedkami.

– Ale prichodí mi na um, páni, – pokračoval mladý gróf, – že ste mi dosiaľ nepovedali, komu patrí alebo patrilo Karpatský hrad.

– Starej rodine z tunajšieho kraja, rodine barónov Gortzovcov, – odpovedal richtár Koltz.

– Rodine Gortzovcov? – zvolal František Telek.

– Áno.

– Rodine, z ktorej pochádzal barón Rudolf?

– Áno, pán gróf.

– A viete, čo sa s ním stalo?

– Nie. Barón Gortz sa už veľa rokov neukázal na hrade.

František Telek zbledol a opakoval to meno zlomeným hlasom:

– Rudolf Gortz!

IX

Rod grófov Telekovcov patril k najstarším a najslávnejším šľachtickým rodom v Rumunsku a zaujímal význačné postavenie ešte skôr, než si krajina vybojovala samostatnosť začiatkom 16. storočia. Telekovci boli zapletení do všetkých rušných politických udalostí a slávne sa zapísali do dejín krajiny.

No časom rod Telekovcov utrpel viac než povestný buk na Karpatskom hrade, ktorému zostali ešte tri vetvy. Rod mal už len jedinú vetvu, vetvu Telekovcov z Craiovej. Jej posledným výhonkom bol ten mladý šľachtic, čo práve prišiel do Verstu.

Za svojho detstva František nikdy ani nohu nevytiahol z hradu, kde bývali jeho rodičia, gróf a grófka Telekovci. Potomci tohto rodu požívali veľkú vážnosť a nešetrili svojím majetkom. Žili si pohodlne a blahobytno ako vidiecka šľachta. Zo svojho panstva odchádzali iba ak raz do roka do mesta Craiovy, vzdialeného niekoľko míľ, aby si usporiadali obchodné záležitosti.

Tento spôsob života isteže mal vplyv na výchovu ich jediného syna. František musel dlho pociťovať následky prostredia, v ktorom prežil svoju mladosť. Učiteľom mu bol len starý taliansky kňaz, ktorý toho veľa nevedel. A tak mladý muž mal iba veľmi povrchné vedomosti z vied, umení a súčasnej literatúry. Bol však náruživým poľovníkom. Vo dne v noci sa preháňal po lesoch a pláňach, prenasledoval jelene či diviaky, s poľovníckym nožom v ruke napádal dravé horské šelmy, čo bolo jeho obyčajnou zábavou. Pri týchto tvrdých skúškach preukazoval mladý gróf svoju smelosť, odhodlanosť a ozajstné hrdinstvo.

Grófka Teleková zomrela, keď jej syn mal sotva pätnásť rokov. O šesť rokov neskôr pri nehode na poľovačke zomrel aj gróf.

Mladý František nesmierne žialil. Po matke oplakal aj otca. V niekoľkých rokoch stratil oboch. Všetka jeho neha, celé vrúcne zanietenie jeho srdca sa až dovtedy sústredili do onej synovskej lásky, čo bývajú jediné výlevy srdca v detských a mladých rokoch. No keď stratil milované bytosti, zostal na svete sám, opustený, lebo aj jeho vychovávateľ zomrel, a priateľov nikdy nemal.

Mladý gróf zostal ešte tri roky na Craiovskom hrade. Nehodlal odtiaľ odísť. Žil tam sám, nepokúšal sa nadviazať nijaké styky s vonkajším svetom. Len raz či dvakrát zašiel do Bukurešti vybaviť dajaké obchodné záležitosti, no hneď sa ponáhlal späť na svoje panstvo.

Ale František nemohol stále takto žiť a napokon zatúžil rozšíriť si obzor, ktorý obmedzovali rumunské hory.

Mladý gróf mal asi dvadsaťtri rokov, keď sa rozhodol cestovať. Bol bohatý a mohol si to dovoliť. Jedného dňa zveril Craiovský hrad svojim starým sluhom a opustil valaský kraj. Vzal so sebou Rocka, bývalého rumunského vojaka, ktorý bol už desať rokov v službách rodiny Telekovcov a jeho spoločníkom na všetkých poľovníckych výpravách. Bol to udatný a odhodlaný chlapík, úplne oddaný svojmu pánovi.

Mladý gróf chcel precestovať Európu, pobudnúť niekoľko mesiacov v najvýznamnejších mestách. Správne sa domnieval, že by si mohol doplniť svoje chatrné vedomosti získané na Craiovskom hrade skúsenosťami z cesty, ktorej plán si starostlivo pripravil.

Najprv chcel navštíviť Taliansko, lebo starý kňaz ho naučil dosť plynne hovoriť po taliansky. Táto krajina, taká bohatá na staré pamiatky, ho najväčšmi lákala. Očarila ho natoľko, že sa tam zdržal štyri roky. Striedavo býval v Benátkach, vo Florencii, v Ríme, v Neapole, stále sa vracal do týchto umeleckých stredísk a nemohol sa od nich odlúčiť. Francúzsko, Nemecko, Španielsko, Rusko, Anglicko mienil navštíviť neskoršie. Nazdával sa, že viac získa, keď bude poznávať tieto krajiny až v zrelšom veku. A naopak, na vychutnanie čara veľkých talianskych miest potreboval zápal mladosti.

František Telek mal dvadsaťsedem rokov, keď prišiel posledný raz do Neapolu. Chcel tam pobudnúť len niekoľko dní pred odchodom na Sicíliu. Zamýšľal zakončiť svoje cestovanie prehliadkou tejto starobylej Trinakrie, potom sa vrátiť na Craiovský hrad a tam si rok odpočinúť.

No nečakaná okolnosť nielenže zmarila jeho plány, ale hlboko zasiahla do jeho života.

Za tých niekoľko rokov, čo mladý gróf prežil v Taliansku, neveľa získal z prírodných vied, pre ktoré nemal vlohy, no zato sa v ňom prebudil cit pre krásu, ako keď slepec zazrie záblesk svetla. Celou dušou vnímal nádheru umenia, nadchýnal sa majstrovskými maliarskymi výtvormi pri návštevách múzeí v Neapoli, v Benátkach, v Ríme i vo Florencii. Zároveň poznával v divadlách súčasné opery a vášnivo sa zaujímal o hru a spev veľkých umelcov.

Pri poslednom pobyte v Neapoli zaplavil jeho srdce za zvláštnych okolností, o ktorých bude reč, veľmi nežný, hlboký a mocný cit.

V tom čase spievala v divadle San Carlo slávna speváčka Stilla. Jej čistý hlas, dokonalé herecké umenie obdivovali milovníci hudby. Stilla dovtedy nikdy nehľadala úspechy v cudzine, účinkovala len v talianskych operách. Spievala striedavo v divadle Carignano v Turíne, La Scala v Miláne, Fenice v Benátkach, Alfieri vo Florencii, Apollo v Ríme, San Carlo v Neapole. No hoci slávila triumfy, ani najmenej neželeda, že ešte nevystupovala na iných javiskách Európy.

Stilla, vtedy dvadsaťpäťročná, bola žena neporovnateľnej krásy. Mala dlhé vlasy zlatistého odtieňa, hlboké, ohnivé čierne oči, jemné črty, sviežu pleť a postavu, ktorú by ani Praxitelovo dláto nemohlo dokonalejšie vytesať.

No táto veľká umelkyňa, ktorá tak dokonale tlmočila city lásky, najsilnejšie city duše, vraj nikdy nepocítila ich účinky vo vlastnom srdci. Nikdy neľúbila, jej oči nikdy neodpovedali tisícom pohľadov, čo ju sledovali na javisku. Zdalo sa, že chce žiť len pre svoje umenie.

Keď František prvý raz uvidel Stillu, náhle vzplanul prudkou láskou. Preto sa vzdal plánu odísť z Talianska po návšteve Sicílie a rozhodol sa zostať v Neapole až do konca divadelnej sezóny. Akoby ho neviditeľné puto, ktoré nevládal pretrhnúť, bolo viazalo k speváčke. Zúčastňoval sa na všetkých tých predstaveniach, ktoré nadšené obecenstvo menilo na opravdivé triumfy. Nevedel ovládnuť svoju vášeň a viac ráz sa pokúsil dostať sa k nej. Ale Stilline dvere zostali nemilosrdne zatvorené pred ním práve tak ako pred jej inými vášnivými obdivovateľmi.

Mladý gróf bol preto veľmi nešťastný. Myslel len na Stillu, žil iba preto, aby ju videl a počul. Prestal chodiť do spoločnosti, kam patrila svojou urodzenosťou i majetkom. Zdalo sa, že speváčkin hlas sa stal pre neho takým nevyhnutným ako vzduch, čo dýchal.

František Telek žil takto šesť rokov.

Táto duševná trýzeň čoskoro vážne ohrozila jeho zdravie. Možno si predstaviť, ako by bol trpel, keby bol mal soka v láske.

Predsa však existoval akýsi čudný muž, ktorý takisto chodil na všetky Stilline predstavenia.

Bol to muž päťdesiat až päťdesiatpäťročný – tak aspoň vyzeral za poslednej cesty Františka Teleka do Neapolu. Tento uzavretý človek zrejme rád a zámerne nedodržiaval spoločenské zvyklosti vyšších tried. Nikto nič nevedel o jeho rodine, postavení a minulosti. Videli ho v Ríme, hneď nato vo Florencii, a treba zdôrazniť, že podľa toho, či Stilla bola vo Florencii alebo v Ríme. Popravde, ľudia poznali iba

jeho jedinou vášň: počúvať slávnú primadonu, ktorá vtedy zaujímala prvé miesto v speváckom umení. Keď mala Stilla spievať v hociktorom divadle, vždy sa tam zjavil muž vysokej postavy, v dlhom tmavom zvrchníku a vo veľkom klobúku, čo mu zakrýval tvár. Ponáhal sa sadnúť do zamrežovanej lôže, ktorú si vopred objednal. Sedel tam zavretý nehybne a mlčky cez celé predstavenie. Len čo Stilla dospievala záverečnú áriu, ukradomky odchádzal. Nijaký iný spevák, nijaká iná speváčka by ho neboli vedeli zdržať. Nebol by ich ani počul.

Kto bol ten vytrvalý divák? Stilla sa to márne usilovala dozvedieť. Keďže mala veľmi citlivú povahu, začala sa napokon toho čudáka báť. Hoci ho nemohla spozorovať v úzadí jeho lôže, lebo nikdy nespúšťal mreže, vedela, že je tam, cítila na sebe jeho uprený pohľad. Ten pohľad ju tak znepokojoval, že nepočula ani potlesk, ktorým ju diváci vítali pri vstupe na javisko.

Povedali sme už, že sa tento človek Stille nikdy nepredstavil. No hoci sa nepokúšal zoznámiť s ňou ako so ženou – a to zdôrazňujeme – stále sa zaujímal o všetko, čo by mu ju mohlo pripomínať ako umelkyňu. Mal jej najkrajší portrét od slávneho maliara Michela Gregoria. Na obraze je táto slávna speváčka v jednej zo svojich najkrajších rol, vášnivá, zanietená, vznešená. Ten portrét, vyvážený zlatom, bol hoden peňazí, čo zaň zaplatil jej obdivovateľ.

Tento čudák prichádzal vždy sám do svojej lôže na Stilline predstavenia, vychádzal z domu len do divadla, no nežil celkom osamote. Žil s ním jeho spoločník, práve taký čudný ako on.

Volal sa Orfanik. Nikto by nebol vedel povedať, koľko mal rokov, odkiaľ prišiel, kde sa narodil. Ako sám vravel – a rád rozprával – bol to neuznávaný učenec. Nemohol uplatniť svoje schopnosti, a preto zanevrel na svet. Ľudia ho správne pokladali za chudobného vynálezcu, ktorého štedro podporoval bohatý milovník hudby.

Orfanik bol strednej postavy, chudý, vycivený, suchotinárskeho vzhľadu, bledej tváre – typ lakomca. Ako zvláštne znamenie mal čiernu pásku cez pravé oko, ktoré akiste stratil pri nejakom fyzikálnom alebo chemickom pokuse. Na nose mal hrubé okuliare, vlastne monokel pre krátkozraké ľavé oko zelenkavého lesku. Na samotárskych prechádzkach rozhadzoval rukami, akoby sa s niekým rozprával.

Títo dvaja ľudia, čudný milovník hudby a nemenej čudný Orfanik, boli veľmi známi v tých talianskych mestách, kam ich pravidelne prilákala divadelná sezóna. Všade vzbudzovali pozornosť, a hoci Stillin obdivovateľ odháňal novinárov a odmietal im odpovedať na zvedavé otázky, napokon sa ľudia predsa len

dozvedeli jeho meno a národnosť. Bol rumunského pôvodu. Keď sa František Telek vypytoval, ako sa volá, dostal odpoveď:

– Barón Rudolf Gortz.

Mladý gróf práve prišiel do Neapolu. Divadlo San Carlo bolo už dva mesiace denne plné. Stilla mala zo dňa na deň väčší úspech. Nikdy nebola taká obdivuhodná v rôznych rolách svojho repertoáru, nikdy nevyvolávala nadšenejšie ovácie. Na každom z týchto predstavení sedával František v kresle na prízemí. Barón Gortz, skrytý vzadu vo svojej lóži, sústredene vnímal znamenitý spev, opájal sa speváčkiným zvonivým hlasom, bez ktorého by zrejme nebol mohol žiť.

A tu sa rozletela správa, ktorej verejnosť nechcela veriť, no ktorá napokon znepokojila všetkých milovníkov hudby.

Povrávalo sa, že po skončení sezóny sa Stilla vzdá divadla. Akože? Bolo by to možné, aby pomýšľala na odchod na vrchole kariéry, v plnom rozkvetu krásy? Bola to pravda, i keď sa to zdalo neuveriteľné. A na vine bol predovšetkým barón Gortz, hoci o tom ani netušil.

Tento záhadný divák, vždy skrytý za mrežami lóže, napokon Stillu trvale znepokojoval, takže si už nevedela rady. Len čo vstúpila na javisko, tak mocne podliehala mučivým pocitom, že jej rozrušenie si všimlo aj obecenstvo. Dokonca sa jej podlomilo zdravie. Stilla vedela, že keby odišla z Neapolu, utiekla do Ríma, Benátok alebo do hociktorého talianskeho mesta, bolo by to márne. Baróna Gortza by sa nezbavila. Nepodarilo by sa jej uniknúť mu, ani keby odišla z Talianska do Nemecka, do Ruska alebo do Francúzska. Šiel by za ňou všade. Jeho dotieravého obťažovania by sa zbavila len tak, keby opustila divadlo.

Dva mesiace predtým, než sa rozšírila správa o speváčkinom odchode, František Telek sa odhodlal ku kroku, ktorého následky spôsobili, bohužiaľ, nenapraviteľné nešťastie. Bol slobodný a veľmi bohatý, dal sa teda uviesť k Stille a ponúkol jej, či by sa nechcela stať grófkou Telekovou.

Stilla už dávno vedela o citoch, čo vzbudila v mladom grófovi. Usúdila, že je to šľachtic, ktorému by každá žena, aj z navyšších kruhov, rada zverila svoje šťastie. Keď ju František Telek popýtal o ruku, bola práve v takom duševnom stave, že ho prijala s netajenou radosťou. Súhlasila stať sa ženou grófa Františka Teleka.

Po skončení divadelnej sezóny sa teda Stilla mala definitívne vzdať speváckej kariéry.

Možno si predstaviť, ako náramne to vzrušilo nielen umelecké kruhy, ale aj navyššiu taliansku spoločnosť. Sprvu tomu nechceli veriť. Proti mladému grófovi vzbĺkla žiarlivosť i nenávisť, lebo odvádza najslávnejšiu speváčku svojej doby.

Vyhrážali sa mu dokonca aj osobne, no František Telek sa vôbec neznepokojoval. Ak tá správa veľmi rozrušila verejnosť, ťažko si predstaviť, ako asi trpel Rudolf Gortz pri myšlienke, že mu ulúpia Stillu, že s ňou stratí všetko, čo ho pútalo k životu. Roznieslo sa, že sa pokúsil o samovraždu. Isté je, že od toho dňa Orfanika už nevideli potulovať sa neapolskými ulicami. Už neopúšťal baróna Gortza, ba prišiel s ním viac ráz i do divadla San Carlo a sadol si s ním do lôže – čo predtým nerobieval, lebo ako mnohí učenci, nemal ani on zamak zmyslu pre čaro hudby.

Dni sa míňali, ale vzrušenie neochabovalo. Vyvrcholilo vtedy, keď sa Stilla posledný raz objavila na javisku. Mala sa rozlúčiť s obecenstvom v nádhernej úlohe Angeliky v opere Roland, v majstrovskom diele skladateľa Arconatiho.

V ten večer by divadlo San Carlo bolo muselo byť desať ráz väčšie, aby sa doň zmestili všetci diváci, čo sa tlačili pri vchodoch. Väčšina musela zostať na námestí.

Barón Gortz sedel vo svojej lôži a Orfanik bol aj teraz pri ňom.

Stilla sa objavila vzrušenejšia, než bývala inokedy. Upokojila sa však úplne a vžila sa do svojej úlohy. Nemožno ani opísať neporovnateľné majstrovstvo, dokonalosť jej spevu. Nevýslovné nadšenie divákov prechádzalo až do vytrženia.

Cez predstavenie stál mladý gróf za kulisami. Bol netrpezlivý, rozčúlený, horúčkovo rozpálený. Nevedel sa už ovládať, preklímal dlhé výstupy, rozhorčovali ho potlesky a vyvolávanie umelkyne na javisko, čo iba predlžovalo predstavenie. Ach, nemohol sa dočkať chvíle, keď vyrve divadlu tú, ktorá sa mala stať grófkou Telekovou, keď si ju odvedie ďaleko, veľmi ďaleko, tak ďaleko, že bude patriť už len jemu, jemu samotnému.

Došlo k onej dramatickej scéne, keď zomiera hrdinka Rolanda. Nádherná Arconatiho hudba nikdy neznela dojímavejšie a Stilla ju nikdy nespievala precítenejšie, akoby sa jej celá duša rinula z perí... No zdalo sa, že ten hlas chvíľami bolestne sa chvejúci, sa čoskoro zlomí, ten hlas, čo už nemal zaznieť.

V tej chvíli spustili sa mreže na lôži baróna Gortza: objavila sa čudná hlava s dlhými prešedivenými vlasmi, s planúcimi očami. František zbadal spoza kulís vzrušenú, hrozne bledú tvár v plnom svetle, ako ju dovtedy ešte nevidel.

Stilla sa nechávala unášať zanietením úchvatnej záverečnej árie... Práve spievala vetu, predchnutú vznešeným citom:

Innamorata, mio cuore tremante,

Voglio morire...

(Zalúbená, srdce moje rozochvené,

Chcem zomrieť...)

Náhle zmĺkla ... Zdesila ju tvár baróna Gortza ... Zmocnila sa jej nevysvetliteľná hrôza ... Prudko zdvihla ruku k ústam, ktoré sa sfarbili krvou ... Zatackala sa ... klesla ...

Obecenstvo vstalo, rozochvené, pološialené, vrcholne zdesené ...

František sa vrhol na javisko, vzal Stillu do náručia, zodvihol ju, hľadel jej do tváre ... prihováral sa jej ...

– Mŕtva ... Mŕtva! ... – vykrikol, – mŕtva!

Stilla bola mŕtva ... V hrudi jej praskla cieva ... Jej spev doznel s jej posledným vzdychom!

Mladého grófa odniesli do hotela v takom stave, že boli obavy, aby nezošalel. Nemohol sa zúčastniť na Stillinom pohrebe, ktorý sa konal za účasti veľkého počtu obyvateľov Neapolu.

Na cintoríne Campo Santo Nuovo, kde speváčku pochovali, bolo na bielom mramore jej náhrobného kameňa iba meno:

STILLA.

Večer po pohrebe prišiel na cintorín Campo Santo Nuovo akýsi muž. S vypleštenými očami, so sklonenou hlavou, so zovretými perami, akoby ich bola zapečatila smrť, dlho hľadel na miesto, kde bola Stilla pochovaná. Zdalo sa, že načúval, akoby sa hlas slávnej umelkyne mal ešte posledný raz ozvať z tohto hrobu ...

Bol to Rudolf Gortz.

Ešte tej noci odišiel barón Gortz s Orfanikom z Neapolu a od jeho odchodu nikto nevedel, čo sa s ním stalo.

No druhého dňa dostal mladý gróf list, ktorý obsahoval iba tieto výhražné slová: „Vy ste ju zabili ... Beda vám, gróf Telek!

Rudolf Gortz“

X

Taký bol ten žalostný príbeh.

Celý mesiac visel život Františka Teleka na vlásku. Nepoznával nikoho, ani svojho vojaka Rocka. V najsilnejšej horúčke šepkali jeho pery jediné meno, meno Stilly.

Mladý gróf unikol smrti. František Telek sa zachránil vďaka šikovnosti lekárov, vytrvalej Rockovej opatere, no aj vďaka mladosti a prirodzenej odolnosti.

Len čo vládol vstať z postele, sľúbil Rockovi, že odíde z toho prekliateho mesta a odcestuje na Craiovský hrad. No pred odchodom z Neapolu chcel sa mladý gróf pomodliť na hrobe mŕtvej a naveky sa s ňou rozlúčiť.

Rocko ho odprevadil na cintorín Campo Santo Nuovo. František sa vrhol na chladnú zem, pokúšal sa ju nechtami rozryť... Napokon sa Rockovi podarilo odviecť ho od hrobu, kde odpočívalo celé jeho šťastie.

O niekoľko dní sa František Telek vrátil do Craiovy, do srdca valaského kraja, a zase uvidel starobylé sídlo svojho rodu. Päť rokov žil v hrade v úplnej odlúčenosti. Ani čas, ani vzdialenosť nezmierili jeho bolesť. Bol by musel zabúdať, ale to bolo nad jeho sily. V spomienke na Stillu bol celý jeho život. Sú rany, ktoré sa zaceľujú len smrťou.

No v čase, keď sa začínal tento príbeh, mladý gróf bol už niekoľko týždňov preč z hradu. Dlho a naliehavo musel Rocko prosiť svojho pána, kým ho prehovoril, aby zanechal tú samotu, kde len chradol.

Urobili si teda cestovný plán. Najprv mali navštíviť sedmohradské kraje. Rocko dúfal, že neskôršie mladý gróf bude ochotný pokračovať v ceste po Európe, ktorú prerušili smutné udalosti v Neapole.

František Telek sa teda vydal na cestu, tentoraz ako turista iba na krátkodobý prieskum. Prešiel s Rockom valaskými pláňami až po veľkolepú horskú reťaz Karpát. Potom stúpali nahor Vulkánskym priesmykom, vystúpili na Retezat a po výlete do údolia Maruše prišli si oddýchnuť do Verstu, do hostinca „U kráľa Matiaša“.

Vieme, aká bola nálada v dedine v tom čase, keď tam prišiel František Telek, a ako sa dozvedel o nepochopiteľných udalostiach, čo sa odohrávali na hrade. Vieme aj to, ako zistil, že majiteľom hradu je barón Rudolf Gortz.

Dojem, ktorým to meno zapôsobilo na mladého grófa, bol taký badateľný, že si to musel všimnúť richtár i ostatní poprední občania. Preto Rocko v duchu posielal richtára Koltza, ktorý Gortzovo meno vyslovil, k všetkým čertom, aj s jeho hlúpymi táraninami. Prečo musela nešťastná náhoda zaviesť Františka Teleka práve do Verstu, do blízkosti Karpatského hradu!

Mladý gróf mlčal. Jeho pohľad, blúdiaci sem a tam po prítomných, jasne prezrádzal hlboké vzrušenie.

Richtár Koltz a jeho priatelia pochopili, že akiste dajaké tajomné puto spája grófa Teleka s barónom Gortzom. No hoci boli zvedaví, zachovali slušnú zdržanlivosť a nevypytovali sa.

O chvíľu potom všetci odišli z krčmy „U kráľa Matiáša“ veľmi znepokojení tým neobyčajným zauzlením udalostí, čo neveštilo nič dobré.

František Telek osamel vo veľkej sieni „U kráľa Matiáša“ a oddal sa bolestným spomienkam, ktoré v ňom pred chvíľou vzbudilo meno baróna Gortza.

Celú hodinu sedel v kresle ako ochromený, potom vstal, vyšiel z hostinca, zamieril na koniec terasy a zahľadel sa do diaľky.

Na hrebeni Plesského pohoria, uprostred Orgalskej planiny sa vypínal Karpatský hrad. Tam žil ten čudák, divák z divadla San Carlo, človek, ktorý vzbudzoval neznesiteľnú hrôzu v nešťastnej Stille. Ale teraz bol hrad opustený, barón Gortz sa ta nevrátil odvtedy, čo zmizol z Neapolu. Ba nikto nevedel, čo sa s ním stalo, a je možné, že sám ukončil svoj život po smrti slávnej umelkyne.

František tápal v domnienkach.

Zaujal ho aj prípad lesníka Nika Deka a bol by chcel odhaliť jeho tajomstvo, i keď len preto, aby upokojil obyvateľov Verstu.

Keďže mladý gróf nepochyboval o tom, že v hrade sa skrývajú zločinci, rozhodol sa, že splní daný sľub a oznámi prípad polícii v Karlovskom Belehrade.

Ale aby mohol konať, chcel sa dozvedieť bližšie podrobnosti o tom prípade. Najlepšie bolo navštíviť lesníka a porozprávať sa s ním. Preto okolo tretej hodiny popoludní, skôr než sa vrátil do hostinca „U kráľa Matiáša“, zašiel do richtárovho domu.

Richtár Koltz pokladal za veľkú poctu, že ho navštívil taký urodzený pán gróf Telek, potomok šľachtického rumunského rodu. Dedina Verst mu vraj bude

povďačná, že jej vráti pokoj a zabezpečí blahobyť, pretože turisti zase budú navštevovať kraj a platiť poplatky.

František Telek sa poďakoval richtárovi Koltzovi za poklony a opýtal sa, či by neobťažovalo Nika Deka, keby ho k nemu uviedol.

– Ani najmenej, pán gróf, – odpovedal richtár. – Ten statočný mládenec sa už celkom dobre cíti a čoskoro sa vráti do služby.

Potom sa obrátil a spýtal sa dcéry, ktorá práve vošla do izby:

– Všetak je tak, Miriota?

– Dal by boh, aby tak bolo, otec! – odpovedala Miriota dojata.

František bol očarený pôvabným úklonom, ktorým ho dievčina pozdravila.

A keďže zbadal, že ju znepokojuje snúbencov zdravotný stav, hneď ju požiadal o vysvetlenie niektorých okolností.

– Podľa toho, čo som počul, – povedal, – Nik Dek nie je vážne zranený...

– Chvalabohu nie, pán gróf, – odpovedala Miriota.

– Máte dobrého lekára vo Verste?

– Hm! – zahundral richtár Koltz neveľmi lichotivým tónom pre bývalého ošetrovateľa karanténnej stanice.

– Máme doktora Pataka, – odpovedala Miriota.

– To je ten, čo sprevádzal Nika Deka na Karpatský hrad.

– Áno, pán gróf.

– Slečna Miriota, – pokračoval František, – chcel by som navštíviť vášho snúbenca v jeho vlastnom záujme a dozvedieť sa od neho niektoré podrobnosti o tom dobrodružstve.

– Ochotne vám to povie, i keď ho to trochu unaví...

– Ó, nezneužijem svoju návštevu, slečna Miriota, a neurobím nič, čo by mohlo Nikovi Dekovi uškodiť.

– To viem, pán gróf.

– Kedy budete mať svadbu?

– O dva týždne, – odpovedal richtár.

– Potom rád prídem ako hosť, ak ma pán Koltz láskavo pozve...

– Pán gróf, taká česť...

– Dohovorené, teda o dva týždne, a som si istý, že Nik Dek sa uzdraví, len čo sa bude môcť poprechádzať so svojou peknou snúbenicou.

– Nech ho boh ochraňuje! – odpovedala dievčina a zapýrila sa.

V tej chvíli sa na jej pôvabnej tvári tak zjavne zračila úzkosť, že František sa jej spýtal, čo ju trápi.

– Áno, prosila som, aby ho ochraňoval boh, – odpovedala Miriota, – lebo keď sa Nik pokúsil vniknúť do hradu, vzdoroval zlým duchom a nedbal na ich zákaz! A kto vie, či ho nebudú prenasledovať a trápiť celý život.

– Ó, pokiaľ ide o to, slečna Miriota, – odpovedal František, – sľubujem vám, že urobíme poriadok.

– Nestane sa teda nič môjmu úbohému Nikovi?

– Nič, a policajti tam urobia taký poriadok, že o niekoľko dní sa každý bude môcť prechádzať po hradbách hradu tak bezpečne ako po verstskej ulici!

Mladý gróf nepokladal za vhodné ďalej rozprávať o nadprirodzených veciach pred takými predpojatými ľuďmi a požiadal Miriotu, aby ho zaviedla do lesníkovej izby.

Dievčina mu hneď ochotne vyhovelá a nechala Františka samotného so svojim snúbencom.

Nik Dek už vedel o príchode dvoch cestujúcich do hostinca „U kráľa Matiáša“. Sedel v hlbokom starom kresle, no zaraz vstal, aby privítal svojho hosťa.

Keďže už necítil následky ochromenia, ktoré ho prechodne postihlo, mohol odpovedať na otázky grófa Teleka.

– Pán Dek, – hovoril František, keď predtým priateľsky stisol ruku mladému lesníkovi, – najprv sa vás spýtam, či veríte, že na Karpatskom hrade bývajú nadprirodzené bytosti.

– Musím tomu veriť, pán gróf, – odpovedal Nik Dek.

– Ony vám zabránili preliezť hradné múry?

– Nepochybujem o tom.

– A prečo, prosím vás?

– Pretože keby tam neboli duchovia, nedalo by sa vysvetliť to, čo sa mi stalo.

– Boli by ste ochotný rozpovedať mi ten prípad a nič nevynechať?

– Veľmi rád, pán gróf.

Nik Dek všetko podrobne vyrozprával, ako si to želal mladý gróf. Mohol iba potvrdiť udalosti, o ktorých sa František dozvedel pri rozhovore s hosťami „U kráľa Matiáša“.

Teda udalosti za onej dobrodružnej noci sa dali ľahko vysvetliť, ak tie ľudské bytosti, zločinci alebo iní ľudia, čo sa usadili na hrade, mali prístroje, ktorými vedeli vytvárať preludy. Ten zvláštny pocit doktora Pataka, akoby ho bola neviditeľná sila prikovala k zemi, možno vysvetliť tak, že doktora klamali zmysly. Bolo pravdepodobné, že nohy mu preto vypovedali službu, lebo bol bez seba od strachu. Tak vysvetlil František ten prípad mladému lesníkovi.

– Ako to, pán gróf, – odpovedal Nik Dek, – tomu zbabelcovi vypovedali nohy službu práve vtedy, keď chcel ujsť? Uznáte, že to nie je možné...

– Teda pripusťme, – pokračoval František, – že mu nohy uviazli v nejakej pasci, skrytej pod trávou na dne priekopy.

– Keď zovrú železné čufuste pasce, – odpovedal lesník, – bolestne zrania, rozodrú mäso, no na nohách doktora Pataka nebolo ani stopy po zranení.

– Nik Dek, váš postreh je správny, no verte mi, že ak si doktor naozaj nemohol uvoľniť nohy, niečo mu ich muselo držať...

– Nuž, ale pýtam sa vás, pán gróf, ako by sa bola mohla pasca sama otvoriť a uvoľniť doktora?

František bol zrejme v pomykove, keď mal odpovedať.

– Ostatne, pán gróf, – pokračoval lesník, – ponechávam vám na posúdenie prípad doktora Pataka. Napokon môžem tvrdiť len to, o čom som sa sám presvedčil.

– Áno, nechajme toho statočného doktora, Nik Dek, a hovorme len o tom, čo sa stalo vám.

– To viem veľmi dobre. Je nepochybné, že som dostal strašný úder za nevysvetliteľných okolností.

– Nemali ste na tele nijakú stopu po zranení? – spýtal sa František.

– Nijakú, pán gróf, a predsa som dostal prudký úder...

– Bolo to určite vo chvíli, keď ste položili ruku na kovanie padacieho mosta?

– Áno, pán gróf, ledva som sa ho dotkol, zaraz som bol ako ochromený. Na šťastie druhá ruka, ktorou som sa držal reťaze, nepovolila, a sklzol som až na dno priekopy, kde ma doktor našiel v bezvedomí.

František potriasal hlavou, akoby ho to vysvetlenie neveľmi presvedčalo.

– Verte mi, pán gróf, – pokračoval Nik Dek, – čo som vám tu rozprával, je čistá pravda. Nebolo by správne domnievať sa, že som si to vymyslel, lebo som celý týždeň ležal vystretý na posteli ako drevo a nemohol som pohnúť ani rukou ani nohou.

– Veď to ani netvrdím. Je isté, že ste dostali tvrdý úder...

– Tvrdý a diabolský!

– Nie, v tom sa nezhodujeme, Nik Dek, – odpovedal mladý gróf. – Vy sa domnievate, že vás udrela nejaká nadprirodzená bytosť, a ja tomu neverím, pretože nadprirodzených bytostí niet, ani zlých, ani dobrých.

– Vysvetlite mi teda láskavo, pán gróf, ako sa mi to stalo.

– To ešte nemôžem, Nik Dek, ale uisťujem vás, že všetko sa vysvetlí, a to veľmi jednoducho.

-
- Kiež by ste mali pravdu! – povedal lesník.
- Povedzte mi, – pokračoval František, – ten hrad vždy patril rodine Gortzovcov?
- Áno, pán gróf, a aj teraz jej patrí, hoci posledný potomok rodiny, Rudolf Gortz, zmizol a nikto o ňom nepočul.
- A kedy zmizol?
- Asi pred dvadsiatimi rokmi.
- Asi pred dvadsiatimi rokmi?
- Áno, pán gróf. Jedného dňa barón Rudolf odišiel z hradu a už ho nikto neuvidel. Posledný sluha na hrade zomrel o niekoľko mesiacov po jeho odchode.
- A odvtedy nevšiel nikto do hradu?
- Nikto.
- A čo si myslia ľudia v kraji?
- Domnievajú sa, že barón Rudolf akiste zomrel v cudzine, a to zakrátko po svojom zmiznutí.
- To je omyl, Nik Dek, barón žil ešte pred piatimi rokmi.
- Naozaj žil, pán gróf?
- Áno... v Taliansku... v Neapole.
- Videli ste ho tam?
- Videl som ho.
- A čo sa s ním stalo neskoršie?
- Potom som už o ňom nepočul.

Mladý lesník sa zamyslel. Skrsla v ňom myšlienka, no neopovážil sa ju vysloviť. Napokon sa odhodlal, zdvihol hlavu, zmraštil obočie a riekol:

- Nebolo by možné, pán gróf, že barón Rudolf Gortz sa vrátil a uzavrel sa pred svetom vo svojom hrade?
- Nie, to nemožno predpokladať, Nik Dek.
- Aký dôvod by mohol mať, aby sa tam skrýval... a nepripustil nikdy nikoho k sebe?...
- Nijaký, – odpovedal František Telek.

A jednako táto myšlienka sa začala ujímať v mysli mladého grófa. Vari by to nebolo možné, že by sa ten človek, ktorého život bol vždy taký záhadný, bol uchýlil po svojom odchode z Neapolu do hradu? Keďže poznal zmýšľanie ľudí okolitého kraja, šikovne mohol podporovať a rozecovať ich poverčivosť, aby sa čím ľahšie ubránil pred dotieravými návštevami, ak chcel žiť nerušene v úplnej odlúčenosti.

No František pokladal za zbytočné hovoriť o tejto domnienke pred obyvateľmi

Verstu. Bol by im musel prezradiť udalosti, čo sa ho veľmi dotýkali. Ostatne, nikoho by nebol presvedčil. Zaraz to pochopil, keď Nik Dek dodal:

– Ak je na hrade barón Rudolf, verím, že barón Rudolf je diabol, lebo len diabol mohol so mnou tak zaobchádzať!

František sa už nechcel vracieť k tej veci a zmenil predmet rozhovoru. Usiloval sa všemožne upokojiť lesníka, aby sa nebál, že jeho pokus dostať sa do hradu bude mať zlé následky. No radil mu, aby pokus neopakoval. To je záležitosť úradov. Polícia z Karlovskeho Belehradu iste odhalí tajomstvo Karpatskeho hradu.

Potom sa mladý gróf rozlúčil s Nikom Dekom. Želal mu skoré uzdravenie, aby nemusel odkladať sobáš s peknou Miriotou. Znovu prisľúbil, že mu príde na svadbu.

František, zahĺbený do úvah, sa vrátil do hostinca, odkiaľ už ten deň nevyšiel.

O šiestej hodine mu Jonáš prestrel na večeru vo veľkej sieni hostinca. Ani richtár Koltz, ani iní obyvatelia dediny ho neprišli vyrušovať.

Okolo ôsmej hodiny spýtal sa Rocko mladého grófa:

– Nepotrebuje ma už, pán môj?

– Nie, Rocko.

– Teda si pôjdem zafajčiť na terasu.

– Choď, Rocko, choď.

Spola ležiac v kresle, vracal sa František na nezabudnuteľné miesta. Bol v Neapole na poslednom predstavení v divadle San Carlo... Znovu videl baróna Gortza vo chvíli, keď sa mu ten muž zjavil s hlavou vystrčenou z lôže, s plamenným zrakom, upreným na umelkyňu, akoby ju bol chcel uhranúť...

Potom si mladý gróf spomenul na list s podpisom toho podivného človeka, ktorý ho obviňoval, jeho, Františka Teleka, že zabil Stillu...

Keď sa František tak ponáral do spomienok, cítil, že pozvoľne ho premáha spánok. Ale bol ešte v onom stave polospánku, keď môžeme vnímať aj najnepatrnejší šum, a tu sa stalo čosi prekvapujúce.

Zdalo sa mu, že v miestnosti, kde bol sám, celkom iste sám, zaznieva lahodný, ľubozvučný hlas.

Neuvedomujúc si, či sníva alebo nie, vzpriamil sa... počúval.

Vskutku, akoby sa boli nejaké ústa priblížili k jeho uchu a neviditeľné pery spievali dojímavú melódiu skladateľa Stefana na slová:

Nel giardino de mille fiori

Andiamo, mio cuore...

(Do záhrady tisícich kvetov,
Podme, srdce moje...)

František poznal túto romancu... Stilla ju spievala na koncerte v divadle San Carlo pred svojím predstavením na rozlúčku...

Ako ukolísaný gróf Telek podľahol ešte raz očareniu pri počúvaní tej piesne... Potom sa pieseň skončila a postupne slabnúci hlas zanikal v jemných záchvevoch vzduchu.

No František sa prebral z malátnosti. Prudko vstal, zadržal dych a usiloval sa zachytiť vzdialenú ozvenu toho hlasu, čo mu prenikal až do srdca...

Vonku i vnútri bolo úplné ticho.

– Jej hlas!... – zašepkal. – Áno!... Bol to istotne jej hlas... jej hlas, ktorý som tak ľúbil!

Potom precitol v triezvej skutočnosti a zašepkal:

– Spal som... snívало sa mi!

XI

Na druhý deň sa mladý gróf prebudil hneď za brieždenia, rozrušený ešte vidinami noci.

Predpoludním mal odísť z Verstu a vydať sa na cestu do Kluže.

Po návšteve priemyselných miest Petrošene a Livadzelu chcel sa zastaviť na celý deň v Karlovskom Belehrade a potom pobudnúť nejaký čas v hlavnom meste Sedmohradska. Odtiaľ mienil precestovať poslednú etapu svojej cesty železnicou po krajoch stredného Uhorska.

František vyšiel z hostinca, prechádzal sa po terase a pritom hlboko dojatý pozoroval ďalekohľadom hrad, ktorý sa pri východe slnka dosť jasne črtal na Orgalskej vysočine.

Uvažoval, či po príchode do Karlovského Belehradu má splniť sľub daný obyvateľom Verstu. Má oznámiť polícii, čo sa robí na Karpatskom hrade?

Keď sa mladý gróf zaviazal, že vráti dedine pokoj, bol presvedčený, že na hrad sa uchýlila banda zločincov alebo prinajmenej podozriví ľudia, ktorí sa mali prečo skrývať.

No v noci František premýšľal. V jeho myšlienkach nastal náhly zvrät a už váhal. V skutočnosti pred piatimi rokmi zmizol posledný potomok rodu Gortzovcov barón Rudolf a nikto nikdy sa nedozvedel, čo sa s ním stalo. Pravda, zakrátko po jeho odchode z Neapolu rozletela sa správa, že zomrel. Ale bola to pravda? Aké dôkazy boli o jeho smrti? Možno barón Gortz žil, a keby žil, prečo by sa nebol vrátil na hrad svojich predkov? Prečo by Orfanik nešiel s ním, a prečo by tento čudácky učenec nebol pôvodcom úkazov, čo desili celý kraj? František práve o tom uvažoval.

Treba uznať, že táto domnienka bola dosť prijateľná. Ak si barón Gortz a Orfanik hľadali útulok v hrade, je pochopiteľné, že ho chceli urobiť neprístupným, aby tam mohli žiť osamotene.

No ak to bolo tak, ako sa mal zachovať mladý gróf? Bol oprávnený zasahovať do

súkromných záležitostí baróna Gortza? O tom hútal, keď tu prišiel za ním Rocko na terasu. Pokladal za správne zdôveriť sa mu, čo si o tej veci myslí.

– Pán môj, – odpovedal Rocko, – je možné, že barón Gortz sa zaoberá tými diabolskými výmyslami. Nuž ak je tak, radím vám, aby sme sa do toho nemiešali. Zbabelci z Verstu si pomôžu, ako budú vedieť, to je ich starosť. Nás do toho nič.

– Nech je tak, – odpovedal František. – Nazdávam sa, že máš pravdu, môj statočný Rocko.

– Aj ja si to myslím, – odpovedal otvorene vojak.

– Pokiaľ ide o richtára Koltza a ostatných, už vedia, ako si majú počínať, aby sa zbavili domnelých duchov hradu.

– Naozaj, pán môj, prichodí im iba oznámiť to polícii v Karlovskom Belehrade.

– Po obede sa vydáme na cestu, Rocko.

– Všetko bude pripravené.

– Ale skôr než zídeme do údolia Šilu, odbočíme k Plesskému pohoriu.

– A prečo, pán môj?

– Prial by som si zblízka vidieť ten podivný Karpatský hrad.

– A to prečo?

– Je to rozmar, Rocko, nezdržíme sa ani pol dňa.

Toto rozhodnutie Rocka veľmi rozladilo, lebo sa mu zdalo celkom zbytočné. Chcel odvrátiť všetko, čo by mohlo príliš živo pripomínať mladému grófovi minulosť. Tentoraz to bolo márne, narazil na neoblomnú odhodlanosť svojho pána.

František cítil, že ho priťahuje hrad, akoby bol podľahol neodolateľnému vplyvu. Hoci si to možno neuvedomil, táto príťažlivosť pochádzala zo sna, v ktorom počul Stillin hlas.

Ale naozaj sníval? ... Áno, musel si dávať tú otázku, keď si spomenul, že v tej istej miestnosti „U kráľa Matiáša“ sa už ozval hlas. Nik Dek však na jeho vyhrážky nedbal. Nemožno sa teda diviť, že v takom duševnom stave si mladý gróf zaumienil, že pôjde ku Karpatskému hradu a vystúpi až pod jeho staré múry. No nepomýšľal vniknúť do hradu.

Rozumie sa, František Telek sa rozhodol, že nič zo svojich zámerov neprezradí obyvateľom Verstu. Títo ľudia by istotne šli za Rockom, aby ho odhovorili od cesty na hrad. Keď budú schádzať z dediny k údoliu Šilu, nik nebude pochybovať, že idú do Karlovského Belehradu. No z terasy gróf spozoroval, že okolo úpätia Retezatu sa tiahne iná cesta až k Vulkánskému priesmyku. Bolo by teda možné

vystúpiť na hrebeň a neprechádzať znova dedinou, kde by ich mohol uvidieť richtár Koltz alebo iní občania Verstu.

Okolo poludnia František zaplatil bez slova trocha prehnaný účet, ktorý mu podal Jonáš s prívetivým úsmevom, a chystal sa na cestu.

Richtár Koltz, pekná Miriota, učiteľ Hermod, doktor Patak, pastier Frik a mnohí iní obyvatelia Verstu sa prišli s ním rozlúčiť.

Aj mladý lesník mohol už vyjsť zo svojej izby, a bolo vidieť, že čoskoro celkom vyzdravie.

– Blahoželám vám, Nik Dek, – povedal mu František, – vám aj vašej snúbenici.

– Sme vám vďační za blahoželanie, – odvetila dievčina, žiariac šťastím.

– Šťastnú cestu, pán gróf, – dodal lesník.

– Kiežby tak bolo! – odpovedal František a čelo sa mu zachmúrilo.

– Pán gróf, – povedal richtár Koltz, – prosíme vás, aby ste nezabudli na opatrenie, čo ste slúbili urobiť v Karlovskom Belehrade.

– Nezabudnem, pán richtár Koltz, – odpovedal František. – Ale keby som sa zdržal dlhšie na cestách, veľmi dobre poznáte jednoduchý prostriedok, ako sa zbaviť toho znepokojujúceho suseda. Hrad čoskoro nebude naháňať strach statočným obyvateľom Verstu.

– To sa ľahko povie, – zašomral učiteľ.

– A ľahko urobí, – odpovedal František. – Do dvoch dní si žandári poradia s hocíjakými bytosťami, čo sa skrývajú na hrade...

– Okrem veľmi pravdepodobného prípadu, že sú to duchovia, – poznamenal pastier Frik.

– Aj v tom prípade, – odpovedal František a slabo pokrčil plecami.

– Pán gróf, – prehovoril doktor Patak, – keby ste boli s nami, s Nikom Dekom a so mnou, takto by ste nerozprávali.

– Tomu by som sa čudoval, doktor, – odpovedal František, – i keby mi niečo zadržalo nohy v priekope pod hradom...

– Nohy... áno, pán gróf, alebo lepšie povedané, čižmy! Ak len nechcete tvrdiť, že... v takom duševnom stave, v akom som sa nachádzal... som sníval...

– Nič netvrdím, pane, – odpovedal František, – a ani najmenej sa nebudem pokúšať vám vysvetliť, čo sa vám zdá nevysvetliteľné. Ale uistujem vás, že ak žandári navštívia Karpatský hrad, ich čižmy zvyknuté na disciplínu nezapustia korene ako vaše.

Potom si mladý gróf vypočul ešte posledný prejav úcty majiteľa hostinca „U kráľa Matiáša“, ktorý bol veľmi poctený, že ho navštívil ctihodný pán gróf František

Telek. Napokon gróf pozdravil richtára Koltza, Nika Deka, jeho snúbenicu a občanov, zhromaždených na terase, kývol Rockovi a obaja rezko vykročili na cestu vedúcu priesmykom.

Za necelú hodinu František so svojim vojakom prišli k pravému brehu rieky a postupovali proti prúdu pozdĺž južných svahov Retezatu.

Rocko si zaumienil, že už nebude nič vyčítať svojmu pánovi. Bolo by to bývalo márne. Bol zvyknutý po vojensky ho poslúchať, a keby sa mladý gróf vrhol do nejakého nebezpečného dobrodružstva, vedel by mu pomôcť.

Po dvojhodinovej chôdzi František a Rocko sa zastavili, aby si na chvíľu odpočinuli.

Rumunský Šil, ktorý slabo zahol doprava, sa v tých miestach ostrým záhybom približoval k ceste. Na druhej strane, na výbežku Plesského pohoria sa rozkladala dookola Orgalská výsočina vo vzdialenosti asi pol až jednej míle. Museli teda opustiť Šil, lebo František chcel prejsť krížom cez priesmyk a zamieriť priamo k hradu.

Prirodzene, touto zachádzkou sa zdvojnásobila vzdialenosť medzi hradom a dedinou. Jednako František a Rocko mohli prísť ešte za svetla na vrchol Orgalskej výsočiny. Mladý gróf by mal teda ešte dosť času prezrieť si hrad zvonka. Potom by vyčkali, kým sa zvečerí, a zišli by na cestu vedúcu do Verstu, kde by ich už nikto nespozoroval. František chcel prenocovať v Livadzeli, v mestečku pri sútoku oboch Šilov, a na druhý deň pokračovať v ceste do Karlovského Belehradu.

Oddych trval pol hodiny. František bol pohrúžený do spomienok a vzrušovala ho myšlienka, že barón Gortz sa možno skrýva v tom hrade, ale nepreriekol ani slovo...

Rocko sa musel veľmi premáhať, aby mu nepovedal:

„Je zbytočné ísť ďalej, pán môj!... Obráťme sa chrbtom k tomu prekliatemu hradu a odíďme!“

Obaja sa dali príkrym svahom údolia. Sprvu sa museli predierať hustým lesom, kde nebolo nijakého chodníčka. Miestami tam bola zem hlboko rozrytá rokľami, lebo za dažďov sa Šil rozvodní, zaplavuje územie a mení ho na močariská. Preto postupovali ťažšie a trocha sa zdržali. Prešla hodina, kým sa dostali k ceste vedúcej Vulkánskym priesmykom.

Prvé úbočie Plesského pohoria nie je pokryté takými lesmi, akými si Nik Dek musel sekerou kliesniť cestu. No zato sa stretli s iným ťažkosťami. Boli tam sutiny morén, medzi ktorými mohli len veľmi opatrne postupovať, strmé strže, hlboké rokliny, hromady vratkých balvanov, nakopené ako pohyblivé ľadovce v alpských

oblastiach, kopy obrovských skál, ktoré lavíny strhli z vrcholu hory, čo spolu tvorilo chaotickú zmes budiacu hrôzu.

Vystúpiť hore svahom v takom teréne vyžadovalo dobrú hodinu vypätého úsilia. Karpatský hrad bol skutočne neprístupný. Rocko dúfal, že naďabia na také prekážky, ktoré nebudú môcť zdolať, no nestalo sa tak.

Za pásmom balvanov a strží dosiahli napokon predný hrebeň Orgalskej vysočiny. Treba poznamenať, že František a Rocko sa chceli priblížiť k hradu pri bočnom spojovacom múre, obrátenom na sever. Nik Dek a doktor Patak sa dostali k východnému spojovaciemu múru, lebo vystupovali po ľavom svahu Plesského pohoria. Tieto dva smery zvierajú veľmi tupý uhol, ktorého vrchol tvorí hlavná hradná veža. Zo severnej strany sa nijako nedalo vniknúť do hradu, lebo tam nielenže nebolo bočnej brány ani padacieho mosta, ale spojovací múr sa tam vypínal do veľkej výšky, primerane nerovnému povrchu planiny.

Napokon málo záležalo na tom, že z tej strany bol hrad neprístupný, lebo mladý gróf nepomýšľal prekročiť hradné múry.

Bolo pol ôsmej, keď sa František Telek a Rocko zastavili na okraji Orgalskej vysočiny. Pred nimi sa rozprestierala divá opacha múrov, ponorená v tieni, takže splyvala s okolitými skalami. Na ľavej strane sa hradba prudko lomila a v rohu stála bašta. Tam na vnútornom násype hradieb, nad zúbkovitým cimburím, trčal buk s konármi pokrivenými od vetrov, čo dujú v tej výške od juhozápadu.

Pastier Frik sa naozaj nemýlil. Buk mal iba tri konáre. Ak by sa malo veriť povesti, starý hrad barónov Gortzovcov mal stáť už len tri roky.

František mlčky hľadel na tú ozrutnú stavbu, nad ktorou sa uprostred týčila mohutná hradná veža. Tam, pod tou zálahou múrov, sa bezpochyby skrývajú rozľahlé a priestranné klenuté sály, dlhé, spletité chodby, kryty, prevrtané do útrob zeme, aké sa ešte nachodia v starých uhorských pevnostiach. Nijaké iné obydlie nemohlo lepšie vyhovovať poslednému potomkovi rodu Gortzovcov než ten starý hrad. A čím viac na to mladý gróf myslel, tým pevnejšie sa v ňom utvrdzovala myšlienka, že Rudolf Gortz sa akiste uchýlil za osamelé hradby svojho Karpatského hradu.

Ale nič neprežrádzalo prítomnosť nejakých obyvateľov v hradnej veži. Nijaký dym sa nekúdolil z jeho komínov, nijaký zvuk neprenikal z jej pevne zavretých okien. Nič, ba ani vtáčí škrekot nenarúšal tajomstvo pochmurnej budovy.

František chvíľu dychtivo hľadel na hradby, kde sa kedysi ozýval hluk slávností a štrngot zbraní. Ale mlčal, lebo myseľ i srdce mu skľučovali bolestné spomienky.

Rocko chcel nechať mladého grófa osamote, preto sa utiahol nabok. Nebol by sa

no opovážil vyrušiť jedinou poznámkou. No keď slnko zmizlo za hrebeňom Plesského pohoria, keď sa údolia oboch Šilov začali plniť tieňmi, už neváhal.

– Pán môj, – prehovoril, – zvečerilo sa... čoskoro bude osem hodín.

František ho zrejme nepočúval.

– Už je čas odísť, – pokračoval Rocko, – ak chceme byť v Livadzeli skôr, než zatvorí hostinec.

– O chvíľu, Rocko... áno... o chvíľu... pôjdem s tebou, – odpovedal František.

– Pán môj, potrebujeme dobrú hodinu, kým sa dostaneme na cestu priesmykom, a keďže bude už celkom tma, nemusíme sa obávať, že nás niekto uvidí.

– Ešte niekoľko minút, – odpovedal František, – a zídeme na cestu k dedine.

Mladý gróf sa ani nepohol z miesta, kde zastal pri príchode na Orgalskú planinu.

– Nezabúdajte, pán môj, – naliehal Rocko, – že v noci budeme ťažko prechádzať pomedzi tie skaly... Ledva sa nám to podarilo za bieleho dňa... Odpusťte mi, keď nástojím...

– Áno... poďme... Rocko... Idem za tebou.

Zdalo sa, že Františka neodolateľne zdržiavala pred hradom jedna z oných tajomných predtúch. Vari bol pripútaný k zemi, podobne ako doktor Patak. Nie, nohy mal voľné, nemal ich v putách, ani lapené v pasci... Mohol chodiť sem a tam po planine, a keby bol chcel, nič by mu nebolo zabránilo, aby sa prešiel okolo hradieb a pozdĺž okraja priekopy...

Rocko si pomyslel, že posledný raz vyzve svojho pána:

– Pôjdete, pán môj?

– Áno... áno... – odpovedal František.

A stále sa nehýbal z miesta.

Na Orgalskú vysočinu zaľahla tma. Tieň, čo sa šíril od horského masívu, stúpал na juh a zahaľoval celú hradnú stavbu. Čoskoro ju už takmer nebolo vidieť.

– Pán môj, veď poďte už! – opakoval Rocko.

Napokon sa František chystal, že pôjde za ním, keď tu na násype pri rožnej bašte, kde sa vypínal povestný buk, objavila sa hmlistá postava.

František zastal a hľadel na záhadnú postavu.

Bola to žena s rozpustenými vlasmi, s vystretými rukami, v dlhom bielom rúchu.

Vari tento odev nemala Stilla v záverečnej scéne Rolanda, keď ju František Telek videl posledný raz?

Áno, bola to Stilla, nehybná, ruky vystierala k mladému grófovi a upierala naňho svoj prenikavý pohľad.

– Ona, ona! – zvolal.

Vrhol sa k nej a bol by sa zrútil k základom hradby, keby ho Rocko nebol zadržal...

Zjav náhle zmizol. Stilla sa ukázala sotva na minútu...

Ale na tom málo záležalo. Jediná sekunda by bola stačila Františkovi, aby ju spoznal, a nevdojak mu vykĺzli tieto slová:

– Ona... ona... Žije!

XII

Bolo to možné? Stilla, o ktorej František Telek myslel, že ju už nikdy neuvidí, pred chvíľou sa mu zjavila na násype pred rožnou baštou!... Neklamali ho zmysly, veď Rocko ju videl práve tak ako on!... Bola to naozaj tá slávna umelkyňa v rúchu Angeliky, taká, aká sa predstavila obecenstvu pri svojom rozlúčkovom predstavení v divadle San Carlo!

Mladý gróf si jasne uvedomil hroznú pravdu. Táto žena, ktorú zbožňoval, ktorá sa mala stať grófkou Telekovou, bola už päť rokov uväznená uprostred sedmohradských hôr! Teda tá, ktorú videl klesnúť mŕtvu na javisku, žila ďalej! Zatiaľ čo jeho odnášali zamdletého do hotela, barón Rudolf mohol vniknúť k Stille a odviecť ju do tohto Karpatského hradu. Na druhý deň obyvatelia mesta sprevádzali iba prázdnu rakvu na cintorín Santo Campo Nuovo v Neapole.

Všetko to sa zdalo neuveriteľné, neprijateľné, odporujúce zdravému rozumu. Áno!... ale skutočnosť rozhodovala: barón Gortz uniesol Stillu, pretože bola na hrade! Veď ju len pred chvíľkou videl na múroch hradieb!

Mladý gróf sa predsa pokúšal spamätať, usporiadať si zmätené myšlienky. Všetko sa v ňom sústredilo do jediného predsavzatia: vyrvať Rudolfovi Gortzovi Stillu, ktorá bola už päť rokov zajatá v Karpatskom hrade!

– Rocko, – povedal František zadychčane, – počúvaj ma... najmä ma cháp... lebo zrejme už prichádzam o rozum...

– Pán môj... drahý môj pán!

– Za každú cenu sa musím dostať k nej... k nej... ešte dnes večer...

– Nie... zajtra...

– Ešte dnes večer, vravím ti!... Ona je tam... Uvidela ma práve tak, ako som videl ja ju... Čaká ma.

– Dobre teda... pôjdem s vami...

– Nie!... Pôjdem sám.

– Sám?

– Áno.

-
- No ako vniknete do hradu, keď sa to nepodarilo Nikovi Dekovi?
  - Uisťujem ťa, že sa ta dostanem.
  - Bočná brána je zatvorená...
  - Nebude zavretá pre mňa... Budem hľadať... nájdem nejaký prielaz a pretiahnem sa cezeň...
  - Nechcete, aby som vás sprevádzal, pán môj... neželáte si to?
  - Nie!... Zaraz sa rozlúčime. Len tak mi budeš môcť pomáhať, keď sa rozídeme.
  - Teda počkám tu na vás?
  - Nie, Rocko.
  - Kam teda pôjdem?
  - Do Verstu... alebo radšej nie do Verstu... – odpovedal František. – Tamojší občania nemusia o tom vedieť. Choď do dediny Vulkán, kde dnes prenocuješ. Ak ma zajtra neuvidíš, odíď hneď ráno z Vulkánu... vlastne nie, počkaj ešte niekoľko hodín... Potom odíď do Karlovskeho Belehradu... Tam oznámiš prípad veliteľovi polície... Všetko mu rozpovieš... Napokon sa vráť sem so žandármi... Ak bude treba, nech zaútočia na hrad!... Oslobodte ju!... Ach, bože nebeský... ona žije, vydaná napospas Rudolfovi Gortzovi!...

Keď mladý gróf vyslovoval tie prerývané vety, Rocko badal, ako vzrastá rozochvenie jeho pána, pozoroval jeho zmätené citové prejavy, ako to býva u človeka, ktorý stráca vládu nad sebou.

- Choď, Rocko! – zvolal posledný raz.
- Želáte si to?
- Chcem to!

Po tom výslovnom rozkaze Rockovi prichodilo iba poslúchnuť. Potom František zmizol v tieni.

Rocko sa chvíľu ani nepohol z miesta. Nemohol sa rozhodnúť odísť. Potom mu zišlo na um, že Františkovo úsilie bude márne, že sa mu nepodarí prejsť hradbami, že sa bude musieť vrátiť do Vulkánu... možno zajtra... možno tejto noci. Obidvaja pôjdu potom do Karlovskeho Belehradu, a čo sa nepodarilo ani Františkovi ani lesníkovi, vykonajú úradní činitelia... zúčtujú s tým Rudolfom Gortzom... vyrvú mu nešťastnú Stillu... rozbúrajú ten Karpatský hrad. Ak bude treba, nenechajú tam ani kameň na kameni, i keby sa všetci čerti z pekla spojili, aby ho zachránili.

Potom Rocko zišiel dolu po svahu Orgalskej vysočiny, aby sa dostal na cestu vedúcu Vulkánskym priesmykom.

Medzitým František obišiel rožnú baštu, ktorá sa týčila po ľavej strane.

Množstvo myšlienok mu vírilo myslou. Nebolo pochýb o tom, že na hrade sa zdržuje barón Gortz, pretože Stilla tam bola väznená... Mohol tam bývať len on... Stilla žije!... Ale ako sa dostane František až k nej?... Ako ju bude môcť uniesť z hradu?... Nevedel, ale bol pevne rozhodnutý vykonať to. Nie zvedavosť ho hnala do tých zrúcaním, ale vášeň, láska k žene, ktorú nájde nažive, hoci sa predtým nazdával, že je mŕtva.

František správne usúdil, že vchod do hradu nájde iba v južnom spojovacom múre, kde bola bočná brána, ku ktorej priliehal padací most. Zistil tiež, že márne by sa pokúšal preliezť cez vysoké múry, preto postupoval ďalej pozdĺž hrebeňa Orgalskej vysočiny.

Za svetla by bol mohol postupovať bez ťažkostí. No v noci, kým nevyšiel mesiac, cesta bola nebezpečná. Hrozilo mu, že sa potkne, zrúti sa až na dno priekopy alebo narazí na vratké skalné balvany a tie ho privalia.

František sa však uberal stále ďalej, podľa možnosti čo najtesnejšie vedľa kľukatého vonkajšieho okraja priekopy. Pomáhala mu nadľudská sila a okrem toho cítil, že ho vedie zvláštny pud.

Od rožnej bašty sa prekážky množili. Medzi ohromnými skaliskami bolo veľmi ťažké orientovať sa. Chvíľami sa mladý gróf vzdával od hradnej priekopy.

No jednako šiel ďalej. Miestami musel preliezať cez obrovské balvany, čo mu zatarasovali prechod, inde sa musel predierať medzi skaliskami, ruky mu rozodierali bodliaky a trnité kroviny, tesne nad hlavou mu vzlietali morske orly so strašným škrekotom.

Ach, prečo teraz nehlaholil zvon starej kaplnky, tak ako znel Nikovi Dekovi a doktorovi? Prečo sa nerozsvietilo nad cimburím hlavnej veže to jasné svetlo. Bol by šiel za ním ako námorník za hukotom sirény alebo svetelnými lúčmi majáka!

To trvalo asi hodinu. František zisťoval podľa sklonu terénu na ľavej strane, že zablúdil. Možno zišiel nižšie, než bola bočná brána, a či prešiel už padací most?

Zastal, dupal nohou, vystieral ruky. Ktorým smerom sa má uberať? Zúril, keď si pomyslel, že bude musieť vyčkať, kým sa rozodní. No vtedy by ho uvideli ľudia z hradu... nemohol by ich prekvapiť...

Rudolf Gortz by sa mal na pozore.

Františkovi sa vydral z prs zúfalý výkrik.

– Stilla! – zvolal. – Stilla moja!

Vari sa nazdával, že zajatkyňa by ho mohla počuť, že by mu mohla odpovedať? A jednako ešte zo dvadsať ráz zakričal to meno a ozvena mu ho vracala.

Zrazu sa niečo mihlo pred Františkovým zrakom. Bolo to dosť silné svetlo, ktorého zdroj bol akiste dosť vysoko.

„Tam je hrad... tam!“ hútal gróf.

Svetlo mohlo prenikať len z hlavnej hradnej veže.

Keďže bol František veľmi vzrušený, hneď uveril, že mu ho posielala Stilla. Už nepochyboval, že ho spoznala, keď ju uvidel na násype pred rožnou baštou. A teraz mu dávala znamenie, naznačovala mu cestu, aby sa dostal až k bočnej bráne...

František zamieril k svetelnému zdroju, ktorého žiara mohutnela, čím viac sa k nemu približoval. Po krátkom tápaní našiel okraj vonkajšieho svahu priekopy. Svetlo mu žiarilo priamo do tváre a vychádzalo z jedného z okien hradnej veže. František sa mal ocitnúť pred poslednými a možno neprekonateľnými prekážkami.

Vskutku, ak bola bočná brána zatvorená a padací most zdvihnutý, čo by si počal pred múrom, ktorý sa týčil do výšky päťdesiatich stôp?...

František podišiel k bráne.

Padací most bol spustený.

Mladý gróf ani chvíľu neuvažoval, prešiel po kolísavej podlahe padacieho mosta a položil ruku na kľučku bočnej brány.

Brána sa otvorila.

František sa vrhol pod tmavú klenbu. Ale ledva urobil niekoľko krokov, padací most sa zdvihol a s lomozom priľahol k bočnej bráne.

Gróf František Telek bol zajatcom v Karpatskom hrade.

XIII

Obyvatelia sedmohradských krajov a cestujúci, ktorí prechádzajú Vulkánskym priesmykom, poznajú iba vonkajší vzhľad Karpatského hradu. Strach držal aj najsmelších občanov Verstu a okolia v úctivej vzdialenosti od hradu, ktorý vyzeral len ako obrovská hromada kamenia a hradných rozvalín.

Vnútri za hradbami však hrad nebol taký spustošený, ako vyzeral zvonku. Staviská starej feudálnej pevnosti zostali takmer neporušené.

Rozsiahle klenuté siene, hlboké pivnice, množstvo chodieb, dvory, ktorých kamenná dlažba sa strácala pod vysokou vrstvou travín, podzemné kryty, kde nikdy neprenikalo denné svetlo, tajné schodištia v hrubých múroch, kazematy, osvetľované cez strieľne, trojposchodová hlavná hradná veža s miestnosťami, kde sa mohlo pohodlne bývať, rôzne stavby, nekonečné, rozmarne spleťité chodby, vedúce jednak k násypu pred rožnými baštami, jednak dolu do útrob základových stavieb, tu i tam cisterny, kde sa zachytávala dažďová voda, ktorej prebytok stekal do bystriny Nyad, napokon dlhé tunely, nezatarasené, ako sa predpokladalo, čo viedli k ceste Vulkánskym priesmykom – taká bola mohutná stavba Karpatského hradu.

Mladého grófa vábil do nekonečných chodieb tohto hradu práve taký mocný cit ako Tézea, ktorý si chcel získať Mínoovu dcéru. Nájde tam aj on Ariadninu niť, ktorá viedla gréckeho hrdinu?

Františka viedla jediná myšlienka: dostať sa za hradné múry. Možno by bol mal uvažovať o tom, že padací most, ktorý bol dovtedy zdvihnutý, spustili zrejme len preto, aby mohol prejsť za hradby. Možno ho malo znepokojiť, že bočná brána sa za ním náhle zavrela!... Ale na to ani nepomyslel. Konečne bol v tom hrade, kde Rudolf Gortz väznil Stillu, a bol by obetoval aj život, len aby sa dostal k nej.

Krytá chodba, do ktorej sa František vrhol, bola široká a tmavá. Po jej rozpukanom a uvoľnenom dláždení nemohol vykročiť istou nohou.

František podišiel k ľavej stene a postupoval pozdĺž nej, opierajúc sa o jej hrboľatý, sanitrou pokrytý povrch, ktorý sa mu miestami rozpadával pod rukou.

Počul iba vzdialenú ozvenu svojich krokov. Na chrbte pocítil závan vlažného vzduchu, páchnúceho stuchlinou a starinou, akoby nejaký prievan bol zavial z druhého konca krytej chodby.

Keď prešiel popri kamennom stĺpe, ktorý podopieral posledný záhyb chodby, František sa ocitol pri vchode do oveľa užšej chodby. Keď rozťahol ruky, dotýkal sa oboch jej stien.

Postupoval ďalej prikrčený, tápal rukami i nohami a usiloval sa zistiť, či je smer chodby priamočiary.

Asi na dvesto krokov od stĺpa František zbadal, že chodba zahýba vľavo, o päťdesiat krokov ďalej sa skrúcala opačným smerom.

Viedla táto chodba späť k spojovaciemu múru, alebo k základom hradnej veže?

František sa pokúšal zrýchliť krok, ale podchvíľou ho zdržal nejaký výstupok alebo prudká zákruta. Občas našiel na nejaké otvory v stene, tam, kde sa pripájali bočné chodby. Ale všade bola hustá, nepreniknuteľná tma.

František sa musel viac ráz vrátiť, lebo zablúdil do slepých uličiek. Obával sa, že niekde mu pod nohami povolia dajaké padacie dvere a zrúti sa na dno nejakej hladomorne, odkiaľ by sa už nedostal. Preto keď stúpil na nejaké miesta, čo podozrivo duneli, pritisol sa k stene, ale zato vytrvale postupoval ďalej.

Keďže František až dovedy ani nestúpil nahor, ani neschádzal dolu, zrejme bol stále na úrovni vnútorných dvorov, ktoré sa nachádzali medzi jednotlivými stavbami hradieb. Preto dúfal, že chodba smeruje k hradnej veži, k miestu, odkiaľ vedie schodište.

Je nesporné, že muselo byť aj jednoduchšie, priamejšie spojenie medzi bočnou bránou a staviskami hradu. Áno, v časoch, keď na hrade bývala rodina Gortzovcov, nebolo treba prechádzať nekonečnými chodbami. Oproti bočnej bráne, na opačnej strane prvej krytej chodby, bola druhá bránka, ktorá viedla do rozšírenej krytej chodby. Uprostred nej sa týčila hradná veža; ale teraz tá bránka bola zamurovaná.

Už vyše hodiny blúdil mladý gróf naverímboha zákrutami chodieb, načúval, či nepočuje nejaký vzdialený hluk, no neopovážil sa zakričať meno Stilly, ktoré by ozveny boli mohli odraziť až na poschodie hradnej veže. Nestrácal však odvahu a šiel ďalej. Iba dajaká neprekonateľná prekážka by ho bola prinútila, aby zastal.

No František bol už vysilený, hoci si to neuvedomoval. Od odchodu z Verstu nič nejedol. Mučil ho hlad i smäd. Už nemal pevný krok, nohy sa mu podlamovali. V tom vlhkom a teplom vzduchu začínal ťažko dýchať, srdce mu silne búchalo. Ako tak František kráčal, zrazu len stratil pevnú pôdu pod nohami.

Zohol sa a rukou nahmatal schod vedúci dolu, potom druhý.

Bolo tam schodište.

František bez váhania začal zostupovať po schodoch.

Napočítal sedemdesiatsedem schodov, kým zišiel na druhú, úzku chodbu, ktorá sa skrúcala v nespočetných tmavých zákrutách.

František kráčal ešte asi hodinu a klesajúc únavou práve zastal, keď tu asi na dvesto či tristo stôp pred ním sa objavil svetelný bod.

Odkiaľ pochádzalo to svetlo? Bol to jednoducho prírodný úkaz? Alebo skôr lampáš, ktorý niesol jeden z obyvateľov hradu?

– Je to ona? ... – zašepkal František.

Spomenul si, že už sa zjavilo svetlo, akoby mu bolo chcelo naznačiť, kde je vchod do hradu, keď blúdil medzi skaliskami na Orgalskej vysočine. Ak mu Stilla vyslala to svetlo z okna hradnej veže, vari nie ona sa ho zase pokúša viesť krivolakými podzemnými chodbami? Ledva sa ovládal, zohol sa a nehybne hľadel pred seba. Bolo to skôr matné svetlo než jasná žiara a osvetľovalo akúsi podzemnú kryptu na konci chodby.

František sa rozhodol, že sa tam rýchlo doplazí, lebo už nevládal stáť na nohách. Prekĺzol úzkym prielazom a padol na prah krypty.

Krypta bola v neporušenom stave, vysoká asi dvanásť stôp, mala kruhovitý pôdorys a jej priemer sa rovnal výške. Rebrá klenby, ktorá spočívala na hlaviciach ôsmich silných stĺpov, sa zbíjali do stredu. Odtiaľ svietila žltkastým svetlom žiarovka.

Oproti dverám medzi dvoma stĺpmi boli ešte jedny dvere, ale zamknuté. Hrubé klince s hrdzavými hlavičkami naznačovali, kde boli zvonka prikované závory. František sa vzchopil, dovliekol sa k tým druhým dverám a začal do nich búchať. No jeho námaha bola márna.

V krypte bolo niekoľko kusov chatrného nábytku: posteľ a či skôr jednoduchá pričňa zo starého dubového dreva, akási posteľná bielizeň, stolička s pokrivenými nohami, stôl, pripevnený k múru železnými skobami. Na stole boli rôzne nádoby, veľká kanvica naplnená vodou, tanier so studenou zverinou a veľký bochník chleba. V jednom kúte bola nádržka, v ktorej zurčala voda, čo pritekala z prameňa a odtekala po stružke do otvoru pri jednom stĺpe.

Neznamenal to všetko, že v krypte čakali hosťa alebo skôr väzňa? Bol teda tým väzňom František a privábili ho Istou?

František si to vôbec neuvedomoval. Vysilený hladom i únavou hltavo zjedol pokrm položený na stole, uhasil si smäd a potom klesol na hrubú posteľ.

No keď chcel sústrediť svoje myšlienky, nijako sa mu to nedarilo.

Vari jeho vôľa bola už taká ochromená, že nevedel slobodne konať?

„Nie!“ povedal si, „nebudem čakať! Chcem ísť do hradnej veže... musím sa ta dostať ešte tejto noci...“

Zrazu svetlo zhaslo a krypta sa ponorila do úplnej tmy.

František chcel vstať, ale nevládal. Upadol do čudného spánku. Bola to skôr úplná ochabnosť celej bytosti.

Keď sa František prebudil, nevedel zistiť, ako dlho spal. Hodinky sa mu zastavili.

Ale umelé svetlo znova zaplavovalo kryptu.

František vyskočil z postele a pristúpil k prvým dverám: boli ešte stále otvorené; priskočil k druhým dverám: boli stále zamknuté.

Chcel premýšľať, no nešlo to bez námahy. Cítil, že hlavu má prázdnu a ťažkú.

„Ako dlho som spal?“ hútal. „Je noc alebo deň?“

V krypte sa nič nezmenilo, len svetlo zase svietilo, na stole bolo zase jedlo a kanvica bola naplnená čerstvou vodou.

Vošiel teda niekto do krypty, kým František spal? Vedeli, že sa dostal do podzemia hradu?... Bol vydaný napospas barónovi Rudolfovi Gortzovi?

To nemohol pripustiť, a napokon, veď utečie, nájde zase skrytú chodbu, ktorá vedie k bočnej bráne, a vyjde z hradu...

Vyjde?... Náhle si spomenul, že bočná brána sa za ním zavrela...

Nuž dobre, tak sa dostane k hradbám a cez nejaký výklenok spojovacieho múru skĺzne dolu.

Ale čo bude so Stillou? Odíde a nepokúsi sa vyrvať ju Rudolfovi Gortzovi?...

Čo nemôže urobiť sám, urobí pomocou žandárov, ktorých Rocko už mal priviesť z Karlovskeho Belehradu do Verstu... Zaútočia na staré hradby... prehľadajú celý hrad, zdola až nahor...

Keď sa tak rozhodol, išlo o to, aby nestrácal ani chvíľku.

František vstal a zamieril ku chodbe, kadiaľ prišiel, keď tu za druhými dverami začul akýsi šuchot.

Bola to zrejme ozvena krokov, ktoré sa pomaly približovali.

František priložil ucho ku krídlam dvier, zadržal dych a načúval...

Kroky sa ozývali v pravidelných intervaloch, akoby neznámy šiel po schodoch.

Nebolo pochybnosti, že tam je druhé schodište, ktoré spája kryptu s vnútornými dvormi.

František vytiahol z pošvy nôž, čo nosil za pásom, a pevne ho zovrel v ruke.

Keby vošiel niektorý zo sluhov baróna Gortza, vrhol by sa naňho, vytrhol by mu

kľúče, omráčil by ho, potom by sa vyrútil tým novým východom a pokúsil by sa dostať do hradnej veže.

Keby to bol barón Gortz, a istotne by poznal toho človeka, skolil by ho bez milosti.

No kroky sa pred dverami zastavili. František sa ani nepohol a čakal, že sa dvere otvoria...

Namiesto toho sa ozval nevýslovne nežný hlas.

Bol to Stillin hlas... áno, ale trocha tlmený, očarujúci, láskajúci.

A Stilla opakovala žalostnú melódiu, ktorá ukolísala Františka, keď driemal vo veľkej sieni hostinca vo Verste:

Nel giardino de mille fiori,

Andiamo, mio cuore...

Ten spev prenikal Františkovi až do hĺbky duše... Vdychoval ho, pil ho ako božský nápoj, a Stilla opakovala koniec piesne, akoby ho pozývala, aby šiel za ňou:

Andiamo, mio cuore... andiamo...

A dvere sa predsa neotvárali, aby mu uvoľnili cestu!

– Stilla... Stilla moja! – zvolal.

Potom sa vrhol na dvere, no tie odolali jeho úsiliu.

Spev už zrejme slabol... hlas zanikal... kroky sa vzdávali...

František sa kľučiačky usiloval pohnúť doskami, rozodieral si ruky na kovaní a pritom volal Stillu, ktorej hlas už ledva bolo počuť.

Vtom mu strašná myšlienka preblysla mysľou.

– Šialená!... – vykrikol, – je šialená, lebo ma nepoznala... lebo mi neodpovedala!... Je tu už päť rokov zavretá... v moci toho človeka... úbohá moja Stilla... rozum sa jej pomútil...

Potom vstal s vypleštenými očami, zmätene pohadzoval rukami, hlavu mal rozpálenú...

– Ja tiež... aj ja cítim, že sa mi múti rozum!... – opakoval si. – Cítim, že zblazniem... zblazniem ako ona...

Behal sem a tam po krypte ako dravá šelma v kletke.

– Nie! – opakoval, – nie!... Nesmiem strácať hlavu!... Musím sa dostať z hradu... A dostanem sa z neho...

Vrhol sa k prvým dverám. No dvere sa práve ticho zatvorili.

František si to nevšimol, keď počúval Stillin hlas...

Ocitol sa uväznený v krypte.

XIV

František bol sklúčený. Stalo sa, čoho sa najviac obával. Pozvoľne strácal schopnosť uvažovať a potrebnú súdnosť vyvodzovať dôsledky. Jediné, čo si uchoval, bola spomienka na Stillu, dojem z jej spevu, ktorého ozvenu mu temná krypta už nevracala.

Bol vari hračkou preludu? Nie, tisíckrát nie! Je isté, že pred chvíľou počul Stillin hlas a určite ju videl na hradnej bašte.

Tu mu znova zišlo na um, že je pomätená, a ten strašný úder ho tak ranil, akoby ju bol práve druhý raz stratil.

– Šialená! – opakoval. – Áno!... šialená... pretože nepoznala môj hlas... pretože mi nemohla odpovedať... šialená... šialená!

A bolo to až veľmi pravdepodobné!

Keby ju mohol uniesť z tohto hradu, zaviesť ju na Craiovský hrad, len jej sa venovať. Jeho starostlivosť, jeho láska by jej mohli vrátiť zdravý rozum!

Tak si František navrával v strašnom blúznení. Prešlo viac hodín, kým sa spamätal. Potom sa pokúsil chladne uvažovať, nájsť nejaké východisko zo zmätených myšlienok.

– Musím odtiaľto ujsť... – povedal si. – Ako? Len čo otvorí tieto dvere!... Áno!... Keď spím, vtedy mi prinášajú jedlo... Budem bdieť, ale budem predstierať, že spím...

Tu skrslo v ňom podozrenie, že voda v kanvici obsahovala dajakú uspávaciu látku. Bol úplne omámený, pohrúžený do takého hlbokého spánku, že si jeho trvanie ani neuvedomoval. Nuž teda už nebude z nej piť. Nedotkne sa ani pokrmov, čo mu položili na stôl. Nieкто z obyvateľov hradu akiste vojde a to čoskoro.

Čoskoro?... Ako to mohol vedieť? Veď nevedel ani to, či je deň, alebo noc. Preto František striehol, či nezačuje kroky. V ušiach mu hučalo, ťažko oddychoval v dusivom ovzduší, kde sa vzduch len slabo vymieňal úzkymi škárami tesnenia dvier.

Náhle pri jednom stĺpe na pravej strane krypty pocítil na perách závan čerstvejšieho vzduchu.

Bol teda na tom mieste nejaký otvor, ktorým vnikalo zvonku trocha vzduchu?

Áno, bol tam prielaz.

Mladý gróf prekíazol medzi dvoma stenami a zamieril k hmlistému svetlu, čo zrejme prenikalo zhora.

Ocitol sa na dvorčeku, širokom päť či šesť krokov. Okolo sa týčili asi sto stôp vysoké múry. Dvorček vyzeral ako dno studne.

František zistil, že je ešte deň. Na hornom otvore tejto studne sa črtal svetelný uhol, šikmo dopadajúci na zvýšenú obrubu.

Slnko obehlo najmenej polovicu zo svojej dennej dráhy, lebo tento svetelný uhol sa začínal zužovať.

Mohlo byť asi päť hodín popoludní.

František podľa toho usúdil, že spal najmenej štyridsať hodín. Už nepochyboval, že spánok mu predĺžil nejaký uspávací nápoj.

A keďže mladý gróf a Rocko odišli z Verstu pred dvoma dňami, 11. júna, bol podvečer 13. júna.

Hoci bol vzduch na dne studne vlhký, František ho vdychoval plnými pľúcami a trocha sa mu uľavilo. No ak dúfal, že by mohol utiecť tou dlhou kamennou rúrou, rýchlo sa presvedčil o svojom omyle. Nebolo možné vyliezť po holých stenách, na ktorých nebolo nijakých výčnelkov.

František sa vrátil do krypty. Zostávala mu jediná možnosť: ujsť cez dvere. Preto sa chcel presvedčiť, v akom stave sú.

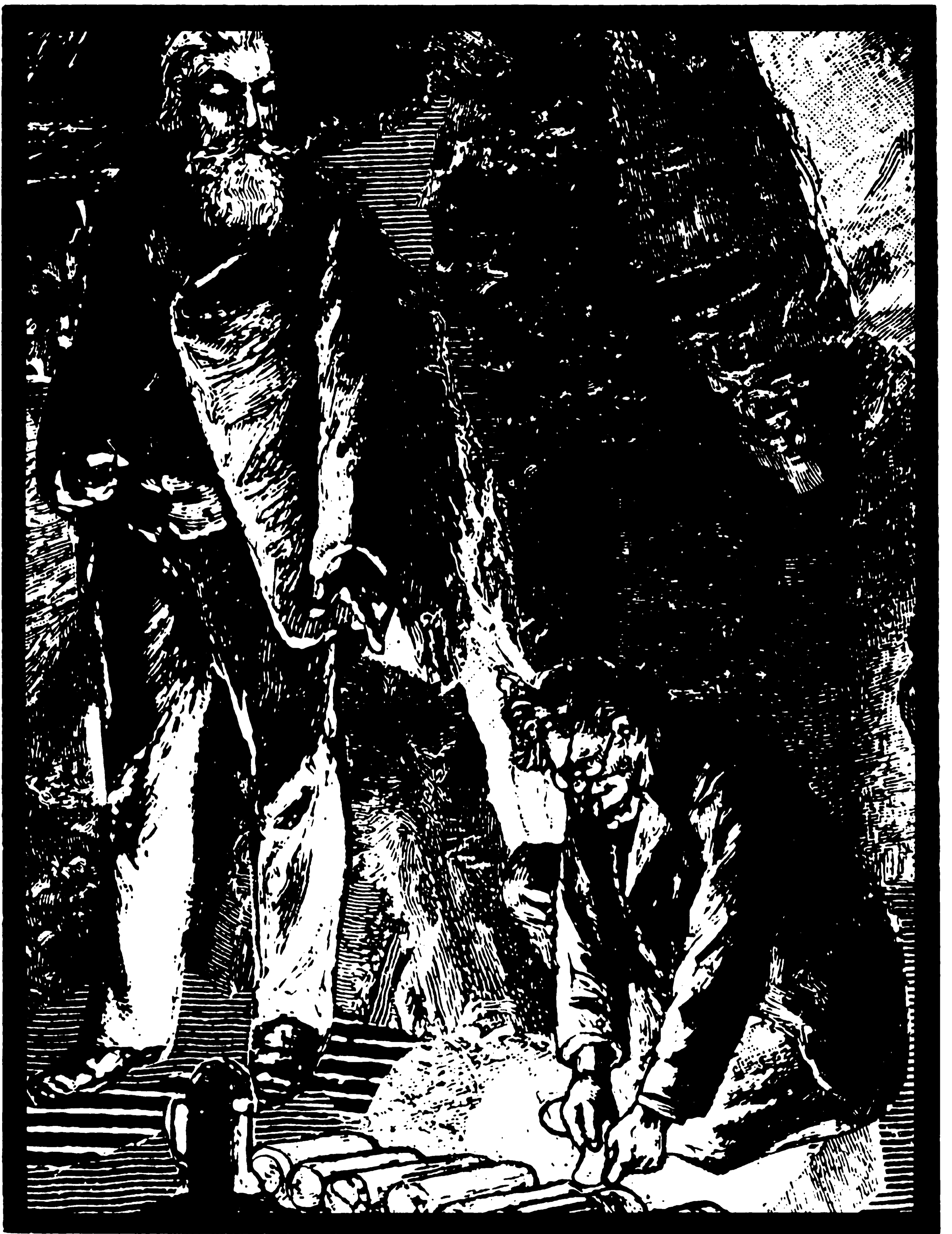
Prvé dvere, ktorými prišiel, boli veľmi hrubé a zvonku akiste chránené závorami. Bolo teda zbytočné pokúsiť sa ich vypáčiť.

Druhé dvere, za ktorými sa ozval Stillin hlas, sa zdali menej odolné. Ich dosky boli miestami nahnité. Možno by nebolo veľmi namáhavé z tej strany si preraziť priechod.

„Áno... tadiaľ... tadiaľ!...“ povzbudzoval sa František, ktorý znova nadobudol chladnokrvnosť.

Ale nesmel strácať čas. Bolo pravdepodobné, že niekto vojde do krypty, len čo budú predpokladať, že zaspal po uspávacom nápoji.

Práca mu šla rýchlejšie, než dúfal, lebo pleseň rozožrala drevo okolo železného kovania, čo pridržovalo závory. Františkovi sa podarilo nožom povyrezovať drevo okolo kovania a závor. Pracoval takmer nehlučne. Občas si na chvíľku oddýchol a načúval, či sa nezozve zvonku niečo podozrivé.

Po troch hodinách boli závory uvoľnené, dvere zaškrípali v čapoch a otvorili sa. Potom sa František vrátil na dvorček, aby sa nadýchal čerstvejšieho vzduchu. Už nebolo vidieť svetelný uhol v hornom otvore studne, čo znamenalo, že slnko už zapadlo za Retezat. Dvorček bol ponorený do tmy. Niekoľko hviezd žiarilo v oválnom otvore studne akoby v rúre dlhého ďalekohľadu. Malé obláčiky pomaly plávali pri občasnom závane oných vetríkov, ktoré v noci slabnú. Zvláštne farebné odtiene oblohy naznačovali, že ešte len polmesiac sa vynoril ponad obzor východných hôr.

Mohlo byť asi deväť hodín večer.

František sa vrátil, aby si trochu zajedol a uhasil smäd vodou z nádrže. Skôr však vylial vodu z kanvice. Potom zastrčil nôž za pás, vyšiel dverami a zavrel ich za sebou.

A čo keby sa teraz stretol s nešťastnou Stillou, blúdiacou podzemnými chodbami? Keď na to myslel, srdce sa mu mocne rozbúchalo.

Len čo prešiel niekoľko krokov, narazil na schodík. Tam sa začínalo schodište, ako to predpokladal. Keď stúpал hore, počítal jednotlivé stupne, no narátal ich iba šesťdesiat namiesto sedemdesiat, ktoré napočítal pri zostupe pred dvoma dňami. Zostávalo mu teda ešte asi osem stôp, aby dosiahol úroveň prízemnia. Nevymyslel nič lepšie, ako postupovať tmavou chodbou. Šiel teda ďalej a pritom sa rozťahnutými rukami dotýkal oboch bočných stien.

Prešlo pol hodiny, a nenašiel na nijaké dvere ani mreže. No početné zákruty ho pomýlili, takže nevedel zistiť, ktorým smerom by sa dostal k spojovaciemu múru na Orgalskej planine. František zastal a chvíľu si oddýchol. Potom kráčal ďalej. Zdalo sa mu, že chodba je nekonečná. No zrazu ho zastavila prekážka.

Bola to stena z tehál.

Ohmatával ju v rôznych výškach a na viacerých miestach, ale nenachádzal najmenší otvor.

Z tej strany nebol nijaký východ. Všetko, čo nádejne vyhútal, sa trieštilo na tej prekážke. Nohy sa mu podlomili v kolenách a klesol vedľa múru.

No pri samej zemi spozoroval v stene úzku škáru, kde tehly slabo priliehali k sebe a povoľovali pod prstami.

– Tade... áno!... tade...! – zvolal František.

Potom začal vyťahovať tehly jednu za druhou, a tu z druhej strany začul nejaký šramot.

František sa zháčil.

Šramot neutíchal a vtom cez škáru prenikol svetelný lúč.

František pozoroval, čo sa robí na druhej strane.

Bola tam stará hradná kaplnka. Jej klenba bola spoly zrúcaná, držalo ju iba niekoľko rebier a poškodených stĺpov. Dva či tri oblúčiky gotického slohu hrozili, že sa každú chvíľu zrúti. Okná s krehkým mriežkovaním v slohu neskorej ozdobnej gotiky boli tiež schátrané. Tu i tam ležali zaprášené mramorové platne, pod ktorými odpočívali predkovia rodiny Gortzovcov. Vzadu stál zvyšok oltára s napoly zničenými sochami. Zvyšok strechy, ktorý víchrice ušetrili, chránil čiastočne najzadnejšiu časť kaplnky za oltárom. Na štíte portálu bola rozheganá zvonica, z ktorej visel povraz až po zem. Bol to povraz oného zvona, čo občas vyzváňal a náramne desil obyvateľov Verstu, ktorí sa oneskorili na ceste priesmykom.

Do tejto kaplnky, dávno opustenej, vystavenej nepohodám karpatského počasia, práve vtedy vošiel muž s lampášom.

Bol to Orfanik, ten výstredný človek, ktorého si barón zvolil za jediného spoločníka na svojich cestách po veľkých talianskych mestách, ten čudák, ktorého vídali na uliciach, ako sa prechádzal, pohadzoval rukami a rozprával sám so sebou; ten nepochopený vedec, ten vynálezca, ktorý neustále naháňal nejaký prelud a ktorý svoje vynálezy akiste venoval Rudolfovi Gortzovi.

Keby bol František pochyboval o barónovej prítomnosti na hrade aj potom, keď sa mu zjavila Stilla, teraz už pochybovať nemohol.

Čo robil Orfanik v napoly zrúcannej kaplnke tak neskoro v noci?

František pozoroval každý jeho pohyb.

Orfanik, zohnutý k zemi, práve zdvihol niekoľko železných valcov, ku ktorým pripevňoval drôt, čo sa odvíjal z kotúča umiestneného v rohu kaplnky. A bol taký zahĺbený do práce, že by nebol zbadal mladého grófa, i keby sa bol k nemu priblížil.

Ach, prečo tá trhlina, ktorú začal František rozširovať, nebola dosť veľká, aby mohol ňou preliezť! Bol by vnikol do kaplnky, vrhol sa na Orfanika a bol by ho prinútil, aby ho zaviedol do hradnej veže.

Niekoľko minút po Orfanikovom príchode vošiel do kaplnky iný muž.

Bol to barón Rudolf Gortz.

Nezabudnuteľný výraz jeho tváre sa nezmenil. Zdalo sa, že vôbec nezostarol. Mal prešedivené, dozadu sčesané vlasy, úzku, bledú tvár a iskriace oči v hlbokých očných jamkách.

Rudolf Gortz pristúpil bližšie, aby si prezrel prácu, ktorej sa venoval Orfanik.

A František vypočul rozhovor týchto dvoch mužov.

XV

- Orfanik, je už hotové spojenie s kaplnkou?
  - Práve som ho urobil.
  - Všetko je pripravené v kazematách pod rožnými baštami?
  - Všetko.
  - Sú teraz priamo spojené bašty a kaplnka s hlavnou hradnou vežou?
  - Sú spojené.
  - Budeme mať kedy utiecť, keď sa zapne z prístroja elektrický prúd?
  - Budeme mať dosť času.
  - Spofahlivo ste zistili, či nie je zatarasený tunel, vedúci k ceste Vulkánskym priesmykom?
  - Nie je zatarasený.
- Chvíľu mlčali, potom Orfanik vzal lampu a posvietil na zadné časti kaplnky.
- Ach, môj starý hrad, draho to zaplatia všetci, čo sa pokúsia násilím preniknúť cez tvoje hradby.
- Rudolf Gortz to povedal takým hlasom, že mladý gróf sa zachvel.
- Vypočul si, o čom hovorili vo Verste?
  - Pred necelou hodinou som sa dozvedel po drôte, o čom sa zhovárali v hostinci „U kráľa Matiáša“.
  - Chystajú sa na útok tejto noci?
  - Nie, majú zaútočiť až za svitania.
  - Kedy sa vrátil Rocko do Verstu?
  - Pred dvoma hodinami aj s políciou, ktorú priviedol z Karlovského Belehradu.
  - Nuž dobre, keďže sa hrad už neubráni, – povedal barón Gortz, – aspoň rozmliaždi a pochová pod svojimi ruinami Františka Teleka a všetkých tých, čo mu prídu na pomoc.
- Potom po chvíli pokračoval:
- A čo bude s tým drôtom, Orfanik? Nikto by sa nikdy nemal dozvedieť, že umožnil spojenie medzi hradom a Verstom...

– Nikto sa to nedozvie. Zničím ho.

Nazdávame sa, že je načase vysvetliť určité úkazy, ktoré sa prejavili počas tohto rozprávania.

V tom čase – osobitne poznamenávame, že tento príbeh sa stal v posledných rokoch 19. storočia – sa práve rozšírilo používanie elektriny. Slávny Edison a jeho žiaci znamenite dovърšili svoje dielo.

Telefón bol už vtedy taký zdokonalený, že sa bolo možné dohovoriť na veľkú vzdialenosť.

Orfanik, už viac rokov nerozlučný spoločník baróna Gortza, bol prvotriednym vynálezcom v praktickom využití elektriny. No vieme, že jeho vynálezy neoceňovali tak, ako si to zasluhovali. Učený svet v ňom videl iba blázna, a nie geniálneho človeka. Preto tento odmietaný vynálezca nezmieriteľne zanevrel na ľuďoch.

Za takýchto okolností sa stretol barón Gortz s Orfanikom, žijúcim vo veľkej biede. Povzbudil ho v práci, dal mu peniaze a napokon ho prijal k sebe, no iba s tou podmienkou, že učenec využije svoje vynálezy v jeho prospech a prenechá mu zisk z nich.

Popravde, títo dvaja muži, čudáci, sa veľmi dobre zhodli. Preto od prvého stretnutia sa už nerozlúčili. Boli spolu aj vtedy, keď barón Gortz cestoval za Stillou po všetkých talianskych mestách.

No zatiaľ čo sa vášnivý milovník hudby opájal spevom jedinečnej umelkyne, Orfanik sa venoval svojim vynálezom.

Po udalostiach, ktoré ukončili Stillinu hereckú kariéru, barón Gortz zmizol a nikto nevedel, čo sa s ním stalo. Po odchode z Neapolu sa však uchýlil na Karpatský hrad spolu s Orfanikom.

Keď sa barón Gortz rozhodol, že sa zahrabe medzi múrmi toho starého hradu, chcel, aby ani jediný obyvateľ kraja netušil, že sa vrátil, a aby sa ho nikto nepokúsil navštíviť. Všetko, čo potreboval na živobytie, si ľahko zaobstaral. Z hradu viedla tajná chodba k ceste Vulkánskym priesmykom. Spofahlivý človek, starý barónov sluha, ktorého nik nepoznal, tou cestou donášal v určenom čase všetko, čo barón Gortz a jeho spoločník potrebovali.

To, čo zostalo z hradu – a najmä hlavná hradná veža – bolo v skutočnosti menej porušené, než si ľudia mysleli. Orfanik sa mohol venovať svojim pokusom z oblasti fyziky i chémie. A tu mu zišlo na um, že by mohol využiť svoje vynálezy na zastrašenie dotieravcov.

Barón Gortz nadšene súhlasil s jeho návrhom. Orfanik potom zhotovil zvláštnu súpravu strojov, ktorou mal desiť obyvateľov kraja. Umele vytváral rôzne úkazy.

No barónovi Gortzovi záležalo najmä na tom, aby sa vždy dozvedel, čo sa rozpráva v najbližšej dedine. Orfanik sa pokúsil telefonicky spojiť hrad s veľkou sieňou hostinca „U kráľa Matiáša“, kde sa poprední občania z Verstu schádzali obyčajne každý večer.

Vykonal to veľmi šikovne, tajne a celkom jednoducho. Dobre izolovaný medený drôt, ktorého jeden koniec upevnil na prvom poschodí hlavnej hradnej veže, pretiahol pod vodou Nyadu až do Verstu. Keď Orfanik dokončil túto prvú prácu, ako turista prespal v hostinci „U kráľa Matiáša“, aby zapojil drôt vo veľkej sieni hostinca. Bez veľkej námahy vytiahol druhý koniec drôtu, ktorý bol ponorený v riečišti Nyadu, k oknu zadnej steny, čo nikdy neotvárali. Potom umiestil pri okne telefónny prístroj, ukrytý v hustom lístí, a pripojil naň drôt. Tento prístroj bol tak obdivuhodne upravený, že vysielal i prijímal zvuky; preto mohol barón Gortz vypočuť všetko, čo rozprávali v hostinci „U kráľa Matiáša“, a ľubovoľne v ňom prehovoriť.

Prvé roky nič nenarušilo pokoj na hrade. Zlá povest' stačila od neho odvrátiť obyvateľov Verstu. Ostatne, pokladali ho za opustený od smrti posledných sluhov rodiny. Ale jedného dňa, v čase, keď sa začal tento príbeh, pastier Frik spozoroval ďalekohľadom dym, ktorý sa kúdolil z jedného komína hradnej veže.

Barón Gortz a Orfanik sa dozvedeli všetko, čo sa robilo vo Verste. Po drôte počuli o záväzku Nika Deka, že sa vyberie na hrad, a po drôte sa ozval výhražný hlas v hostinci „U kráľa Matiáša“, aby ho odvrátil od tej cesty. A keďže mladý lesník nedbal na hrozbu a chcel splniť záväzok, barón Gortz sa rozhodol potrestať ho, aby navždy stratil chuť sa ta vrátiť. Tej noci Orfanikova súprava strojov vytvorila množstvo jednoduchých fyzikálnych úkazov, ktoré vedeli zdesiť obyvateľov celého okolia: zvon vyzváňal vo zvonici kaplnky, prístroje metali plamene a osvetľované predmety, posypané morskou soľou vyzerali príšerne, sirény strašne revali, mocné reflektory premietali fotografické siluety oblúd, v tráve priekopy okolo hradieb boli uložené kovové platne, spojené s elektrickými batériami, ktorých prúd zadržal doktorove kované čizmy, a napokon elektrický výboj z batérií v laboratóriu zasiahol lesníka, keď položil ruku na kovanie padacieho mosta.

Po tých nevysvetliteľných zjaveniach, po nešťastnom pokuse Nika Deka, zdesenie vyvrcholilo, ako to barón Gortz predvídal. Nikto ani za všetky poklady sveta by sa nebol opovážil priblížiť na dve míle ku Karpatskému hradu, kde zrejme strašili nadprirodzené bytosti. Rudolf Gortz si teda mohol namýšľať, že je dobre chránený pred zvedavými dotieravcami, keď tu prišiel do Verstu František Telek.

Zatiaľ čo sa zhováral s Jonášom, s richtárom Koltzom a inými občanmi o pomeroch v kraji, drôt uložený vo vodách Nyadu hlásil jeho návštevu v hostinci „U kráľa Matiáša“. Nenávisť baróna Gortza voči mladému grófovi opäť vzplanula pri spomienke na udalosti, ktoré sa stali v Neapole. A František Telek nielenže bol tu v dedine, na niekoľko míľ od hradu, ale posmieval sa popredným občanom dediny, že sú takí nezmyselne poverčiví, ničil tú fantastickú povesť, čo chránila Karpatský hrad, ba zaviazal sa, že prípad oznámi úradom v Karlovskom Belehrade, aby polícia skoncovala so všetkými tými povestami. Preto sa barón Gortz rozhodol, že privábi Františka Teleka do hradu. Vieme, akými rôznymi prostriedkami sa mu to podarilo. Stillin hlas, vysielaný do hostinca „U kráľa Matiáša“ telefonickým prístrojom, zvedol mladého grófa z plánovanej cesty a prilákal ho k hradu. Keď sa slávna speváčka zjavila na násype pred rožnou baštou, zahorel neskrotnou túžbou vniknúť do hradu. Svetlo z okna hradnej veže ho zaviedlo k bočnej bráne, ktorá bola otvorená, aby mohol vojsť. Potom sa ocitol v krypte, osvetlenej elektrickým svetlom, odkiaľ začul znova ten dojímavý hlas. František Telek bol v moci baróna Gortza, a barón Gortz počítal s tým, že odtiaľ už nikdy nevyjde.

Také boli výsledky tajomnej spolupráce Rudolfa Gortza a jeho spoločníka Orfanika. No baróna náramne mrzelo, keď sa dozvedel, že Rocko, ktorý nešiel so svojím pánom do hradu, oznámil prípad úradom v Karlovskom Belehrade. Do Verstu prišiel oddiel polície a barón mal čeliť prisilnému protivníkovi. Veď ako by sa mohli, on s Orfanikom, brániť proti silnému ozbrojenému oddielu? Prostriedky, ktoré použili proti Nikovi Dekovi a doktorovi Patakovi, boli slabé, lebo polícia nevelmi verí v zásahy diablov. Preto sa obaja rozhodli, že zničia hrad od základov, a čakali už iba na príhodnú chvíľu. Elektrickým prúdom chceli zapáliť dynamitové nálože, zakopané pod hradnou vežou, pod rožnými baštami a pod kaplnkou. Prístroj, ktorý mal vyslať elektrický prúd, mohli nastaviť tak, aby mali kedy obaja utiecť tunelom do Vulkánskeho priesmyku.

Potom po výbuchu, ktorého obeťou by sa stal mladý gróf a všetci tí, čo by preliezli cez hradby do hradu, obaja by ušli tak ďaleko, že by nikdy nenašli po nich stopy. Z rozhovoru, ktorý František vypočul, vedel si už vysvetliť všetky úkazy, čo sa zjavovali predtým na hrade a jeho okolí. Teraz už vedel, že hrad a dedina boli telefonicky spojené. Dozvedel sa aj to, že hrad má byť zničený výbuchom, pri ktorom zahynie a ktorý bude osudný aj pre policajtov, čo sem priviedol Rocko. Napokon vedel aj to, že barón Gortz a Orfanik budú mať kedy ujsť a odvliecť so sebou pomätenú Stillu.

Ach, prečo nemohol František násilím vniknúť do kaplnky a vrhnúť sa na tých dvoch mužov!... Bol by ich ohlušil, zneškodnil, bol by zabránil strašnej skaze! Azda sa mu to podarí po barónovom odchode. Keď odídu z kaplnky, František pôjde za nimi, bude ich prenasledovať až do hradnej veže a tam ich s pomocou božou potrestá.

Barón Gortz a Orfanik boli už pri oltári kaplnky. František ich nestrácal z očí. Akým východom odídu? Budú to dvere, čo vedú na niektorý z dvorov medzi hradbami, alebo nejaká podzemná chodba, ktorá akiste spája kaplnku s hradnou vežou? Mladému grófovi na tom málo záležalo. Obával sa iba toho, že naďabí na dajakú prekážku.

Napokon začul krátky rozhovor baróna Gortza s Orfanikom.

– Netreba tu už nič urobiť?

– Nič.

– Teda, rozlúčme sa.

– Prajete si, aby som vás nechal samotného v hrade?

– Áno, Orfanik, zaraz odíďte tunelom do Vulkánskeho priesmyku.

– A čo vy?...

– Odídem z hradu len v poslednej chvíli.

– Dohodli sme sa, že vás mám čakať v Bystrici, však?

– Áno, v Bystrici.

– Barón Rudolf, zostaňte tu teda sám, keď si to želáte.

– Áno... pretože ju chcem počuť... chcem ju ešte raz počúvať tejto noci, ktorú prežijem v Karpatskom hrade!

O chvíľu barón Gortz a Orfanik odišli z kaplnky.

Hoci Stillino meno za rozhovoru nevyslovili, František pochopil, že Rudolf Gortz hovoril o nej.

XVI

Hrozila blízka pohroma. František jej mohol zabrániť len tak, keby znemožnil barónovi Gortzovi uskutočniť jeho zámery.

Bolo jedenásť hodín večer. František sa už neobával, že ho spozorujú, a dal sa znova do práce. Tehly v stene dosť ľahko povoľovali. Ale múr bol taký hrubý, že prešlo pol hodiny, kým v ňom urobil taký široký prielaz, aby ním preklzol.

Len čo vošiel do kaplnky, pocítil osviežujúci vzduch. Trhlinami v stenách lode kaplnky a výklenkami okien bolo vidieť na nebi ľahké obláčiky. Tu i tam sa zjavovalo niekoľko hviezd, čo bledli pri svite mesiaca.

František chcel nájsť dvere v pozadí kaplnky, ktorými odišli barón Gortz s Orfanikom. Preto zamieril k oltáru.

V tejto veľmi tmavej časti kaplnky, kde neprenikli mesačné lúče, potkýnal sa na troskách hrobov a úlomkoch, spadnutých z klenby.

Napokon za ozdobným pozadím oltára, pri tmavom kúte, spozoroval črvotočou rozožraté dvere. Keď sa o ne oprel, povolili.

Barón Gortz a Orfanik vošli tými dverami do kaplnky a tade aj odišli.

Len čo František vošiel do krytej chodby, zase sa ocitol v úplnej tme. Prešiel mnohými zákrutami, no pritom ani nevystupoval hore, ani nezostupoval dolu, bol si teda istý, že je stále na úrovni vnútorných dvorov.

O pol hodiny tma akoby zredla: niekoľkými škárami v bočných stenách chodby prenikalo matné svetlo.

František mohol rýchlejšie kráčať a dostať sa do priestranných kazemát, vystavaných pod násypom pred rožnou baštou, na ľavom rohu spojovacieho múru.

Kazematy boli prevrtané úzkymi strieňami, ktorými vnikalo mesačné svetlo.

Na náprotivnej strane boli otvorené dvere.

František hneď pristúpil k jednej zo strieňí, aby sa nadýchal čerstvého vzduchu.

Keď chcel ísť ďalej, zdalo sa mu, akoby sa dva či tri tiene pohybovali na dolnom okraji Orgalskej planiny, osvetlenej až po hustý jedľový les.

František sa zahľadel tým smerom.

Niekoľko mužov chodilo sem a tam po planine neďaleko lesa – bezpochyby policajti z Karlovskeho Belehradu, ktorých priviedol Rocko. Rozhodli sa vari zaútočiť v noci, dúfajúc, že prekvapia obyvateľov hradu, alebo tam vyčkávali, kým sa rozbrieždi?

František sa musel veľmi premáhať, aby zadržal výkrik, aby nezavolať na Rocka, ktorý by ho bol určite poznal. Ale výkrik mohol preniknúť až do hradnej veže, a skôr než by policajti boli preliezli cez hradby, Rudolf Gortz by bol mal kedy spustiť prístroj a utiecť tunelom.

František sa ovládol a vzdialil sa od strielne. Potom prešiel krížom cez kazematy, vyšiel dverami a kráčal ďalej chodbou.

O päťsto krokov ďalej prišiel k prahu schodišťa, ktoré sa kľukatilo v hrubých múroch.

Dostal sa konečne do hradnej veže?

No toto schodište nebolo akiste hlavné. Malo iba niekoľko kruhovitých stupňov, vinúcich sa nahor ako závitky skrutky v úzkom a tmavom priestore medzi múrmi. František tichučko vystupoval, načúval, ale nič nezistil, a po dvadsiatich schodoch sa ocitol na odpočívadle.

Tam boli dvere vedúce na terasu, ktorá lemovala prvé poschodie hradnej veže. František opatrne prekĺzol na terasu a pozoroval Orgalskú planinu.

Niekoľko mužov sa stále zjavovalo na okraji jedľového lesa, no nič nenaznačovalo, že by sa chceli priblížiť k hradu.

František sa rozhodol, že sa pokúsi dostihnúť baróna Gortza skôr, než utečie tunelom k priesmyku. Obišiel prvé poschodie a dostal sa k ďalším dverám, odkiaľ viedlo nahor schodište v strmej špirále.

Vystúpil na prvý schod, oprel sa oboma rukami o steny a začal stúpať nahor.

Aj tu bolo ticho.

V byte na prvom poschodí nik nebýval.

František sa ponáhľal k ďalším odpočívadlám, čo viedli k vyšším poschodiam.

Keď prišiel na tretie odpočívadlo, už nenarazil nohou na nijaký schodík. Tam sa končilo schodište, vedúce do miestnosti na najvyššom poschodí hradnej veže, pod plochou strechou s cimburím, kde kedysi viala zástava so znakom barónov Gortzovcov. V stene naľavo od odpočívadla boli zavreté dvere.

Otvorom zámky, v ktorej bol zvonka zastrčený kľúč, prenikal ostrý lúč svetla.

František načúval. Vnútri bolo ticho.

Priložil oko ku kľúčovej dierke, no pohľadom zachytil iba ľavú stranu izby, veľmi jasne osvetlenú.

František tichučko otvoril...

Jediná priestranná sieň zaberla celé najvyššie poschodie hradnej veže. Na jej kruhovitých stenách spočívala klenba s rímsami. Rebrá sa zbíhali do stredu a splývali v mohutnom oblúku. Hrubé čalúny, starobylé tapety, pretkávané figurálnymi ozdobami, pokrývali steny. Niekoľko starých kusov nábytku – skrine, police, kreslá a stoličky – tvorilo vkusné zariadenie. Na oknách viseli ťažké záclony, ktoré neprepúšťali nijaké svetlo. Dlážku pokrýval hrubý vlnený koberec, čo tlmil kroky.

Františka prekvapil kontrastný vzhľad miestnosti.

Napravo odo dvier pozadie siene sa strácalo v úplnej tme.

Naľavo bolo pódium, potiahnuté čiernou látkou, ale silne osvetlené lúčmi z nejakého svetelného zdroja, umiesteného vpredu tak, aby ho nebolo možné zbadáť.

Asi na desať stôp od pódia bolo starobylé kreslo s vysokým operadlom.

Vedľa kresla bol stolček a na ňom štvorhranná skrinka.

Skrinka, dvanásť až pätnásť palcov dlhá a päť až šesť palcov široká, mala drahokamami vykladané viečko, ktoré bolo zdvihnuté, a v nej bol uložený kovový valček.

Keď František vošiel do siene, hneď zbadal, že v kresle niekto sedí.

Ten človek tam sedel celkom nehybne. Hlavu mal zvrátenú na zadné operadlo, mihalnice privreté, ruka mu spočívala na prednej časti skrinky.

Bol to Rudolf Gortz.

Barón bol sám. Nebolo pochyb, že jeho spoločník ušiel tunelom, ako mu to prikázal.

Kde bola Stilla?...

František ju nevidel, ani nepočul. Napokon, čo na tom záležalo teraz, keď bol Rudolf Gortz vydaný na milosť a nemilosť mladému grófovi!...

František sa postavil za kreslo. Prichodilo mu už iba o krok sa priblížiť, aby schmatol baróna Gortza. Ako zmyslov zbavený práve dvíhal ruku...

Vtom sa objavila Stilla.

Stilla stála na pódiu v plnom svetle, s rozpustenými vlasmi, s vystretými rukami, čarovne krásna v bielom odeve Angeliky z Rolanda, taká, aká sa mu zjavila pri rožnej bašte hradu. Pohľad upierala na mladého grófa, a ten pohľad mu prenikal až do hĺbky duše...

Nebolo možné, aby nezbadala Františka, a predsa neurobila jediný pohyb, aby ho privolala k sebe... neprihovorila sa mu. Bohužiaľ, bola šialená!

František sa chcel vrhnúť na pódium, uchopiť ju do náručia a odniesť ju preč odtiaľ...

No Stilla začala spievať. Barón Gortz sedel ďalej v kresle, iba sa trochu naklonil. Tento milovník hudby vo vrcholnom vytržení vdychoval jej hlas ako rozkošnú vôňu, pil ho ako božský nápoj. Taký býval kedysi na predstaveniach v talianskych divadlách, taký bol aj teraz uprostred tej siene, v tej nekonečnej samote, na najvyššom poschodí hradnej veže, ktorá sa vypínala nad sedmohradským krajom. Áno, Stilla spievala!... Spievala preňho... len preňho... Pery sa jej však nehýbali, akoby z nich unikali iba dych.

Aj František sa opájal čarom toho hlasu, ktorý nepočul už dlhých päť rokov. Hľadel na milovanú ženu, o ktorej si myslel, že ju už nikdy neuvidí, a ktorá bola tu, živá, akoby dajakým zázrakom vzkriesená pred jeho očami...

František spoznal finále tragického výjavu v Rolandovi, keď duša slávnej speváčky sa zlomila pri tejto poslednej vete:

Innamorata, mio cuore tremante,

Voglio morire...

František sústredene počúval každý tón tej nezabudnuteľnej árie... A navrával si, že nebude prerušená, ako vtedy v divadle San Carlo... Nie!... neodumrie na Stilliných perách, ako odumrela pri jej predstavení na rozlúčku...

František ani nedýchal. Celý jeho život sa spájal s tým spevom. Ešte niekoľko taktov, a spev sa skončí v celej svojej neporovnateľnej čistote.

Ale zrazu hlas začal slabnúť... Zdalo sa, akoby Stilla váhala, keď mala opakovať slová, plné pálčivej bolesti:

Voglio morire...

Klesne teda Stilla na pódium, tak ako kedysi klesla na javisku?

Neklesla, ale spev zmĺkol pri tom istom takte, pri tom istom tóne ako v divadle San Carlo. Vykríkla... a bol to ten istý výkrik, čo počul v ten večer.

A jednako Stilla je stále tam, stojí nehybne, s pohľadom, ktorý tak zbožňovali, a v tom pohľade vysiela k mladému grófovi všetku nežnosť svojej duše...

František sa vrhol k nej... Chcel ju uniesť zo sály, preč z tohto hradu...

V tom okamihu sa ocitol zoči-voči barónovi, ktorý práve vstal z kresla.

– František Telek! – zvolal barón Rudolf Gortz. – František Telek, ktorému sa podarilo ujsť...

Ale František mu ani neodpovedal, vrhol sa k pódiumu a opakoval:

– Stilla... moja drahá Stilla! Našiel som ťa tu... živú...

– Živá... Stilla... živá!... – zvolal barón Gortz.

Túto ironickú vetu končil výbuchom zlostného smiechu.

– Živá!... – pokračoval Rudolf Gortz. – Nuž nech sa teda František Telek pokúsi mi ju ulúpiť!

František vystrel ruky k Stille, ktorá naňho upierala zanietený pohľad...

Vtom sa Rudolf Gortz zohol, zdvihol nôž, ktorý vypadol Františkovi z ruky, a zamieril k nehybnej Stille...

František sa vrhol naňho, aby odvrátil úder, ktorý hrozil nešťastnej šialenej žene. Bolo neskoro... nôž ju zasiahol do srdca...

Náhle sa ozvalo rinčanie a treskot roztrieštenej sklenej tabule. Súčasne Stilla zmizla.

František strápol... Už nič nechápal... Vari aj on zošalel?

A tu Rudolf Gortz vykrikoval:

– Stilla zase unikla Františkovi Telekovi!... Ale jej hlas mi zostal... Jej hlas je môj... len môj... a nikdy nikomu nebude patriť!...

František len-len že sa nevrhol na baróna Gortza, ale sily ho opustili a v bezvedomí klesol vedľa pódia.

Rudolf Gortz sa už nestaral o mladého grófa. Chmatol zo stolíka skrinku a vyrútil sa zo sály, zbehol na prvé poschodie, obehol terasu a chcel zmiznúť inými dverami, keď tu zahrnel výstrel.

Rocko, stojaci na vonkajšom svahu hradnej priekopy, vystrelil na baróna Gortza. Nezasiahol baróna, ale jeho guľka roztrieštila skrinku, ktorú zvieral v náručí.

Barón hrozne vykrikoval.

– Jej hlas... jej hlas!... – opakoval. – Jej duša... Stillina duša... je dolámaná... rozbitá... rozbitá!...

Potom ho videli, ako bežal pozdĺž terasy so zježenými vlasmi, s rukami křčovite zovretými a stále kričal:

– Jej hlas... jej hlas... roztrieštili mi jej hlas!... Preklínam ich!...

Vzápätí zmizol vo dverách; bolo to práve vtedy, keď Rocko a Nik Dek sa pokúšali preliezť cez hradby, nevyčkajúc oddiel polície.

Hneď potom strašný výbuch otriasol celým horským masívom.

Obrovské plamene vyšľahli až po oblaky a lavína kamenia zavalila cestu Vulkánskym priesmykom.

Z rožných bášt, zo spojovacieho múru, z hradnej veže, z kaplnky Karpatského hradu zostala iba hromada dymiacich ruín na Orgalskej planine.

XVII

Keď sa v duchu vrátíme k rozhovoru medzi barónom a Orfanikom, spomenieme si, že výbuch mal zničiť hrad až po odchode Rudolfa Gortza. No Rudolf Gortz, šialený od zúfalstva, vari si už jasne neuvedomoval, čo robí. Spôsobil okamžitú katastrofu. On sám mal byť jej obeťou.

No iste bolo veľkým šťastím, že policajti, prekvapení výstrelom z Rockovej pušky, boli ešte dosť ďaleko od hradieb, keď výbuch otriasol horou. Kamene, čo padali k úpätiu Orgalskej planiny, zasiahli len niekoľkých z nich. Rocko a lesník boli vtedy dolu pri spojovacom múre a naozaj bol to zázrak, že príval kameňov ich nerozmiaždil.

Výbuch teda už vykonal svoje zhubné dielo, keď sa Rockovi, Nikovi Dekovi a policajtom podarilo bez väčšej námahy preliezť cez hradby. Priblížili sa k nim takmer zasypanou priekopou.

Na päťdesiat krokov za spojovacím múrom, pri základoch hradnej veže, vytiahli spod trosiek nejaké telo.

Bolo to telo Rudolfa Gortza. Niektorí starší ľudia z kraja – medzi inými aj richtár Koltz – ho rozhodne spoznali.

Rocko a Nik Dek mysleli iba na to, ako nájsť mladého grófa. Keďže sa František neobjavil v lehote, ako sa dohodovil so svojim vojakom, akiste nemohol utiecť z hradu.

No Rocko nedúfal, že zostal nažive.

Po polhodinovom hľadaní však našli mladého grófa na prvom poschodí hradnej veže, pod oblúkom oporného piliera múru, ktorý ho zachránil pred rozmliaždením.

– Pán môj... úbohý môj pán...

– Pán gróf...

To boli prvé slová Rocka a Nika Deka, keď sa sklonili nad Františkom. Pokladali ho za mŕtveho, no bol iba omdletý.

František otvoril oči, ale zrejme nepoznával Rocka, ani ho nepočul.

Nik Dek vzal mladého grófa do náručia a znovu sa mu prihovril; no František neodpovedal.

Z úst mu vykĺzli iba posledné Stilline slová:

Innamorata... Voglio morire...

František Telek zošalel.

XVIII

Keďže sa mladému grófovi pomútil rozum, bezpochyby nikto by sa nikdy nebol dozvedel pravdu o Karpatskom hrade. Na šťastie všetko sa odhalilo zásluhou Orfanika.

Orfanik štyri dni čakal, ako sa dohodorili, že barón Gortz príde za ním do mestečka Bystrice. Keď neprichádzal, Orfanik hútal, či sa nestal obeťou výbuchu. Hnaný zvedavosťou i nepokojom odišiel z mestečka. Vrátil sa cestou, čo viedla do Verstu, a potuloval sa v okolí hradu. No zle pochodil, lebo na pokyn Rocku, ktorý ho dobre poznal, ho polícia zadržala.

V hlavnom meste stolice ho postavili pred súd. Orfanik ochotne odpovedal na otázky sudcu, ktorý vyšetroval katastrofu na hrade.

Smutný koniec baróna Rudolfa Gortza neveľmi dojal toho zvláštneho človeka. Najprv na Rockove naliehavé otázky Orfanik potvrdil, že Stilla naozaj zomrela a pochovali ju, ako sa patrí, pred piatimi rokmi na cintoríne Campo Santo Nuovo v Neapole.

Odpoveď vyvolala veľký údiv.

Ak bola Stilla mŕtva, ako sa mohlo stať, že František počul jej hlas vo veľkej sieni hostinca, videl ju na násype pred rožnou baštou, opájal sa jej spevom, keď bol zatvorený v krypte? ... Napokon, ako ju mohol objaviť živú v sieni hradnej veže?

Vysvetlíme tie rôzne úkazy, ktoré sa zdali nevysvetliteľné.

Spomíname si, aký zúfalý bol barón Gortz, keď sa rozletela správa, že Stilla sa rozhodla opustiť divadlo a stať sa grófkou Telekovou. Chceli ho olúpiť o obdivuhodné umenie slávnej speváčky, mal stratiť všetko to, čo ho tešilo a uspokojovalo ako vášnivého milovníka hudby.

Vtedy mu Orfanik ponúkol, že pomocou fonografických prístrojov zachytí hlavné časti z jej repertoáru, ktorý si slávna speváčka zaumienila spievať na svojich rozlúčkových predstaveniach. V tom čase boli tie prístroje už obdivuhodne zdokonalené. Orfanik ich ešte zlepšil, takže ľudský hlas nimi zachytený sa nezmenil, nestratil nič zo svojho čara a čistoty.

Barón Gortz prijal fyzikovu ponuku. V poslednom mesiaci divadelnej sezóny

postupne a tajne umiestili fonografy v pozadí zamrežovanej lôže. Vtedy nahrali na platne árie z opier, medzi inými Stefanovu melódiu a onú záverečnú áriu z Rolanda, ktorú prerušila Stillina smrť.

Za takých okolností prišiel barón Gortz na Karpatský hrad, kde sa zavrel a každý večer počúval Stillin spev. A nielenže Stillu počúval, ale ju aj videl.

Bol to jednoduchý optický klam.

Nezabudli sme, že barón Gortz si kúpil prekrásny portrét slávnej speváčky. Portrét ju zobrazoval stojacu v bielom rúchu Angeliky z Rolanda, s nádhernými rozpustenými vlasmi. Keď nejaké silné svetelné ohnisko osvetľovalo portrét postavený pred zrkadlom, a to pomocou dvoch zrkadiel naklonených pod uhlom, ktorý vypočítal Orfanik, odrazom sa zjavila Stilla taká „skutočná“, ako keď bola plná života. Týmto prístrojom, ktorý v noci preniesli na násyp pred rožnou baštou, premietol Rudolf Gortz jej obraz, keď chcel prilákať Františka Teleka. Pomocou toho istého prístroja uvidel mladý gróf Stillu v sále hradnej veže, zatiaľ čo sa jej fanatický obdivovateľ opájal jej hlasom.

To sú veľmi stručné informácie, ktoré však Orfanik podrobnejšie podal pri svojom výsluchu. A treba dodať, ako náramne hrdo vyhlásil, že on je pôvodcom tých geniálnych vynálezov.

Orfanik v podstate vysvetlil tie rôzne úkazy a triky, ale nevysvetlil, prečo barón Gortz nemal kedy pred výbuchom utiecť tunelom do Vulkánskeho priesmyku. No keď sa Orfanik dozvedel, že guľka roztrieštila predmet, čo Rudolf Gortz odnášal v náručí, všetko pochopil. Tým predmetom bol fonografický prístroj s posledným spevom Stilly. No, keď zničili prístroj, zničili aj život baróna Gortza. Šialený od zúfalstva chcel sa dať pochovať pod rumami hradu.

Baróna Rudolfa Gortza pochovali na cintoríne vo Verste s poctami, aké patrili starobylej rodine, ktorá s ním vymrela. Mladého grófa Teleka dal Rocko previezť na Craiovský hrad, kde veľmi starostlivo opatroval svojho pána. Orfanik mu ochotne prepustil fonogramy s inými Stillinými spevmi, a keď sa ozval hlas veľkej umelkyne, František dosť pozorne počúval. Vracala sa mu bývalá jasná myseľ a zdalo sa, že sa pokúša znova prežívať v spomienkach tú nezabudnuteľnú minulosť.

Skutočne, o niekoľko mesiacov mladý gróf duševne celkom vyzdravel a od neho sa dozvedeli podrobnosti o poslednej noci na Karpatskom hrade.

Dodajme ešte, že svadba pôvabnej Mirioty a Nika Deka bola o týždeň po katastrofe. Keď vulkánsky pop požehnal zväzok snúbencov, vrátili sa mladomanželia do Verstu, kde im richtár Koltz prepustil najkrajšiu izbu v dome.